

Tartalom

MÉCSSES A TE IGÉD

MIKLÓSNÉ SZÉKÁCS JUDIT / Az ismeretlen Istennek	41
---	----

TANULMÁNYOK

PÉTER ATTILA / „Minek nektek az Úr napja?”	42
KOCZORNÉ HEINEMANN ILDIKÓ / Lesznek ketten egy testté	47

FIGYELŐ

FABINY TAMÁS / Igei válaszaink mai politikai kihívások között	55
BÉRES TAMÁS / Természetvédelem és teológia	56
GÁNCSS PÉTER / Pünkösöd az egyházban: történelmi emlék vagy élő reménység?	57
ITTZÉS JÁNOS / Apostoli szolgálatunk és az egyetemes papság	58
ROSTÁNÉ PIRI MAGDA / „...az evangélikus egyház segítségével...”	59
CSERHÁTI PÉTER / Lelkészek és orvosok együttműködése	60
BENCE IMRE / Isten szeretete a mi értelmezésünkben	61
SZENTPÉTERY PÉTER / Ökumenikus témák, 2007	63
ÖRDÖG ENDRE / „Isten vég nélkül szeret”	63
KÉZDY PÉTER / „Vigasztaljátok, vigasztaljátok népemet!”	64

AZ IGEHIRDETŐ MŰHELYE

GÁNCSS TAMÁS / Hatvanad vasárnapja	66
SEFCSIK ZOLTÁN / Ötvened vasárnapja (Esto mihi)	68
SMIDÉLIUSZ ANDRÁS / Böjt 1. vasárnapja (Invocavit)	71
RÉZ-NAGY ZOLTÁN / Böjt 2. vasárnapja	74
FABINY TAMÁS / Újévi igehirdetés	77

MIKLÓSNÉ SZÉKÁCS JUDIT

Az ismeretlen Istennek

ApCsel 17,23

Már egy ideje a kívülálló fülével hallgatom és szemével nézem az istentiszteleteket. Valahányszor egyházi megnyilvánulásokat hallok, úgy figyelek, mintha számomra ismeretlen dologról beszélnének. Többé nem elégszem meg az-
zal, ha a lelkész elfogadott keresztény igazságokat ismét-
telget, amelyeket kiskorom óta már oly sokszor hallottam.

Nem mintha magamat kívülállónak érezném. Nem arról van szó, hogy kiábrándultam az egyház tanításából. Nincs számomra fontosabb üzenet a világon, mint Krisztus isten-
szeretetről és emberszeretetről szóló üzenete. Vágyom arra, hogy ezt minél tisztábban továbbadhassam, hogy megértésre találjon. De hiába érzem úgy, hogy a szívemből szólok, hogy életem – és mindnyájunk élete – alapjáról beszélek, és hogy amit megtapasztaltam és megpróbálok továbbadni, olyan ma-
gától értetődő, mint a lélegzétvétel. Hiába hallgatja a másik jóindulattal és odafigyeléssel, mégsem éli át, amit én.

Először a jól bejáratott egyházi zsargonnal kezdtem. Úgy beszéltem, ahogyan egy teológus vagy lelkész barátommal beszél-
nék. A másik figyelt, hallgatott, majd azt mondta: neki ez semmit nem mond. Isten, bűn, megváltás, hálaadás, gondviselés – üres szavak. Világképem számára nemcsak idegen, de mondvacsinált is. Logikámat – és a keresztény gondolkodás logikáját általában – kifacsartnak találja. El-
vérezem a keresztkérdéseim (nem mentség, hogy a neves teológusok is). Nem tudok kézzelfogható bizonyítékkal előáll-
ni Isten létezéséről. Pedig neki erre lenne szüksége.

Nem utasítja el, amiről beszélek. Ezért beszélünk róla újra meg újra. Tudom, hogy nem fog rábólintani a kedve-
mért. Hálás vagyok neki, hogy nem alkuszik meg egy olyan igazsággal, amelyet nem tud a magáévá tenni. Még-
is frusztrál, hogy nem tudom átadni ezt a csodát. Nem tudom megláttatni vele, amit én látok. Ki is borulok néha. Csapnivaló misszionárius lennék.

Kettőnk közül ő az, aki nem adja fel. Én néha már ki is térnék a számomra kínossá váló beszélgetések elől. Egy-
szer bevallja: irigyel engem, amiért hinni tudok Istenben. Nem zárja ki a lehetőségét, hogy egyszer ő is hinni fog. De már tudom, hogy akárhogyan variálok az eddig elhang-
zott szavaimat: nem azok fogják őt hitre juttatni.

Most már az ő fülével, egy kívülálló fülével hallgatom az igehirdetést. Az ő szemével nézem a liturgiát. Az ő né-
zőpontjából tekintek az egyházi megnyilvánulásokra. És azt látom, azt hallok, hogy önmagunkhoz beszélünk. Csodálatos, mélyen igaz dolgokat mondunk (jobb eset-
ben), amelyek számára és még sokak számára már alap-
jaiban – az Istenről való gondolkodásban – idegenül és erőltetetten hangzanak. Ezért nem tudom beérni ezzel a fajta beszéddel. Úgy érzem, le kell építenem magamban ezt az önmagába fordult „szaknyelvet”, és szerényebb sza-
vak után kell nézmem.

Pál areopágoszi beszédében ezt mondja a filozófiát és teológiát kedvelő athéni hallgatóságának: *...amikor bejártam és megtekintettem szentélyeiteket, találtam olyan ol-
tárt is, amelyre ez volt felírva: AZ ISMERETLEN ISTENNEK. Akit tehát ti ismeretlenül tiszteltek, én azt hirdetem nektek.*

Az athéniakban nem kellett elüldöztetni az istenség létezésé-
nek gondolatát. Többszörösen is ismerős volt számukra. Kis-
csit mégis hasonlítanak napjaink szekularizálódott emberé-
re: „szeretnék megérteni, miről is van szó”. Igyekeznek el-
méljükkel megragadni minden elérhető információt, és ezek-
ből kialakítani a legbölcsebbnek tűnő világképet. Racionáli-
san közelítenek az Isten-kérdéshez is. Pál a lét alapjáról be-
szél, aki olyannak teremtette az embert, hogy kutakodjon az Isten után, *hátha kitapinthatják és megtalálhatják, hi-
szen nincs is messze egyikünkötől sem.* Ez az Isten azonban nem hasonló semmilyen emberi elképzeléshez. Az egyetlen támpont Isten megismeréséhez önmagáról adott kijelentése a Bibliában, amelyet azonban nem lehet úgy olvasni, mint egy szakkönyvet. Racionális, tudományos megközelítéssel kiváló kritikai munkát lehet végezni a Biblia szövegén, de ennek eredményeként még senki nem jutott istenhitre. Aki az ismeretlen Istent keresi, ne ezt az utat kövesse. Az Istent keresőnek nem exegézisre és kortörténetre van szüksége, hanem Isten érintésére. És ezt, bármeddig válogatom is a szavaimat, én nem adhatom meg neki, egyedül Isten. Ezért nem is baj, ha szavaim egyre tétovábbak lesznek. Lehet, hogy jobb is így. Egy biztos: hirdetem kell az ismeretlen Isten-
tent. A megértést és a megtérést megadja ő.

PÉTER ATTILA

„Minek nektek az Úr napja?”

JHWH napja az Ószövetségben

Minek nektek az Úr napja? – teszi fel a kérdést hallgatónak Ámós próféta, és azonnal meg is válaszolja: *Sötét lesz az, nem világos.* A sötétség-világosság ellentéppárral nagyon szemléletesen rajzolja hallgatói elé, hogy mi vár rájuk JHWH napján (Ám 5,18). Provokatív kérdése és ugyancsak provokatív válasza azt sugallja, hogy hallgatói a világosság napjaként várták azt a napot, ő pedig a visszájára fordítja azt. Malakiás próféta *az Úr nagy és félelmetes napjáról* beszél. Dies irae, dies illa – ismerjük a viszonylag komor dallamot szövegével együtt. Temetéseken pedig olykor énekeljük 494-es énekünket: „Ments meg engem, Uram, az örök haláltól, / ama rettenetes napon minden bajtól.” Kikerülhetetlen a kérdés, hogy minek nekünk az Úr napja, mikor jön el, és mit várunk tőle. Jelen írás azt vizsgálja, hogy a prófétai iratok milyen hangsúlyokat helyeznek JHWH napjára, milyen helyzetben és hogyan beszélnek arról, és mit tanulhatunk azokból.

A »JHWH NAPJA«-TRADÍCIÓ EREDETE

A „JHWH napja” kifejezés az Ószövetségben 16-szor fordul elő, és kizárólag a próféták használják (vö. Ézs 13,6.9; Ez 13,5; Jóel 1,15; 2,1.11; 3,4; 4,14; Ám 5,18.20; Abd 15; Zof 1,7.14; Mal 3,23). Hasonlóképpen sokszor használtak olyan fordulatokat, hogy „azon a napon”, „abban az időben”, „azokban a napokban” vagy „íme, jönnek napok”; ezek gyakran csupán egy időpontot jelölnek, így tartalmuk nem feltétlenül azonos azzal a tartalommal, amelyet a speciális „JHWH napja” kifejezés hordoz magában. Mindig a kontextust figyelembe véve kell eldöntenünk azt, hogy e fordulatok milyen jelentéssel bírnak.

Az érintett szövegek végső formáját tekintve feltűnik, hogy a JHWH napjával kapcsolatos szövegek formailag nem egységesek. Megjelennek éppúgy ítélethirdetésben, mint – bár sokkal ritkábban – üdvösséghirdetésben, prófétai és isteni beszédben, vagy éppen intésben, fenyegetésben, illetve imádságban. A legtöbb esetben többé-kevésbé bőven kifejtik, hogy mi történik azon a napon, máskor csupán egy félmondatra vagy néhány rövid mondatra ha-

gyatkoznak, kifejtve annak a napnak valamely aspektusát (vö. Ám 5,6; Ézs 10; Jer 18), olykor pedig úgy tesznek említést arról a napról, hogy nem írják körül annak jellegét.

Találunk azonban néhány formai elemet, amely sok, egyébként különböző szövegben közös. Így például azt, hogy a szövegek felkiáltással vagy felszólítással kezdődnek (*Jaj! Jajgassatok! Fújjátok meg a kürtöt!* stb). Ezek a kiáltások arra szolgálnak, hogy felébresszék a hallgatók figyelmét, figyelmeztessenek a bekövetkező események közelségére, illetve azok fenyegető voltára. Feltűnő, hogy a fentiekben említett közös formai elemek kivétel nélkül azokban a szövegekben fordulnak elő, amelyek büntetést vagy ítéletet hirdetnek, míg azok a szövegek, amelyek az üdvösséget hirdetik, alig mutatnak formai hasonlóságot. Ez a tény talán megengedi azt az előfeltételezést, hogy a JHWH napjával kapcsolatos elképzelések súlypontja azon van, hogy Isten ítélő módon avatkozik bele a történelembe – ami azonban magában rejti azt a lehetőséget, hogy az ő megmentő cselekedetéről is beszéljünk.

JHWH napjának témakörét illetően az egyik legtöbbet vitatott kérdés annak eredete.¹ *Hugo Gressmann* abban véli megtalálni az eredetet, hogy az ókori Keleten jellemző volt egy nagy világkatasztrófa várása, amelyet a népi valóság később csak a pogányokra vonatkoztatott, míg végül ebből bontakozott ki a próféták ítélethirdetése. *Sigmund Mowinckel* – a tőle megszokott módon – igyekszik az eredetet a kultuszban megtalálni, amikor azt JHWH trónralépési ünnepével hozza kapcsolatba. Arra hivatkozik, hogy a „JHWH napja”-témakör kontextusában sokszor megjelenik a kultusz tematikája, ami arra enged következtetni, hogy e hagyomány *Sitz im Lebenje* a kultuszban keresendő.

Égészen más irányban indul el *Gerhard von Rad*, aki hátróztottan képviseli, hogy a JHWH napjáról szóló kijelentések gyökerei Izráel történeti hagyományaiban keresendők, elsősorban is a „szent háború” tradíciójában. Két-

¹ Az ezzel kapcsolatos álláspontokat lényegretörően ismerteti Nicola Wendebourg, akinek munkáját alapul vettem a különböző felfogások bemutatásához. Wendebourg, Nicola: *Der Tag des Herrn*. Neukirchener Verlag, 2003. 81–84.o.

ségtelen, hogy ezzel számos, a JHWH napjával kapcsolatos motívum megmagyarázható. Tézisének gyengéje, hogy e háborúkról szóló hagyományokból hiányzik a „JHWH napja” kifejezés.² Tézisét kritikával illetik amiatt is, hogy következtetéseit túlnyomórészt kései szövegekből vonja le, illetve hogy egy sor olyan motívumot nem vesz figyelembe, amelyek egyáltalán nem utalnak háborús eseményre. E kritika jelenik meg *H.-M. Lutz* frappáns mondatában: „JHWH napja háború is, de nem csak háború.”³

Gerhard von Rad munkássága óta messzemenő egyetértés uralkodik abban, hogy JHWH napjáról nem lehet úgy beszélni, mintha az olyan tradíció lenne, amely eleve eszkatologikus jelleget hordozott magában. Erre utalnak azok az ószövetségi szövegek is, amelyek JHWH napjáról úgy beszélnek, mint ami a múltban történt (vö. Ézs 22), vagy úgy, mint ami a jelenben történik (vö. Jer 46). Egyre többen látják úgy, hogy a JHWH napjáról való beszéd tradíciótörténetileg sokkal szélesebb és sokréttűbb bázison alapul, mint ahogyan azt Gerhard von Rad vélte. Ennek alátámasztásaként idézem *Horst Dietrich Preuss* gondolatait: „JHWH napja az ő mindenkori történelmi tette és segítségével megtapasztalásának napja volt, amelyet népe üdvösségére készített. Nem kellene azonban JHWH ezen történelmi tetteit és segítségét a szent háborúra korlátozni. A »féltékeny« Isten segítségének napja [...], hatalma megmutatásának napja egyébként is visszanyúlhat Izráel nomád múltjába. Mivel azonban ezt a napot elsősorban az exodusban élték át, ebben hitték és ehhez kapcsolták, nem csoda, hogy az eljövendő nap is a teofánia olyan elemeit hordozza magában, amelyek a tengeren való átkelés csodájára (vö. Ézs 51,9k) vagy még inkább a Sínainál történetekre emlékeztetnek (vö. Zof 1,14–16; Ez 13,5; Jól 2,11; 4,16).”⁴ Nem Preuss az egyedüli, aki JHWH napjával összefüggésbe hozza a teofániát. Sokan vannak, akik úgy gondolják, hogy a teofániával kapcsolatos elképzelések (tapasztalatok) nagymértékben hatottak a JHWH napjával

² Gerhard von Rad érvelésével kapcsolatban mindezek ellenére megfontolandó, hogy Ézs 9,3 – minden bizonnyal Bír 7,9kk-re utalva – „Midján napjáról” beszél, Hós 2,2 pedig úgy beszél Jéhu lázadásáról (vö. 2Kír 9k), mint „Jezréel napjáról” – ahol is háborús eseményről van szó.

³ „Der Tag Jahwes ist auch Krieg, aber nicht nur Krieg.” Idézi: Jenni, Ernst – Westermann, Claus (hrsg.): *Theologisches Handwörterbuch zum Alten Testament*. 1. Chr. Kaiser – Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh, 1994. 725. o.

⁴ „Tag Jahwes [...] war der Tag der jeweiligen Erfahrung einer geschichtlichen Tat und Hilfe Jahwes zum Heil seines Volkes. Man sollte diese geschichtlichen Taten und Hilfen Jahwes dann aber nicht nur auf den Heiligen Krieg einengen. Der Tag der Hilfe des eifernden Gottes [...], der Tag der Entfaltung seiner Macht in der Geschichte, kann auch sonst zurückreichen bis in die nomadische Vergangenheit Israels. Da dieser Tag aber besonders beim Exodusgeschehen erlebt, geglaubt und tradiert wurde, ist es nicht verwunderlich, wenn auch der kommende Tag Theophanieelemente enthält, die an das Schilfmeerwunder (vgl. Jes 51,9f.) oder noch stärker an das Sinaigeschehen erinnern (vgl. Zeph 1,14–16; Ez 13,5; Joel 2,11; 4,16).” Preuss, Horst Dietrich: *Jahweglaube und Zukunftserwartung*. Stuttgart, 1968. 173. o.

foglalkozó szövegek kialakulására.⁵ A fentiekben röviden ismertetett formái, tradíciótörténeti és egyéb kérdések bonyolultsága jelzi, hogy az általuk hordozott tartalom legalább ilyen sokréttű, ezért érdemes ezeknek utánajárni.

JHWH NAPJA MINT AZ ÍTÉLET ÉS/VAGY AZ ÜDVÖSSÉG NAPJA

Jelen írás első részében azt az előfeltételezést állítottuk fel, hogy a JHWH napjával kapcsolatos elképzelések súlypontja azon van, hogy JHWH ítélő módon avatkozik bele a történelem menetébe. Érdemes utánajárni annak, hogy ez az érintett szövegekben hogyan jelenik meg, illetve annak is, hogy milyen formában jelenik meg a gondolat, hogy ez a nap az üdvösség lehetőségét is magában hordozza.

A leggyakrabban használt ábrázolóeszköz a háború és az azzal kapcsolatos események leírása.⁶ Ide tartozik többek között JHWH hadúrként való ábrázolása, a küzdelemre való felhívás, az a feltételezés, hogy az érintettek körében pánik tör ki, az az elképzelés, hogy az ítélet egy jól felfegyverezett hadsereg által történik, a csata képe, illetve az, hogy a csata után puszta és elhagyatott lesz a föld. A háborúval kapcsolatos motívumok gyakran metaforikus ábrázolóeszközként szolgálnak – olykor az ítélet olyan képeivel együtt, mint az aratás, a tűz, az éhség, a pestis. A történések ábrázolása sokszor olyan túlzó módon történik, ami a valóságban nem elképzelhető. Ehhez szorosan kapcsolódik az, hogy az istenítélet végrehajtója nem mindig konkrét politikai ellenfél, mint például Assíria vagy Nebukadnecár, hanem – különösen a kései szövegekben – olyan ellenséges hatalmak, amelyek történetileg nem azonosíthatóak. Így például „az északi ellenség”, amely Jól 2-ben úgy jelenik meg, mint a földet pusztasággá tevő sáskaraj, Góg a seregével (Ez 38k) vagy JHWH megszemélyesített mennyei kardja, amely vért akar inni (Ézs 34,5). Ez azt sugallja, hogy ezeknek a szövegeknek nem az a céljuk, hogy felvilágosítást adjanak arról, ki is pontosan az ellenfél. Más ószövetségi szövegek, amelyekben valamilyen háborús esemény ábrázolása történik, olyan konfliktusról beszélnek, ahol Izráel és egy őt fenyegető ellenséges nép áll konfliktusban, JHWH pedig Izráel segítségére siet. Ezzel szemben itt olyan konfliktusról van szó,

⁵ Vö. Jeremias, Jörg: *Theophanie. Die Geschichte einer alttestamentlichen Gattung*. Neukirchen-Vluyn, 1977. /Wissenschaftliche Monographien zum AT & NT, 10./ 97. kk. Burkard Zapff pedig – vizsgálva a régi próféta szövegeket – arra a következtetésre jut: a legkézenfekvőbb az lenne, ha valamilyen teofániatörténet feltételeznénk a JHWH napjáról szóló elképzelés kiindulópontjaként, amelyhez aztán csak másodlagosan kapcsolódtak a JHWH háborúival kapcsolatos elemek. Zapff, Burkard M.: *Schriftgelehrte Prophetie – Jes 13 und die Komposition des Jesajabuches. Ein Beitrag zur Erforschung des Jesajabuches*. Würzburg, 1995. /Forschung zur Bibel, 74./ 81. o.

⁶ Erre először – amint már a fentiekben említettük – Gerhard von Rad hívta fel a figyelmet. *Az Ószövetség teológiája*. 2. Osiris, Budapest, 2000. 112–119. o.

ahol az egyik oldalon JHWH áll, a másik oldalon pedig az ember, vagy éppen emberek valamely csoportja. Itt JHWH nagyságának és fölényének ábrázolásáról van szó. Ezért jelennek meg az ellenséges hatalmak csupán JHWH akaratának eszközeként.

A próféták hangsúlyozzák JHWH napjának közelségét, és azt, hogy az a nap elkerülhetetlen, illetve kikerülhetetlen. Nem ember és ember közötti konfrontációról van itt szó, hanem Isten és ember közötti konfrontációról, amelyből csak Isten kerülhet ki győztesen. Különösen érdekes, hogy ezt azzal az eszközzel is aláhúzzák az ábrázolásban, hogy maga az a nap lesz a cselekvő alany. *Közel van az Úr napja. Közel van, igen hamar eljön.* (Zof 1,14)⁷ Azok, akik ezt a mondatot akkoriban hallották, talán jobban értették, milyen súlya van annak, hogy nemcsak az Úr, hanem az ő napja is vészesen közeledik.

Az érintett szövegekre jellemző továbbá, hogy legtöbbjük univerzális jellegű, gyakran kozmikus jelenségek ábrázolása kapcsolódik hozzájuk. Így például népek egész serege vesz részt a küzdelemben, Egyiptomot szerte a világon siratják (Jer 46), a Babilon felett tartott ítélet során JHWH elpusztít minden bűnöst a Földön (Ézs 13). Amikor „kinyújtja kezét” Júda és Jeruzsálem ellen, az egyaránt érint embert, állatot, növényt, építményeket stb., vagyis az egész teremtett világot (Zof 1). Amikor beavatkozik, kozmikus jelenségek – sötétség, mennydörgés, felhők megjelenése, földrengés – kísérik beavatkozását. E jelenségek a korábbi szövegekből sem hiányoznak, de a későbbi szövegekben egyre gyakoribbak és egyre drasztikusabban jelennek meg. *A nap elsötétül, a hold vérvörös lesz* (Jóel 3,4), és *összecsavarodik az ég* (Ézs 34,4).

Nem lehet nem észrevenni, hogy a JHWH napjáról szóló szövegek nagy része hasonlóságot mutat azokkal a szövegekkel, amelyek a teofániát ábrázolják.⁸ Közös bennük két meghatározó elem. Egyrészt az, hogy mindkettőben megjelenik a következő gondolat: JHWH hatalma olyan nagy, hogy nem lehet neki ellenállni – amely a hozzá kapcsolódó természeti jelenségek megrendítő erejében és az általa kiváltott megrendülésben mutatkozik meg. A másik elem: JHWH mindkettőben úgy jelenik meg, mint aki valóban élő Isten, rendkívüli erővel bír, és rendkívül szenvedélyes. „...JHWH jön, hogy nagy dolgokat cselekedjen [...]. Közeledik, hogy megsemmisítsen népeket, hogy ítéletet gyakoroljon saját népén, vagy hogy végrehajtsa a megmentés nagy tetteit Izráelen.”⁹

A JHWH napjáról szóló szövegek többségében a fent leírt univerzális vonások mellett „partikuláris” vonásokat is

találunk: a címzetteket konkrétan megnevezik, jelenük áll a középpontban, mégpedig annak hangsúlyozásával, hogy vétket követtek el JHWH-val, illetve a felebaráttal szemben. Néhány ábrázolásban kifejezetten ezek a vonások állnak a középpontban, míg másokban – főképpen kései szövegekben – az univerzális vonások hangsúlyosabbak. Adódik a kérdés, hogy a kettő hogyan viszonyul egymáshoz. A partikuláris vonások arra helyezik a hangsúlyt, hogy JHWH válaszol egy bizonyos embercsoport vétkére vagy szükségére, egyben felhívják a figyelmet arra, hogy a jelenlegi helyzet komolyan veendő – olyannyira, hogy a próféták komoly szükségét érzik annak, hogy szóljanak. Az univerzális vonások arra hívják fel a figyelmet, hogy JHWH válasza túlmutat a térben és időben jól megragadható problémákon. A próféták ezért gyakran nem (vagy nemcsak) arról beszélnek, hogy valamely ellenség el fog pusztíttatni, vagy hogy valamely felső réteg bűnhődni fog, hanem térben és időben kiterjesztik a történeket, ami által azokat egy végső isteni cselekvés távlatába helyezik. Ebben megmutatkozik a „JHWH napja”-tradíció teocentrikus irányultsága: „Ha JHWH csupáncsak reagál is, mégis ő marad a történekek alanya azon a napon.”¹⁰ Amint azt már említettük, a kései szövegekben az univerzális elem háttérbe szorítja a konkrét történeti vonatkozásokat. Rendkívüli kozmikus jelenségek kíséretében megy végbe az ítélet „minden nép” fölött, ami JHWH világ fölötti hatalmát különösképpen is hangsúlyozza.

Kevés olyan jövendölést találunk, amely kizárólag JHWH napjának üdvösséget hozó jellegét állítja előtérbe. Ilyenkor a címzett mindenkor a fogság utáni Izráel, amely külpolitikailag gyenge, belpolitikailag pedig instabil.¹¹ A próféták tehát JHWH napját mint az üdvösség napját olyan helyzetben hirdetik, amikor a népnek az a tapasztalata, hogy istenítéletet élt meg. Hogy a nép a történeteket valóban JHWH ítéleteként élte meg, azt sok prófétai szöveg mutatja (például Mik 4,6; 7,9). Ézs 12,1 szerint a nép még a szükségből való megmenekedés után is felemlegeti majd a szükséglet: *Azon a napon ezt mondod majd: Hálát adok neked, Uram, mert bár haragudtál rám, elmúlt haragod, és megvigasztaltál.* Az a gondolat, hogy a jelenlegi viszonyok megváltoznak, reménységet hordoz magában. A próféták azt hirdetik, hogy Isten felemeli az ő elnyomott népét. A jövőnek ez a reménysége készíti őket arra, hogy a megszólítottak elé tárják azokat a víziókat, amelyek termékeny földet és helyreállított városokat idéznek az érintettek elé. Ugyanígy egy reményteli jövőre mutatnak azok az ígéretek, amelyeknek középpontjában a világosság áll. A termékeny föld, a helyreállított városok, a világosság az olyan motívumok ellenképeiként értelmezhetők,

⁷ Hasonló példa erre Ézs 2,12: *Mert jön a Seregek Urának napja minden kevély és magas ellen.*

⁸ Nehéz eldönteni azt a máig vitatott kérdést, hogy a teofániával kapcsolatos elképzelések hatottak-e a „JHWH napja”-tradícióra, vagy ennek éppen az ellenkezője igaz.

⁹ „...um ein kommen Jhwhs zu Grosstaten [...]. Er naht zur Vernichtung ganzer Völker, zum Gericht an seinem eigenen Volk, oder zu entscheidenden Rettungstaten an Israel.” Jeremias 1977, 65. o.

¹⁰ „Auch wenn JHWH re-agiert, bleibt er doch Subject des Geschehens an jenem Tag.” Wendebourg, Nicola: *Der Tag des Herrn*. Neukirchener Verlag, 2003. 66. o.

¹¹ Vö. Ám 9,11; Mik 7,11; Ézs 49,8.12 stb.

mint a pusztítás, a földrengés, a sötétség, amelyek JHWH napjának fenyegető voltát próbálják érzékelhetővé tenni.

Fontos megjegyezni a JHWH napjával kapcsolatos, üdvösséget hirdető szövegek vonatkozásában, hogy azok nem hordoznak magukban semmiféle diadalmas, győzelmeskedő hangulatot abban az értelemben, hogy a címzettek magukat ünnepelnék. JHWH üdvösséget hozó tettein van a hangsúly. Népéért tett megmentő beavatkozása azért történik, hogy királyok keljenek föl, és fejedelmek boruljanak le az ő kedvéért (Ézs 49,7), népe szájába azért ad örömeiket, hogy őt (JHWH-t) ékesítsék (Ézs 61,3). Ebben egészen egyértelműen megmutatkozik a teocentrikus irányultság.

Végül találkozunk – többnyire tágabb összefüggésbe helyezve – olyan szövegrészekkel (Zofóniás; Abdiás; Malakiás 3k; Jóel; Zakariás 12–14), amelyek az Izraelnek ígért üdvösséget úgy ábrázolják, mint JHWH napjának csupán egyik oldalát, és hangsúlyozzák annak ítéletes dimenzióját is. Malakiásnál az „istentelenek” azok, akik megsemmisíttetnek, Ez 38k szerint Góg az ellenség, más helyeken pedig a népek általában.¹² E szövegrészek többnyire különböznek egymástól abban, amilyen módon ábrázolják és egymáshoz rendelik a két aspektust. Ennek oka az lehet, hogy olyan szövegekkel van dolgunk, amelyek folyamatosan növekedtek, s szerzőjük vagy szerzőik nem egy jól körülhatárolt jövőképet kívántak vázolni, hanem a hagyományokat felhasználva mintegy párbeszédet folytattak azokkal.

Azokon a helyeken, ahol Izrael és a népek viszonyáról van szó, a Sion-tradíció befolyását fedezhetjük fel. A prófétai irodalomban a Sion hegyéhez kötődik az a reménység, hogy JHWH újra Izrael felé fordul.¹³ Azzal, hogy ez a reménység helyet kap a JHWH napjával kapcsolatos várakozások között, a próféták minden bizonnyal azt kívánják hangsúlyozni, hogy JHWH végérvényes kinyilatkoztatása egyben Izraellel való maradandó közösségét is jelenti. Másrészt a Sionhoz kapcsolódik az a reménység, hogy JHWH az ő lakóhelyéről indulva legyőzi a népeket. Amennyiben itt a népek egészéről van szó, az az isteni uralmi igény univerzális voltát hivatott kifejezni. Vagyis azt, hogy JHWH igényt tart minden népre, és Úr akar lenni fölöttük. A JHWH napjához kapcsolódó váradalmak teocentrikus vonása kifejezésre jut JHWH királyi uralmának motívumában is (Zof 3,15; Abd 21; Zak 14,9.17), amely univerzális jegyeket hordoz magában. Ugyanez mutatkozik meg azokban a mondatokban is, amelyek az isteni uralom elismeréséről beszélnek: *Akkor megtudjátok majd, hogy én, az Úr vagyok Istenetek...* (Jóel 4,17; vö. Ez 38k), vagy azokban az ígéretekben, amelyek azt hirdetik, hogy JHWH-t segítségül fogják hívni és szolgálnak neki (Zof 3,9; Jer 30,9; Mal 3,16.20; Jóel 3,5).

A fentiek azt mutatják, hogy a „JHWH napja”-tradíció

¹² Vö. Zof 3; Abd (különösen kiemeli Edómot); Jóel 4; Zak 12,14.

¹³ Koch, Klaus: *Die Propheten*. 1. Stuttgart, 1987. 154. o.

súlypontja az ítélet tematikáján nyugszik. Alapgondolata, hogy JHWH beavatkozásának célja, hogy érvényt szerezzen uralmának. Ám éppen ezért lehet azt a napot különböző időkből és különböző helyzetekben különbözőképpen ábrázolni: már elmúlt vagy eljövendő történésként, az ítélet vagy az üdvösség napjaként, JHWH cselekedeteként, amely olykor Izraelt, olykor a népeket, olykor pedig az egész világot érinti.

JHWH NAPJA, AMELY VALÓBAN AZ Ő NAPJA

Ha az érintett szövegeket figyelmesen olvassuk, feltűnik, hogy bár újra meg újra megjelenik bennük a megtérésre való határozott felhívás, az nem tartozik a „JHWH napja”-tradíció leghangsúlyosabb elemei közé. Mi sem mutatja ezt jobban, mint az, hogy amikor a címzettek az ítélet után megtapasztalják a szabadulást, e nagy fordulat többnyire úgy jelenik meg, mint JHWH tette, amely egyedül az ő elhatározásán múlt. Erre kitűnő példa a Jeremiás könyvében található mondat: *Nyomorúság ideje lesz az Jákóbnak, de megszabadul belőle.* (Jer 30,7) Az, hogy ki áll meg az ítélet napján, egyedül JHWH döntése. Ezt sugallják még azoknak a prófétáknak a szavai is, akik nagyon határozottan szólítják fel hallgatóikat a megtérésre (Ámós, Malakiás és Jóel), de a megmenekülés felvillantása mellé odahelyezik azt a szót, hogy „talán”. Ámós, Jóel és Malakiás is úgy jeleníti meg a megmenekülést, mint isteni irgalmat, és nem úgy, mintha emberi teljesítmény lenne, amely a tett és a következmény mércéjével lenne mérhető.¹⁴

Joggal vetődik fel az a kérdés, hogy amikor a próféták az ítélet napjáról beszélnek, nem azzal a „nevelő-tanító” szándékkal teszik-e, hogy – anélkül, hogy a „megtérés” szót használnák – megtérésre hívják hallgatóikat. Minden bizonnyal azért emlegetik hallgatóiknak oly gyakran és szemléletesen annak a napnak a közelségét és elkerülhetetlen voltát, hogy hangsúlyozzák: akkor már nem lesz esély a cselekvésre, ezért most kell kihasználni az időt, amely arra adatott, hogy a JHWH által támasztott igényeknek megfeleljenek.

A „JHWH napja”-tradícióban a teocentrikus jelleg áll előtérben. Ez megmutatkozik éppúgy a szóhasználat, mint a grammatika és az ábrázolás szintjén. A szóhasználat szintjén úgy, hogy a várt eseményt JHWH-val hozzák kapcsolatba. A grammatika szintjén úgy, hogy a történések alanya JHWH, illetve azok, akiket ő megbízott. Az ábrázolás szintjén pedig többek között úgy, hogy abban jelentős szerepet kapnak a teofánia elemei, ahol szintén JHWH a főszereplő. *Az Úr lesz a király az egész földön. Azon a napon az Úr lesz az egyetlen Isten, és neve az egyetlen név.*

¹⁴ A tanulmány keretei nem engedik meg, hogy bővebben kifejtjük, hogyan és milyen hangsúlyokkal jelenik meg tett és következmény összefüggése a „JHWH napja”-tradícióban, ami számtalan átgondolásra érdemes kérdést vet fel.

(Zak 14,9) Ezt hangsúlyozzák azok a motívumok, amelyek szerint JHWH megsemmisíti a hamis isteneket, mint ahogyan az is, hogy romba dönti az emberi hatalmasságokat. Úr az idő fölött is, amit az jelez, hogy a jövőben várható cselekvését a próféták sokszor hozzák összefüggésbe a múltban végrehajtott cselekedeteivel. JHWH „főhatalmú úr” is. Ezt mutatja, hogy beavatkozása univerzális méreteket ölt, nem kell megokolnia, hogy mit miért tesz, és éppen úgy lehet az a nap sötét, mint világos (Ám 5,18–20).

A JHWH napjáról szóló megnyilatkozások gyakran beszélnek haragról és bosszúról (Ézs 13,13; Zof 1,15). A próféták nyilván ezzel akarják érzékeltetni, hogy milyen következménye van annak, amikor az ember miatt szenved csorbát az Istennel való viszony. JHWH haragja többnyire pusztításban jelentkezik, amelynek szemléletes kifejezése, hogy olykor maga a harag a pusztítás cselekvő alanya (Ez 7; Zof 2,2). A JHWH haragjáról való beszéd JHWH napjának teocentrikus jellegét hangsúlyozza. Hasonlóan érvényes ez az isteni bosszú motívumára is. Bár a kifejezés eredetileg a jogi életben gyökerezik, a JHWH napját említő szövegekben nem forenzikus értelemben szerepel, hanem olyan ítélet értelmében, amely pusztításban jut kifejezésre. Fontos megjegyezni, hogy JHWH napja nem azonosítható teljes egészében a „harag napjával” vagy a „bosszú napjával”. Mint ahogyan azt is, hogy a harag motívuma a kései szövegekben egyre ritkábban jelenik meg, a bosszú motívuma pedig azokban a jövőlélekben tűnik fel, amelyek ellenséges népekről szólnak. Csak kevés helyen jelenik meg az a reménység, hogy JHWH irgalma legyőzi haragját. Jóel az, aki részletesen megokolja ezt a reménységet: *mert kegyelmes és irgalmas ő, türelme hosszú, szeretete nagy, és megbánja, még ha veszedelmet hoz is.* (Jóel 2,13)

A JHWH napjával kapcsolatos szövegekből nem kapunk egyértelmű választ arra, hogy azt a napot a történelmen belül gondolják el, vagy pedig a végidőben. Ennek többek között az az oka, hogy érdeklődésük nem az időpontot illetően fordul a felé a nap felé. Az ószövetségi gondolkodásban az időnek mint „beteljesedett időnek” van jelentősége: az idővel kapcsolatos fogalmak nem elsősorban mértékegységek, hanem valamely történésnek a keretei.¹⁵ A JHWH napja kifejezés azt jelzi, hogy olyan időről van szó, amelyet teljes egészében JHWH – illetve az ő cselekvése – ural, és lehet szó ítéletről éppúgy, mint üdvösségről, már megtörtént és jövőben bekövetkező történésekről egyaránt. Azt, hogy JHWH napját mint időpontot mennyire az ő beavatkozása határozza meg, jól mutatja, hogy közel hasonló állítások olykor JHWH-ról, máskor az ő napjáról hangzanak el. Szemléletes példa erre Ézs 13,5 és Ézs 13,9: *Jönnek messze földről, az ég széléről, az Úr és bosszús haragjának eszközei.* (Ézs 13,5) *Jön már az Úr napja kegyetlenül, féltelen izzó haraggal, pusztává teszi a földet.* (Ézs 13,9)

¹⁵ Von Rad 2000, 2. 95–105. o.

A várt ítélet nem hordoz magában semmiféle idő fölötti jelleget, hanem JHWH múltban végrehajtott cselekedeteinek sorában helyezkedik el. Így például az ember teremtése napjának (5Móz 4,32), az Egyiptomból való kivezetés napjának (5Móz 9,7) vagy a parancsolatok adása napjának (5Móz 4,10) sorában. Annak a napnak az emlegetése viszont választóvonal az eddigi és a majdani között. Jelzi, hogy JHWH jövőbeli cselekvése nem a jelenleg uralkodó viszonyokból fejlődik ki, hanem valami egészen új kezdődik, amit ember nem befolyásolhat, hanem teljes egészében JHWH irányítja az eseményeket.

TANULSÁGOK

A próféták JHWH napját krízishelyzetekben hirdetik, amelynek oka, hogy úgy látják: valamiféle törés keletkezett az Istennel való helyes viszonyban. Ehhez igazítják a különböző tradíciókat, amelyek segítségével megformálják jövődőléseiket. Egyrészt arra helyezik a hangsúlyt, hogy az ítéletet hordozza magában az a nap, amelyhez eredetileg az a várakozás kapcsolódott, hogy az üdvösséget hozza. Ezt az teszi lehetővé számukra, hogy JHWH napja a kezdetektől fogva magában hordozta az ítélet és az üdvösség kettősségét. JHWH napja ellenségei számára bajt hoz, övéi számára pedig gyógyulást. Minden azon múlik, hogy Izráel, illetve a megszólítottak melyik oldalon állnak. Másrészt a próféták úgy ábrázolják JHWH jövőben történő beavatkozását, mint ami messze felülmúlja a múltban megvalósított tetteit – egészen odáig menően, hogy azt végérvényesként és visszafordíthatatlanként tüntetik fel. Ezáltal felhívják a figyelmet JHWH uralmi igényére, amely időközben feledésbe merült. A próféták minden bizonnyal azért „eszkatologizálják” az üdvtörténeti eseményeket, mert a jelen állapotokból azt olvassák ki, hogy JHWH-nak a múltban véghezvitt történeti tettei feledésbe merültek, illetve valamely oknál fogva nem alkalmasak arra, hogy hordozzák és megtartsák hallgatóik JHWH-ba vetett hitét. Mindezt nem azért teszik, hogy a jelen krízisből a jövőbe meneküljenek, hanem azért, hogy újra előhívják a JHWH-hit jövőt érintő dimenzióját, amelyet az mindig is magában rejtett.

Maga a „JHWH napja” kifejezés is mutatja, hogy a témakör teocentrikus jelleggel bír. Vagyis ő a főszereplő, ő az ura mindennek, ő irányítja az eseményeket – mondhatnánk úgy is: sorsunk az ő kezében van. Ugyanakkor a „JHWH napja” témakörben újra meg újra megjelenik a megtérésre szólító felhívás. Nemcsak akkor, amikor a próféták a „megtérés” szót használják, hanem burkoltan akkor is, amikor nagyon szemléletesen jelenítik meg annak a napnak az ítéletes voltát. Mindezt azzal a nevelési szándékkal teszik, hogy vegyünk komolyan az időt, az idő múlását, és ragadjunk meg minden lehetséges pillanatot, amely lehetőséget ad arra, hogy rendeződjék Istennel való kapcsolatunk.

Ebben az értelemben minden nap az Úr napja – ahogyan a próféták egyformán JHWH napjaként jelöltek valamely múltbeli, jelenbeli vagy jövőbeli eseményt, amikor JHWH cselekvését megtapasztalták. *A kegyelem idején meghall-*

gatlak, a szabadulás napján megsegítlek – mondja JHWH Ézsaiás próféta könyvében (Ézs 49,8). Nem véletlenül idézi őt Pál apostol 2Kor 6,2-ben, s teszi hozzá: *Íme, most van a kegyelem ideje! Íme, most van az üdvösség napja.*

KOCZORNÉ HEINEMANN ILDIKÓ

Lesznek ketten egy testté

A jegyesbeszélgetés pasztorálpszichológiai vizsgálata II.*

NÉHÁNY SZÓ AZ OLVASÓKHOZ

Mivel azt a lehetőséget kaptam, hogy a jegyesbeszélgetésről írt dolgozatomat két részletben jelentethessem meg a *Lelkipásztorban*, így módom van arra, hogy ebben a számban minden érdeklődőnek számot adjak tapasztalataimról. A dolgozat első részében bemutatott módszer szerint lefolytatott jegyesbeszélgetésekből sajátos szempontok alapján készült szövegelemzés képezi a tanulmány második részének alapját. Az összegzés után az azóta beindult utógondozásról írok egy-két mozzanatot, adok más gyűlekezetben is felhasználható ötleteket.

SZÖVEGELEMZÉS

Az elemzés alapja

Négy párral folytattam jegyesbeszélgetéseket, mindegyikükkel négyszer találkoztam. A teljes szövegek bemutatásától eltekintek, mert a dolgozat keretei nem engedik meg, hogy idézzek számos érdekes részletet, legyenek akár egyéni sajátosságok, akár tendenciaszerűen ismétlődő jelenségek. A bemutatott párnak az Ádám és Éva nevet adtam. A névadás egyben tükrözi hitemet is. Minden emberpár olyan, mint Ádám és Éva, a bibliai emberpár, akiket Isten egymásnak teremtett, hogy egymásra találva éljék meg teljességüket.

Éva 22 éves, evangélikus, itt lakik néhány utcányira tőlünk. Gyerekkora óta ismerem. Tudom, hogy szülei kora gyermekkorában elváltak, majd édesapja autóbalesetben halt meg, a lány hétéves korában. Édesapjának ez a második házassága volt. Az első feleségét egy autó gázolta halálra. Évának édesapja előző házasságából van két féltestvére. Évát barátkozó, nyílt természetű, derűs lánynak találok. Mérlegképes könyvelőként dolgozik egy helyi vállalkozónál. Édesanyjával és özvegy nagymamájával él együtt.

Ádám 26 éves, jóképű, magas, jól megtermett, kissé borús arckifejezésű fiatalember. Gépjármű-technikai szerelő. Ádám a szomszéd faluban lakik. A falu sváb hagyományokkal rendelkezik, erősen katolikus, az ott lakók igen zárt közösséget alkotnak.

Az elemzés szempontjai

1. A lelkéssel mint lelkigondozóval való kapcsolat kialakításának sajátosságai
2. A társsal való együttműködésben jelentkező sajátosságok
3. A megbeszélésre kerülő tartalmakkal, problémakörökkel kapcsolatos sajátosságok

A lelkéssel mint lelkigondozóval/ tanácsadóval való kapcsolat kialakításának sajátosságai

Extrém/gyermeki bizalom

A gyermekies bizalom jelének tekintettem azt, ha a párok tőlem vártak tanácsot, vagy azt várták, hogy én oldjam meg kapcsolati problémájukat.

A gyermekies bizalom jelét egyszer fedeztem fel a beszélgetés során, amikor arról beszélgettünk, hogy Éva édesanyja azt mutatja ki viselkedésével, hogy nehezen fogja elviselni a lányától való elszakadást.

É: Remélem, hogy idővel megszokja Anyu, hogy nem vagyok itt. Neki lesz nehezebb, mert én másik faluba költözöm. A barátnőm azt mondja, hogy amióta elköltözött, jobb lett a kapcsolata az édesanyjával. Én is ebben reménykedem.

L: Szerinted hogyan segítheted őt, hogy könnyebb legyen neki?

É: Nem tudom. Úgy érzem, most nem vagyunk egy hullámhosszon. Örül az esküvőnek, szervezi is, mégis többször ideges. Szerinted mit tegyek? Jó lenne, ha te beszélnél vele.

* Az első részt lásd: *Lelkipásztor*, 2006/12. 447–453. o.

L: Azt gondolom, hogy jobb lenne, ha ketten próbálnának leülni és beszélgetni egymással. Ha a helyében lennél, mit éreznél?

É: Félnék, hogy elveszítem a lányomat. Eléggé kétségbe lehet most esve.

L: Esetleg ha beszélnél veled erről, és kimondanád, hogy szerinted ő mit érez?

É: Megpróbálom. Megmondom, hogy attól, hogy férjhez megyek, ugyanúgy a lánya maradok.

Éva tőlem kért tanácsot, sőt azt szerette volna, ha én oldom meg édesanyjával való kapcsolatának nehézségeit.

Érett bizalom, amely a szaktekintélynek szól

A pár már az első beszélgetésen tanújelét adta annak, hogy elfogad engem szaktekintélynek bizonyos, a kapcsolatokra vonatkozó kérdésekben. Először ez a bizalom a lelkésznek szólt, aki a szertartás kérdéseinek szakértője, amelynek lebonyolításában csak őhöz fordulhattak. A beszélgetések folyamán egyre inkább átalakult a bizalom, háttérbe szorult a szertartás szakértője, és egyre nagyobb teret engedtek a lelkigondozónak, tanácsadónak.

Amikor rámutattam arra, hogy miben illeszkednek egymáshoz, akkor figyelmükkel, rám szegeződő tekintetükkel nemcsak érdeklődésüket fejezték ki, hanem éreztem a szakmai tekintély iránti bizalmukat is. Amit mondtam, azt helyeslő magatartásukkal elfogadták. Ádám még hangoosan meg is jegyezte: „Nagyon érdekes, amit mondasz, még sosem gondoltam erre.”

Kommunikációjuk nehézségeit már ennek a szaktekintélynek mondták el, és tőle vártak rá megoldást.

A második találkozás alkalmával már sokkal fesztelebbről érkeztek, tudták, mire számíthatnak. Figyelmet és bizalmat érzékelttem, amikor arról beszélgettünk, miben szeretnének szüleikre hasonlítani, mi az, amit szeretnének, hogy házastársuk ugyanúgy vagy ellentétesen legyen, mint velük ellentétes nemű szüleik.

Bizalmuk alkalomról alkalomra növekedett irántam. A harmadik és negyedik találkozásunkkor már konkrétan előkerült néhány konfliktusuk. Ilyen volt például a pénz-kérdés és a jegygyűű viselésének kérdése. A negyedik találkozás alkalmával, amikor a különböző érdekek, igények csaptak össze, elfogadtak engem mint közvetítőt.

É: Nálunk otthon nem panaszkodik senki. Viseli a betegségeit. Ha a nők tudják viselni, még inkább kell egy férfinak.

L: Nagyszerű, amit ezen a téren nálatok a nők felmutatnak. Ádámnak mégis jobban esne, ha te másképp viszonyulnál hozzá, ha fáj valamije. Ádám, talán segíthetnél Évának abban, ha elmondanád, miből látnád azt, hogy Éva komolyan veszi a fájdalmadat.

Á: *(Éva felé fordul)* Sajnálj! És őszintén kérdezd meg, hol is fáj, és mennyire fáj!

É: Ha ez neked fontos, megpróbálhatom.

Ádám az első beszélgetés végén, amikor megkérdeztem, hogy váradalmaiknak vagy félelmeiknek megfelelően ala-

kult-e a beszélgetés, elmondta, hogy attól tartott, arról faggatom majd, hogyan állnak Istennel vagy az egyházzal. Ádám így nyilatkozott: „Általában nem szoktam ilyen gyorsan megnyílni. Egy ismeretlen helyen mindig csendben vagyok, és megfigyelem a jelenlévőket. Magam is meglepődtem, hogy most ennyi mindent elmondtam magamról.” Ádám hozzászólásából látszik, mennyi előítélettel, félelemmel érkeznek a szekularizált párok a lelkészhez. Megerősítette ezt Eszter is, aki a negyedik pár katolikus feleként érkezett hozzánk. Őt a katolikus egyháztól épp a rossz tapasztalatok hozták hozzánk. Ő ezt vallotta: „Nem szeretem, ha megmondják nekem, hogyan gondolkodjam bizonyos kérdésekről, és ha papi utasítások szerint kell élnem az életemet.”

A lelkész feladata az, hogy magatartásával megváltoztassa az odaérkezők attitűdjét. A beszélgetés megkezdése előtt ezekről az előítéletekről, félelmekről fogalmam sem volt, ösztönösen tettem, amit tettem. A jövőre tekintve is gazdagodtam: csak úgy nyerhetem meg az emberek bizalmát, ha előítéletek nélkül, empátiával közeledem feléjük.

Együttműködésre, belső ellenállások leküzdésére való egykezeset

A belső ellenállások leküzdésének tekintem már azt is, hogy a párok helyet foglaltak nálam, és egyáltalán megszólaltak. Minden emberben működik egy elhárító mechanizmus, amely arra hivatott, hogy védje az egyént. Minél több információt mondunk el magunkról, annál sérülékenyebbek leszünk a másikkal szemben. Ahogy meglátták azt, hogy a beszélgetések nem ellenük vannak, hanem értük, készek voltak az együttműködésre.

Megengedték, hogy kérdéseket tegyek fel életükkel, érzéseikkel kapcsolatban. Sőt válaszoltak a kérdéseimre, őszintén feltárták érzelmeiket. Javaslataimat elfogadták. Jó példa erre az, amikor arról beszélgettünk: mi az, amit eddig a szüleiktől kaptak meg, de nem fognak követelni, elvárni a házastársuktól.

L: Most húzzátok alá ebből a listából azt, amit nem követeltek majd meg a házastársatoktól. Nemcsak szüleiteknek kell elengedni benneteket, hanem nektek is el kell hagyni őket. Tegyétek el ezt a lapot, és emlékezzetek: amit aláhúztok, soha ne követeljétek házastársatoktól.

Á: Nem kívánom a feleségemtől, hogy elkészítse a reggelit, a tejeskávét, és a tízórait elmenjen reggel a boltba.

L: Nehéz erről lemondani?

Á: Nem. Éppen azért húztam alá ezeket. El tudom készíteni magam is a reggelimet.

Az előkerülő vitás kérdésekben elfogadták a közreműködésemet, látásom szerint a felmerült problémákban mindkettejük számára kielégítő, elfogadható megállapodásra jutottak.

Ugyanezt a tendenciát figyeltem meg a többi pár esetében is. Andrea hangot is adott ellenállásának, amikor szüleiéről, eredeti családjáról kérdeztem:

A: Nem akarok beszélni az anyámról, annyi fájdalmat

okozott nekem, hogy jobban szeretném elfelejteni, és nem gondolni rá. Mintha nem is létezne.

L: Igazán mély sebeket ejthetett rajtad, ha emlékezni sem akarsz rá. Megértem. Mikor történtek veled ezek a szörnyű események, hogy még most is nehéz róluk szólnod?

A: Jó pár éve már. Azért neked mégis elmondom, talán nyugodtan, sírás nélkül is tudok róla beszélni.

Nagymértékű belső, tudattalan ellenállás a javaslatokkal, feladatokkal szemben

Belső ellenállást leginkább az első találkozáson tapasztaltam. Ez rögtön az első feladat kapcsán látszott: nehezen írtak arról, hogy milyennek látják egymást, magukat. Éva különösen is nehezen írt, hezitált, gondolkodott, keveset írt.

Tudattalan ellenállásnak éreztem azt is, hogy az első alkalommal nem tudták vagy nem akarták konkrétan megnevezni a kettejük közötti feszültség okát, tartalmát. Sőt még a második alkalmon is csak elméleti, illetve technikai kérdésekről beszélgettünk. Éva ekkor már szabad utat engedett érzelmeinek, elmondta, hogy szorong, haragszik Ádámmal, ha nem tudja elmondani neki, ami bántja, de nem nevezte meg Ádámmal való problémáit. Nem is mertem nagyon kutatni a dolgot, mert úgy éreztem, nem érkezett még el a feltárulkozás ideje, és kíváncsiságom csak erősebb ellenállást váltana ki belőlük. Inkább maradtam a képies beszédnél.

Egy téma érintése kapcsán mind a négy párnál ellenállásba ütköztem. A jó házasságról szóló állítások között két olyan mondat is volt, amelynek kapcsán a szexualitásról, testi kapcsolatról lehetett volna beszélgetni. Bár mind a négy pár egyetértett abban, hogy a nemi élet a házasságban mindkét fél számára örömteli kell hogy legyen, és az egymást szerető házastársak figyelembe veszik egymás testi és lelki szükségleteit, és igyekeznek azokat kielégíteni, ebben a témában mégsem mutatkozott kommunikatívnak senki. Elfogadták tőlem azokat a mondatokat, amelyekben arról szóltam, hogy ezt is tanulni kell, és csiszolódni kell egymáshoz, hiszen férfi és nő különbözik a nemi kielégülés elérésében. Bólogattak, de nem szóltak a témához, úgy éreztem, mélyen elzárkóztak attól, hogy a szexualitás kérdéséről beszéljünk.

Nyílt ellenállás

Nyílt ellenállást Ádámnál és Évánál a kapcsolatfelvételtkor tapasztaltam, amelyet a jegyesbeszélgetések mennyisége váltott ki az ifjú párból. Ők egyszeri alkalomra számítottak, meglepte őket, hogy ennyiszor kell eljönniük. Éva megkérdezte: „Ilyen sokszor?”

A társsal való együttműködésben jelentkező sajátosságok

Gyermeki bizalom

Az első beszélgetésben Éva azt mondta: „Hebrenccs, gyerekes vagyok, sokszor nem tudok dönteni.” Azt várja el Ádámtól, hogy „Ádám szeressen engem, védelmezzen meg a bajban, mindig legyen mellettem”. Az összegzésnél megállapítja: „Jó Ádámmal támaszkodni, leveszi a döntés terheit a vállamról.”

A gyermeki bizalom vagy szükséglet kifejezésének jele mutatkozott meg a második alkalommal, amikor azt kértem tőlük, hogy húzzák alá a papírjukon azt, amit eddig édesanyjuk naponta megadott nekik, de nem követelik majd házastársuktól. Éva ezt mondta: „Én nem tudok lemondani semmiről. Szükségem van a férjem érzelmi támogatására.”

Amikor Éva a fényképek kapcsán édesapjáról beszélt, kitűnt számomra, hogy mennyire gyermeki módon vágyik arra a biztonságra, amelyet édesapja adott neki. Még most is szeretettel gondol rá, apja lábának átkarolása azt sejteti velem, akkor biztonságban érezte magát. Ugyanakkor egyedül maradt ezzel a rajongásával a családban. Az apa idealizáltan szép, aki szerette őt. A láb átkarolása arról is beszél, hogy Évának valóban nagy vágya van a biztonságra, amit egy erős férfi képvisel az életében. Éva férjétől is azt a biztonságot várja el, amelyet apja mellett érzett.

Bár négy párral való beszélgetésből nem lehet általánosítani, ezekben az esetekben megfigyelhető volt, hogy a nők párválasztását jelentősen befolyásolja gyermeki tudattalanjuk, amely a férfiben a védelmező, óvó, határozott, döntéseket vállaló családfőt keresi. Elvárják, hogy leendő férjük védelmezze, dédelgesse, szeresse őket, sőt döntsön helyettük bizonyos kérdésekben.

Érett bizalom, amely a másik ember iránti tiszteletet fejezi ki

Az érett bizalom számos jelét vettem észre az Ádámmal és Évával folytatott beszélgetésben. Fegyelmezetten végighallgatták társukat, nem vágtak egymás szavába, nem javították ki a másikat, és elfogadták, amit a másik mondott róluk.

Együttműködésre, belső ellenállások¹ leküzdésére való igyekezet

Nehéz szétválasztani egymástól a társsal való együttműködésre utaló jeleket és a lelkigondozóval való kapcsolat sajátosságait. Hiszen ha a pár együttműködésre igyekszik a

¹ Az ellenállás fogalmát Freud vezette be. Ha a kliens hallgat, vagy hirtelen témát vált, esetleg képtelen bizonyos részletek, gondolatok felidézésére, azt Freud blokkolásnak, ellenállásnak nevezi, amely a személyiség érzékeny területein uralkodó tudattalan kontroll következménye. Atkinson, Rita L. – Atkinson, Richard C. – Smith, Edward E. – Bem, Daryl J.: *Pszichológia*. Osiris, Budapest, 1997. 489. o. Az ellenállás fogalmát a 20. századi pszichológusok továbbfejlesztették, kategorizálták. Lásd: *Fejezetek a konzultáció pszichológiájának témaköréből*. Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kara, Budapest, 2000. 128–131. o.

lelkigondozóval, a társával való együttműködésére is törekszik, mert a lelkigondozó célja éppen az, hogy a pár tagjai leküzdjék belső ellenállásukat, és igyekezzenek egymással együttműködve megoldani párkapcsolatuk problémáit.

Leginkább az otthoni feladatok megoldása, megbeszélése világít rá arra, hogyan működnek együtt a párok.

Ádámnak és Évának komoly energiát kellett fektetnie abba, hogy egyből elmondják egymásnak sérelmeiket, megbántódásaikat. Elmondásukból észrevettem, hogy igyekeztek, még ha nem is bírták megvalósítani ezt a feladatot. Rájöttek arra: nem jó, hogy hallgatásukkal falat építenek egymás közé. Ádám és Éva szándéka az, hogy a fal leomoljon kettejük között.

Ádám az együttműködés érdekében a belső ellenállást leküzdve engedett menyasszonya és mindkét család akaratának, amikor ígent mondott az esküvői menetre. Pedig nehéz lehetett neki szembenézni a bámuló emberekkel. Előre is kínosan érezte magát, hogy mindenki bámulni fogja, amikor a menet élén vonul majd menyasszonyával.

Az együttműködésre való igyekezetüknek másik szép példája az volt, amikor Ádámot és Évát arra kértem, hogy otthon jussanak közös nevezőre a közös pénz körül kibontakozó vitájukat illetően. Kérésemre már hazafelé a kocsiban eldöntötték, hogyan kezelik a házasságban pénzüket, melyikük keresetéből fognak élni. Kiderült, hogy nem volt számukra nehéz a döntés, és hamar megtalálták a megoldást. Ez az eset valószínűleg megerősítette őket abban, hogy a problémás kérdéseket együttműködéssel, a másik érveinek meghallgatásával meg tudják oldani. Minden sikeres konfliktuskezelés erősíti a megoldásra való törekvést.

Nagymértékű belső, tudattalan ellenállás egymással szemben

Ádám és Éva konfliktusainak megoldásánál, sértődéseik megbeszélésénél tanúsított egymással szembeni ellenállást. Ádám így fejezte ki magát: „Sokszor inkább hallgatunk, nem hogy a másikat megsértsük, megbántuk.” Valami tudattalanul arra készíteti őket (főleg Évát, aki hajlamosabb a megbántódásra, lelkileg sérülékenyebb), hogy hallgassanak, ahelyett, hogy megbeszélnék egymással problémáikat. Évánál azt is felfedeztem, hogy édesanyja ugyanígy tesz. Nem beszél Évának édesapjáról, rossz emlékeit úgy akarja megsemmisíteni, hogy hallgat volt férjével való házasságáról. Éva ezt nehezményezi, a mintát azonban viszi tovább. Éva elmondásából tudom, hogy édesapja verte édesanyját. Éva és testvérei ekkor csendesen a fotel mögött húzták meg magukat. A baj elkerülésének módja a hallgatás, a csend.

Nyílt ellenállás egymással szemben

A találkozásokon történő nyílt ellenállást, az érdeklentétek összeütközését többször is tapasztaltam. Az irántam való bizalom növekedésével vetkőzte le a pár a „velünk minden rendben van, csodálatos, mindenben egyetértő szerelmespár vagyunk” látszatát, és adtak helyet az egymással való összeütközéseknek. Ezek az ellenállások a

felhozott téma kapcsán merültek fel, nem hoztak ide olyan problémát, amit nem az adott téma, kérdéskör indított el bennük. Ilyen ellentét mutatkozott meg a jegygyűrű viselése kapcsán, amikor Éva úgy akart bánni Ádámmal, mint egy gyerekkel. Amikor megkérdeztem Évától, hogyan fog változni a házasságkötés után a jegygyűrű viselése körül kibontakozott ellentétük, ezt mondta:

É: Ha elme gyünk valahova, akkor biztos figyelmeztetni fogom, hogy viselje, otthon pedig nem fog érdekelni, hogy rajta van-e.

Á: Egy gyereket szoktak figyelmeztetni arra, hogy elfelejtette kivinni a szemetet. Én nem vagyok gyerek. Inkább kérj meg.

Éva látásom szerint hajlamos arra, hogy időnként lekezelően viselkedjen Ádámmal szemben. Így tesz akkor is, amikor nem veszi komolyan Ádám betegségét. Ádamból ez ellenállást vált ki. Rosszulesik neki, ha Éva nem becsüli meg vagy nem tekinti felnőtteknek, vele egyenrangúnak.

Ádám és Éva ellentéte mutatkozott meg akkor is, amikor azt kérdeztem, hogy mit kér tőlük a társuk a leggyakrabban. Éva sokkal többet szeretne szórakozni, bálba járni, szeretne még fiatalosan élni, Ádám viszont pihenni szeretne otthon. Az itt kialakult beszélgetésből látszott, hogy nem képesek egymásnak ellentmondó vágyaikat összehangolni, ami ellentétet támaszt közöttük. Ha Éva akarata érvényesül, akkor Ádám a bálban passzivitásával rontja el Éva hangulatát.

A megbeszélésre kerülő tartalmakkal, problémakörökkel kapcsolatos sajátosságok

Nem térek ki az összes témakörre, ami a beszélgetéseken előkerült. Csak néhány számomra érdekes megfigyelésre, összegzésre érdemes témát emelek ki.

Hogyan zajlik majd az esküvő?

A pár egyik legkedvesebb témája az esküvő megszervezése, rendezése volt. Nemcsak Ádám és Éva kedvenc témája volt, hanem mindegyik pár nagyon lelkesen beszélt az előkészületekről. Látszott, hogy valamennyi pár életét, hétköznapjait áthatották az esküvő körüli teendők. Ha nem szölok közbe, és nem kérdezek rá az engem érdeklő pontokra, hosszú órákat is képesek lettek volna beszélni erről a kérdéskörrel. Azt vettem észre, hogy az esküvő megszervezése próbára teszi a kapcsolatokat. Nem megy súrlódások nélkül, teljes egyetértésben. A két szülői családnak is össze kell ülni és megállapodni a legkülönbözőbb kérdésekben, például az esküvő anyagi fedezetében, a meghívottak számában, a menüben stb.

A kapcsolat jövője a házasság után

A kapcsolat jövőjéről is szót ejtettünk a jegyesbeszélgetésen, így amit írok, úgy fogalmazom meg, ahogyan ezt a párok előrevetítették.

Ádám és Éva kapcsolata minőségileg másképp alakul a házasságkötés pillanatától. Éva Ádám családjához, egy másik faluba költözik. Együttélésük akkor kezdődik meg.

A többi leendő házaspár azt vallotta, hogy a házasságkötés nem hoz minőségi változást életükben. Mindhárom pár több éve együtt él, körülményeik sem változnak meg. Ők azt vallják, hogy a változás csupán az anyakönyvi bejegyzés lesz, már hivatalosan is házasok lesznek. A házasságkötésre azért gondoltak, mert ez a rend. A házasság megkötése rendezi kapcsolatukat, így a tervezett gyermekek már igazi családban szülehetnek.

Ádám és Éva álláspontja sem tér el ettől a felfogástól, ők a házasság céljának a fészekrakást, a gyermekek születését és felnevelését tartják. Egyik házaspár sem tekinti teljesnek a házasságát gyermek nélkül. Egyikük el is mondta, mennyire fél attól, hogy nem lesz gyermeke. A házaspárok közül csak Noémi és Tamás fogalmazott úgy, hogy „a házasság célja együtt és egymásért élni”.

Beszélgetés fényképek alapján a szülői családról

Ádám és Éva nagyon szívesen hozott képet családjáról, és szívesen beszéltek a feltett kérdések alapján családjukról is. Nemcsak náluk tapasztaltam ezt, hanem mind a négy pár esetében. Ha rangsorolnom kellene a beszélgetési témákat, akkor minden esetben a fényképekről való beszélgetést nevezném a legsikeresebbnek. Eszter ezt vallotta róla: „Az egész családot megmozgatta ez a feladat. Mindkét szülőpárnál összegyűltünk, és elővettük az albumokat, kihúztuk a fiókokat, és együtt beszélgettünk a képekről. Sok olyan történet került így elő, amiről még sohasem hallottam. Nagy élmény volt ez számomra.”

A fényképek sokkal könnyebbé tették a nehéz emlékek felidézését is. Sok olyan élmény, érzés került elő, amit a képek nem ábrázoltak, mégis a fényképek hívtak elő a memóriából. Mivel a fényképek sokszor épp a szépet, az ünnepet örökítették meg, ezért könnyű volt visszagondolni a jóra is.

A szülői minták átvétele

Ádám és Éva saját szülei megítélésében elég kiegyensúlyozottak voltak. Meglátták szülei gyengeségei mellett az erősségeiket is.

Á: Anyám törődött velünk, szigorú volt. Erős akarata volt, még apámat is tudta kezelni, aki alkoholista volt. Sohasem félt tőle. Anya osztja be a pénzt, és ő határozza meg a család céljait. Mindig összefogta a családot. Vele beszéltem meg a problémáimat.

É: Anya erős volt, mindig tudott dönteni. Velem elnéző volt. Inkább a nagymamám volt szigorú, ő akarta apát pótolni. Anya zárkózott természetű, főleg a múlttal kapcsolatban.

Á: Apám nem foglalkozott velem olyan sokat, mint én szerettem volna. Soha nem volt érzelmes. Nem állt le velem beszélgetni. Nem lehettem rá büszke az alkoholizmu-

sa miatt. Most szereti a gyerekeit, az unokáit. Nővéremnek van két gyereke.

É: Apa csélcsap volt és hűtlen. Az alkohol miatt verte anyát. Gyerekeinek jót akart, meghalt felesége helyett keresett nekik anyát. Úgy emlékszem rá, biztonságot és szeretetet adott nekem, nekünk, gyerekeknek.

Abból a kérdéssorból, amelyben arra kerestem a választ, hogy milyen anya-, feleség-, férj- és apaképet kaptak szüleiktől, számomra úgy tűnt, hogy mindketten láttak maguk előtt egy erősségekkel rendelkező anya- és feleségképet, de egyikük sem találta megfelelőnek a látott apa-, illetve férjképet. Ádám édesanyjában látott egy olyan anyát, akinek érnyeit szeretné viszontlátni a feleségében is, viszont nem rendelkezik követhető férj- és apamoddellal. Éva ugyanígy látott egy elfogadható, sok mindenben követhető anyát, és bár emlékeiben édesapja megszépült, és belőle formálta meg az ideális apaképet, mégsem látta jó férjnek és kielégítő társnak édesanyja számára.

Á: Szeretném, ha Éva anyámmal ellentétben figyelembe venné az én véleményemet is. És szeretném, ha úgy összefogná a családot, ahogyan ő tette.

É: Apámmal ellentétben szeretném, ha a férjem hűséges lenne, tisztelné a nőket, engem, és legyen megbízható.

Á: Apámmal ellentétben szeretném, ha büszkéek lehetnének rám a gyermekeim, nevelni szeretném őket, sokat foglalkoznék velük.

É: Szeretnék olyan erős lenni, mint ő. Nem szeretnék zárkózott lenni.

Megijeszt az az örökség, amelyet mindketten hoznak otthonról. Az alkohol romboló hatásával mindketten találkoztak. Ezt tudatosították, és Ádám kimondta: „Semmiképpen nem akarom, hogy az alkohol szerepet játsszon az életünkben.”

Éva kisgyermekkorától nem lát férfimintát maga előtt. Háztartásukban három nő él együtt. A férfi a rossz megtestesítője édesanyja és nagyanyja szemében. Számomra nagy kérdés, milyen jövője lesz Ádámnak ebben a családban.

A többi pár esetén is azt vettem észre, hogy a kapott, látott anya-, feleségminta sokkal egészségesebb, mint a férj-, apai minta. A fiatalok jobban tudtak az édesanyjuktól kapott mintával azonosulni, mint az édesapjuktól látott mintával.

További lelkipozíciós feladatomban tekintem, hogy azokra a párokra, amelyekben teljes ellenállás mutatkozott meg a szülői minták valamelyikével kapcsolatban, illetve ahol a szülői háttérből hiányzott a férjiminta, különös módon is odafigyeljek. Lelkészként megtehetem, hogy felhívom őket, érdeklődöm életük iránt, elmegeyek őket meglátogatni.

A szeretet kimutatása

A szeretet, szerelem megtapasztalására Évának és Ádámnak is nagyon nagy szüksége van. Ez nemcsak szóban nyilvánul meg közöttük, hanem Éva különösen is szeret

Ádámhoz odabújni, hozzásimulni, nagyon jól esik neki, ha Ádám is hasonlóképpen mutatja ki érzelmeit.

A többi pár is beszámol hasonló igényéről. Ezek az igények teljesülnek is. A szeretetről való beszélgetésen túl a másik iránti érzelmek nonverbális formában is többször kifejezésre jutottak az alkalmakon.

Ugyanakkor azt is észrevettem, hogy bár Ádám és Éva azt vallja, hogy nagyon szeretik egymást, és úgy érzik, hogy még a nagy lángolás sem múlt el egymás iránt, olykor mégis nehézséget okoz a páruk igényeinek megfelelően szeretni a másik embert. Ádám nem hagyja, hogy Éva végigmondja a mondandóját. Nem figyel, ha kérdezi, csak nagyon sokára válaszol Évának. Éva nem veszi komolyan Ádám betegségét. Ha panaszkodik, hogy fáj a foga, akkor azt mondja, hogy ne nyafogjon. Néha meg sem hallgatja a panaszkodását.

A párok azt gondolják, hogy könnyű dolog kimutatni az egymás iránt érzett szeretetet. A beszélgetések alapján azt tapasztaltam, hogy olykor igen nehéz megmutatni, bebizonyítani a másiknak, hogy valóban szeretjük őt. Ezek szerint a szeretet nem csupán abban nyilvánul meg, hogy azt mondogatjuk a másiknak, hogy szeretjük őt, sokkal inkább abban, ahogyan a hétköznapokban viszonyulunk hozzá. Ha a házasságok nem közlik nyíltan a másikkal igényeiket, vagy nincsenek tekintettel a másik igényeire, a szeretet csak névleges marad közöttük, és elégedetlenek lesznek házasságukkal.

ÖSSZEGZÉS

A dolgozatban arra a kérdésre kerestem a választ, hogy segítséget ad-e a pasztorálpszichológia a jegyeseknek, házasságra készülőknek az adott élethelyzetben.

Tapasztalataim és az elemzés eredményei szerint egyértelműen azt a választ kell adnom, hogy a pasztorálpszichológia, a lelkipásztori beszélgetés segítséget ad a házasulandóknak a házasságkötés körüli szakaszban.

A jegyesbeszélgetés alkalmat teremtett a házasulandók közötti beszélgetésre. Keretet biztosítottam a számukra. Facilitáltam, serkentettem a közöttük való beszélgetést. A beszélgetések előre meghatározott időben, időtartamban, meghatározott helyen zajlottak. A beszélgetések irányítottak voltak, nemcsak általánosságokról beszélgettünk, a témák mind személyesen érintették a jegyeseket jelenlegi élethelyzetükben. Olyan beszélgetések, kommunikációs lehetőségek voltak ezek, amelyek a házasságkötés időszakában különösen jelentősek. Valószínűleg a párok kettesben nem folytatnak ilyen elemző, feltáró beszélgetéseket egymással. Erika, az egyik menyasszony el is mondta: „Nem szoktunk ezekről a kérdésekről beszélgetni. Jó volt.”

A tanulmányozott jegyes-előkészítésekhez képest a morális, teológiai felkészítés helyett átvittem a hangsúlyt a kapcsolatlélektani aspektusra. Ezt azért tettem, mert a szeretet mélyülését, az egymás iránti szeretet oda-vissza

áramlását, az egymást erősítő kölcsönösségét a kommunikáció segíti.

A kommunikáció elakadásának több tipikus okát láttam:

- az énkép féltése: a gyarlóság, a hibák, a gyengeség kimutatásától való félelem, a kiszolgáltatottságtól való félelem;

- félelem az érzelmek kimutatásától: a társ nem viszonozza a kimutatott érzelmet;

- a meg nem értéstől való félelem.

A jegyesek az univerzalitás élményét kapták. Általánosításaimból sok mindent leszűrhetek a házasságok működéséről, a párlátás törvényszerűségeiről, a konfliktusok természetességéről, a szeretet tanulhatóságáról. Ezek az általánosítások segíthetik a párt abban, hogy kapcsolatukat normálisnak tekintsék, és ne essenek kétségbe kapcsolatuk nehézségei láttán. Inkább ösztönzi őket arra, hogy a beszélgetések élményét sikerként könyvelve el, hasonló módon igyekezzenek egymás felé közeledni.

Közvetítő szerepem modellértékű lehet a számukra. Az általam képviselt, érzéseket nyíltan kimondó, megfogalmazó beszédmód példaértékű lehet a közöttük történő kommunikáció folytatásában. Bízom ebben annál is inkább, mert a házasságkötés fontos időszak az ember életében, amikor nyitottabb a változásra, mint az átlagos hétköznapokban.

Az etológiából ismert, hogy az állatok életében van egy különleges szakasz. *Konrad Lorenz* nevéhez fűződik ennek a folyamatnak a megfigyelése. Az állatok életében az *imprinting* a korai tanulás időszaka, amely a fiatal állatoknak a szüleikhez való kötődését alapozza meg.² Ehhez hasonlóan elmondhatjuk, hogy az ember életében is vannak olyan időszakok, amikor érzékenyebb a külső hatásokra, jobban befogadja azokat. Ilyen a házasságkötés időszaka is. Ezt a hipotézisemet a tapasztalat is megerősítette, ugyanis a találkozások közötti időszakban a várhatónál nagyobb mértékben volt tapasztalható, hogy a párok igyekeztek új viselkedési és viszonyulási formákat kipróbálni.

Ezt látva még határozottabb a meggyőződésem arról, hogy meg kell ragadni annak a lehetőségét, hogy az esküvő, nászút után az arra igényt tartó párokkal néhány reflexív beszélgetésen újra találkozzunk.

Két párnál az esküvő előtt rögzítettem az esküvő utáni beszélgetés idejét, kettőnél pedig csak beszélünk ennek a lehetőségéről, és arra kértem őket, hogy hívjanak, keressenek engem két hónappal az esküvő után. Akikkel megbeszéltem az időpontot, azok számon tartották a találkozást. Akikkel nem tettem, halogatták a beszélgetést. Ezért tanulságként átéltem, hogy ezek az alkalmak csak úgy jönnek létre a párokkal, ha pontosítom, rögzítem a beszélgetés időpontját.

A dolgozathoz levont következtetések, a tanulságok segítenek abban, hogy a következő években a tanulságokkal gazdagodva folytassam a jegyesbeszélgetéseket gyüleke-

² Atkinson 1997, 300–301. o.

zetünkben, és kiépítsek egy olyan lelkigondozói munkát, amely gyülekezetünknek és az itt esküvőre jelentkező fiataloknak javára lesz.

UTÓGONDOZÁS – AMI A DOLGOZAT MEGÍRÁSA ÓTA TÖRTÉNT

Az első találkozás az esküvő után

Minden párral találkozom az esküvő után legalább kétszer. Egyszer az esküvő után egy-két hónappal, a második találkozásunk pedig rugalmasan alkalmazkodik az adott pár élethelyzetéhez. Előfordult, hogy a fiatalok a házasságkötés első évfordulóján jöttek el hozzám, de az is, hogy az új házba költözés alkalmából hívott meg otthonába az ifjú pár.

A fent leírtak szerint a párok azonban hajlamosak „megfeledkezni” arról, hogy a jegyesbeszélgetéseknek folytatása is van. Ez nem azért van így, mert nem érezték jól magukat a beszélgetéseken, és kerülik a találkozást. Meglátásom szerint nem megszokott számukra az, hogy az egyház, a lelkész az esküvő után kapcsolatot tartson velük. Ők az esküvő után az egyházzal való kommunikációt lezártnak tekintik. Megrendelték az esküvőt, és az ehhez kapcsolódó elvárásokat teljesítették. Ahhoz, hogy felhívjanak, bizonyos bátorságra van szükségük. Könnyen megy a kapcsolatunk újrakezdeményezése olyan párok részéről, akik azt élték meg, hogy a lelkész nemcsak szaktekintély, hanem barátjukká is vált a beszélgetések folyamán.

Ma már nem a pároktól várom a kezdeményezést. Inkább arra kérek felhatalmazást tőlük, hogy az esküvő után néhány hónappal hadd keressen meg őket telefonon, azért, hogy a következő találkozás időpontját megbeszélhessük. Még egyikük sem utasította el kérésemet, és a találkozások, a beszélgetések mind létrejöttek.

Azt kérem, hogy az első beszélgetésre hozzanak az esküvőről készült fényképekből, és beszéljenek arról részletesen, hogyan zajlott az esküvőjük, mi az, ami kellemes élmény volt számukra, és mi az, ami feszültséget vagy hiányérzetet okozott. Mit csináltak volna esetleg másképp? Ennél a kérdéscsoportnál is szívesen alkalmazom azt a technikát, amely a jegyesbeszélgetések folyamán is bevált, amikor is nemcsak a személyes véleményük, érzéseik elmondását várom, hanem arra kérem őket, hogy párjuk fejével is gondolkodjanak, szívével is érezzenek. A kérdést minden esetben így is felteszem: „És mit gondolsz, a párodnak mi volt a legszebb élménye, mi fáj neki?” stb. Továbbra is fontos eszköz a papír, a toll és a gondolkodási idő.

Ezen a beszélgetésen egy-egy hiányos mondatokat tartalmazó lapot is adok mindkettejük elé, és arra kérem őket, hogy fejezzék be a mondatokat. Ezek a következők:

– Az itteni beszélgetések folyamán azt tudtam meg magamról, hogy...

- A társamról azt tudtam meg, hogy...
- Szülői családommal való kapcsolatomat a beszélgetések úgy érintették, hogy...
- Társam szülői családjához való kapcsolatam...
- Kettőnk kapcsolatát ez a beszélgetéssorozat...
- Azért, hogy a házasságom harmonikus legyen, én...
- Ha házasságomban olyan problémák merülnek fel, amelyeket nem tudunk ketten megbeszélni, akkor...
- Ha a férjem azt kéri, hogy..., akkor én...
- Ha a feleségem azt mondja, hogy..., akkor én...

A második találkozás az esküvő után

A második találkozáson a következő kérdéseket teszem fel:

- Sorolj fel három pozitív és három negatív változást, amely a házasságkötés óta történt az életedben!

- Sorolj fel három pozitív, illetve negatív változást, amely a pároddal történt azóta!

- Sorolj fel három pozitív, illetve negatív változást, amely a párkapcsolatokban történt, vagy arra volt hatással!

- Írd le azt is, amit a párod gondol a változásokról!

Amennyiben a beszélgetés a lelkési hivatal erre kialakított szobájában zajlik, szívesen rajzolatok is a párral. Arra kérem őket, hogy rajzolják le mostani otthonukat, és jelöljék különböző színekkel, hogy melyik helyiséghez kötődnek kellemes, jó érzések, együttlétek, és mely helyiségek teltek feszültséggel. A rajzokat természetesen önállóan készítik el a házastársak, és a rajzolást élénk beszélgetés követi. Ekkor megszemlélik egymás rajzait, és elmondják a rajzhoz kapcsolódó magyarázatot, történéseket. Egy-egy ilyen rajz nagyon sok mindent elárul a pár életéről, egymáshoz való alkalmazkodásukról vagy a házastársi munka- és szerepmegosztásról. Többször észrevettem, hogy a házastársak mennyire meglepődnek a társuk beszámolóján, és azt mondják: „Nem is gondoltam volna...” „Igen, tudom, hogy téged ez bosszant, de nem tudom, hogyan változtathatnék rajta...”

Ha meghívunk az új lakásba, akkor természetesen nem a rajz, hanem az otlétem ad lehetőséget arra, hogy feltegyem ugyanezeket a kérdéseket. Egy alkalommal így derült ki az, hogy a fiatalasszony mennyire nyűgnek tekinti a vacsorafőzést. A „hogyan lehetne változtatni?” vagy a „mit változtatnátok most berendezett, lassan beidegződésé, megszokássá váló életformáton?” elengedhetetlen kérdés ilyenkor.

Sokatmondó az is, ha arról beszéltem őket, hogyan zajlik egy-egy hétköznapjuk, és ha mód lenne rá, mit változtatnának ezen.

A második találkozás alkalmával nyert információk alapján pedig eldönthetem, szükség van-e arra, hogy a pár további segítséget kapjon tőlem. Ilyenkor egy célzott kérdéssel fejezem ki készségemet a további beszélgetésekre: „Erről a kérdésről, témáról (itt megnevezem a szóban forgó

nehézséget, konfliktust) jó lenne még beszélgetnünk. Mit szólnátok hozzá, ha a jövő héten (itt megjelölöm a pontos időpontot) nálam találkozoznánk?” Nagyon fontos az, hogy ilyenkor a pár jöjjön el hozzám, mert a kimozdulás, a semleges területen való találkozás a pozitív változás irányában mozdítja el a kapcsolatot. Mindezt azzal a bátorsággal teszem, hogy tudom, jó szakképzést kaptam Debrecenben a család- és párterápiás képzésen *Komlói Piroskától*, aki konzulensem is volt a dolgozatom megírásakor.

További lehetőségek a házasságok megőrzése érdekében

Nem lenne szép és szakszerű tőlem, ha nem írnék arról a mozgalomról, amelyet a közelmúltban ismertem meg, és úgy tapasztalom, hogy sokat és jót tesz a házasságok megőrzése, a házastársak jó kommunikációja érdekében. Ez a mozgalom a „házas hétvége” mozgalma. Októberben csöppentem a társaságba, és azóta aktív lelkesedéssel figyelem az ott folyó munkát, havonta részt veszek a székesfehérvári összejöveteleken. Terveim között szerepel, hogy kolléganőmmel, *Túri Krisztínával* a Dél-Pest Megyei Egyházmegyében is létrehozunk a házas hétvégén részt vett párokból egy élő, házasságot ápoló kisközösséget.

Az Ösztöndíj-bizottság közleménye

Ösztöndíj-lehetőségek, 2007–2008

Teológushallgatók és 35 év alatti lelkészek részére

- Bécs, Teológiai Fakultás (1 hely)
- Neuendettelsau, Augustana Hochschule (1 hely)
- Erlangeni Egyetem Teológiai Kara (1 hely)
- Lipcsei Egyetem (1 hely)
- Pozsonyi Egyetem (szlovák nyelven, 1 hely)
- Columbus Egyetem (1 hely)

További lehetőségek

- Westfalen: német–magyar lelkésztalálkozó (1 hét)
- Josefstal, München mellett: fiatal lelkészek ökumenikus találkozója (1 hét)
- Pullach: VELKD tanulmányi kurzus (3 hét)
- Bossey, Svájc (1 év)

A jelentkezés általános feltételei

A jelentkezéshez szükséges iratok beküldése *előtt* a lelkész ösztöndíjas tanulmányokra vonatkozó tervéről tájékoztatja egyházközössége presbitériumát, ezt a szolgálati út betartásával bejelenti a kerületileg illetékes püspöknek, aki egyeztető megbeszélésre kéri a jelentkezőt.

A jelentkezéshez szükséges iratok

- Önéletrajz a célország nyelven (mindenképp legyen benne cím, elérhetőség)
- Tanulmányi terv az addig végzett tanulmányok és munka alapján
- Motiváció: miért szeretne az adott helyen tanulni?
- Ajánlás két professzortól és a kerületileg illetékes püspöktől
- Index vagy diploma fénymásolata
- Nyelvvizsga igazolása
- 2 db igazolványkép

Az iratokat az Ösztöndíj-bizottság elnökének, dr. Csepregi Zoltán rektornak és az Ökumenikus és Külügyi Osztálynak kell megküldeni.

Jelentkezési határidő: 2007. február 5.

FABINY TAMÁS

Igei válaszaink mai politikai kihívások között

Mind az ó-, mind az újszövetségi ember mélyen benne élt a maga közösségében, vállalva az abból adódó felelősséget is. A bibliai prófétáktól korántsem volt idegen a maguk korának társadalmi, sőt politikai kérdéseivel kapcsolatos állásfoglalás. Jézus szava pedig különösen is eligazít a közösségi élettel kapcsolatban.

Előjáróban egy tartalmi és egy módszertani kérdést érdemes megfontolni. A tartalmi: a hívő ember újra és újra tudatosíthatja magában, hogy életét Isten színe előtt éli. Ezért egzisztenciájának egyetlen szegmense sem lehet független a mennyei Atyától. A formai szempont: Isten igéjének feltétlen érvényessége van minden időben, ám természetesen óvakodni kell annak formai, mechanikus alkalmazásától. Ebben az összefüggésben is igaz, hogy a betű megöl, a Lélek megelevenít.

A Szentírás gazdag tárházából a következő igéket ajánlom megfontolásra.

A VILÁGBAN, DE NEM EBBŐL A VILÁGBÓL

A világ gyűlölte őket, mert nem ebből a világból valók... Nem azt kérem, hogy vedd ki őket a világból, hanem hogy őrizd meg őket a gonosztól. (Jn 17,14–15)

Fizikailag, szellemileg is benne élünk ebben a világban (azonosulunk szépségeivel és gondjaival), de mindvégig azzal a tudattal: nem emberek, hanem Isten uralma alá vagyunk vetve. Ilyen értelemben kettős állampolgárságunk van.

JEREMIÁS LEVELE A BABILONI SZÁMŰZETÉSBN ELŐ ZSIDÓKHOZ (JER 29,4–7)

Természetesen itt is mutatis mutandis alkalmazandó az ige.

Építetek házakat... ültessetek kerteket: a rombolás helyett építésre van szükség, még ellenséges környezetben is. Be kell rendezkedni a reményi „ahogy lehet” jegyében.

Szaporodjatok, és ne fogyjatok: a kisebbségi lét örök veszélye a beolvadás, felszívódás. A következő nemzedékek

iránt is felelősek vagyunk. Ma fogy a népességünk, illetve világméretben is csökken a keresztények száma. *Sütő András A szuzai menyegző* című drámája alapjául szolgáló *Perzsák* című esszéjében így ír: „A dicsőséges Nagy Sándor [...] halálának napján a szuzai gyermekek második esztendejükbe léptek. Anyjuk nyelvén csiripeltek már, mint a tanítómesék parányi madarai, melyek egykor az oroszlánt megették...”

Fáradozzatok annak a városnak a békességén: a száműzöttek békessége is a város békéjétől függ.

Imádkozzatok érte az Úrhoz: imádság a felsőbbiségért; a világi hatalmakat is Isten irgalmába lehet ajánlani, nem kényszerből, fogcsikorgatva – hanem önként. Vö. még 1Tim 2,1–2: *Minden emberért tartassanak könyörgések... a királyokért és minden felsőbbiségért.*

RÓM 13,5–7 ÉS APCSEL 5,29

Engedelmeskedni kell, nemcsak a harag miatt, hanem a lelkiismeret miatt is... Ennek az engedelmességnek két eset szabhat csak határt: ha a felsőbbség a hit vagy a szeretet megtagadását követelné. Ezért a két ige összefüggésére is érdemes rámutatni: *Istennek kell inkább engedelmeskedni, mint embereknek.* (ApCsel 5,29)

ADJÁTOK MEG A CSÁSZÁRNAK, AMI A CSÁSZÁRÉ, ÉS ISTENNEK, AMI ISTENÉ (MT 22,21)

Jézust olyan csapdahelyzetbe állítják, amelyhez hasonló dilemmába mi is gyakran kerülünk. Látszólag nincs jó válasz, hiszen két rossz között kell választanunk. A jézusi tanítás zsenialitása itt nem abban áll, hogy „a kecske is jóllakik és a káposzta is megmarad” jellegű tanácsot ad (ahogy sokszor – hamisan – értelmezzük ezt az igét), hanem sokkal mélyebben. A korabeli római pénzen csakugyan rajta volt a császár képmása. Ezért a világi hatalom joggal várta el a lojális adófizetést. A hívő zsidók azonban gyermekkoruktól fogva vallották: az ember Isten képmá-

sa. Egész egzisztenciánkat, önmagunkat – testestől-lelkestől! – Istennek kell átadnunk.

1PT 2,11–21

Az ősgyülekezet jellegzetes helyzetét jelölik a „jövevények”, „idegenek” szavak. (Ma jöttmenteket, vagy például Erdélyben bozgorokat mondanánk.) A keresztényekre is érvényesek a világ törvényei, sőt ezeken felül még szigorúbb etikai alapelvek. A tisztességes élet, becsületes munka miatt a rágalmak éle kicsorbul. Az Isten előtti jó lelkiismeret tökéletes szabadságot ad az emberek iránt. A keresztény ember mindenkinek alá van vetve a szeretet által; a keresztény ember senkinek nincs alávetve hit által (Luther: *A keresztény ember szabadságáról*).

AJÁNLOTT IRODALOM

Fazakas Sándor: „És igyekezzetek a városnak jólétén...” Az egyház és a teológia közéleti felelőssége korunk társadalmában. *Confessio*, 2006/2. 58. o.

Huber, Wolfgang: *Az egyház korszakváltás idején. Társadalmi átalakulás és az egyház megújulása*. Kálvin Kiadó, Budapest, 2002.

Konkordia könyv. Az evangélikus egyház hitvallási iratai. 1–2. Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály, Budapest, 1957.

Margot Käßmann (szerk.): *Hit a terroron túl. Isten hatalmáról, mindenhatóságáról és erőtlenségéről*. Kálvin Kiadó, Budapest, 2004.

Meghívás egy közös útra. Az Ausztriai Egyházak Ökumenikus Tanácsának szociális nyilatkozata. Ford. Liska Endre. Luther Kiadó, Budapest, 2005. /Eszmezsere 2./

Reuss András – Orosz Gábor Viktor (szerk.): *Szabadulni az erőszaktól. Keresztény megközelítések*. Luther Kiadó, Budapest, 2005. /Eszmezsere 1./

BÉRES TAMÁS

Természetvédelem és teológia

Útmutató egy LMK-dolgozat kidolgozásához

A kötelezően megjelenő szélsőséges megítélések között mind a nemzetközi, mind a hazai általános szellemi és teológiai életben egyre gyakrabban és hangsúlyosabban találkozhatunk a témakör felelős, jelentőségéhez méltó tárgyalásával.

A vélemények egyik szélső pontja a gondviselést (providentia Dei) terén nagyjából a fatalista kvietizmusban tetet öltő hitetlenség: „Miért foglalkoznék ezzel, úgyis az lesz, amit Isten akar; ha elpusztítjuk az élhető környezetet, csakis azért történhet, mert ez – volt! – az ő szent végzése.” A másik véglet a konzervens eszkatológia forradalmi akcióelméletére épülő hitetlenség: „Jertek, váltsuk meg a világot mi is!” A számunkra járható, helyes út megtalálása és megtartása egyszeri és azután naponkénti konkrét feladatunk.

Ha komolyan vesszük Jézus útmutatását arról, hogy az aggodás és elfogadás közti életegyensúly Isten országának és igazságának folyamatos keresése útján valósítható meg (Mt 6,9–33), és tekintetbe vesszük ehhez, hogy a tanítvánnyá lett írástudók munkamódszere és felelőssége a gazdához hasonlóan az új és ó előhozása az éléskamrából (Mt 13,52), akkor letagadhatatlan az a feladat is, amelyet a mások vezetésére vállalkozó tanítványok a teremtett világ megőrzése terén kell hogy végezzenek.

Feladatunk, hogy exegetikai és szociáletikai hagyományainknak megfelelően a világ mai helyzetében részleteiben is feltegyük a kérdést, hogy ami van, tényleg jó-e, és

ahol nemmel kell válaszolnunk, ott azt is meg kell kérdeznünk, hogy tehetünk-e valamit akár a legkisebb mértékű javítás esélyével. Egyetlen okunk lehet arra, ha nem tesszük meg: ha olyat teszünk, ami nagyobb mértékű javulással jár. Mivel az összetett „világproblémák” (Római Klub: *Limits to Growth*, 1972) a legapróbb részletekig összefüggenek a környezetünkben adódó jelenségekkel (mikro- és makrovilág, gondolkodj globálisan – cselekedj lokálisan), ma (global village, világfalu) módunk van meglátni az embertárs (πλησίον = szomszéd) iránti szeretet megélésének vagy elmulasztásának átfogó következményeit (eggyel tettétek vagy nem tettétek a legkisebbek közül, „ültetnék egy almafát”, Stern-jelentés stb.).

FORRÁSOK

- A világproblémák aktuálisan német nyelven: <http://www.km.bayern.de/blz/web/100065/index.html>
- A Stern-jelentés angol nyelven: http://www.hm-treasury.gov.uk/Independent_Reviews/stern_review_economics_climate_change/sternreview_index.cfm
- Környezeti kérdéssel foglalkozó egyházi nyilatkozatok magyar nyelven: <http://www.zpok.hu/vedegylet/doc/felelossegunk.pdf>

- Általános információk általában itthonról:
<http://www.zpok.hu/vedegylet/index.php>,
<http://www.tudatosvasarlo.hu>
- Nemzetközi egyházi tanulmányok, programok, liturgiái

- ajánlások, munkacsoportok, példák a gyülekezeti megvalósításra angol nyelven: <http://www.ecen.org>
- Összefoglalás magyarul: <http://teol.lutheran.hu/tan-szek/rendszeres/okoteol.html>

GÁNC S PÉTER

Pünkösöd az egyházban: történelmi emlék vagy élő reménység?

„Az egyház alapjában véve sohasem szabadult meg egészen a Lélektől való félelmétől.” *Christian Schütz* katolikus teológus provokatív gondolata segítheti válaszkeresésünket: mi az oka, hogy pünkösöd ünnepe és ünneplése körül jóval több bennünk a kérdés és a kétség, mint karácsonykor vagy húsvétkor? A feleletet több területen is remélhetjük.

TEOLÓGIAI SZEMPONTOK

Pünkösöd is Krisztus-ünnep, hiszen maga Jézus figyelmeztet: *A Szentlélek... megtanít majd titeket mindenre, és eszetekbe juttat mindent, amit én mondtam nektek.* (Jn 14,26)

Pünkösöd karácsonyhoz és húsvétéhoz hasonlóan egyszeri, megismételhetetlen üdvtörténelmi esemény. Másrészt viszont a pünkösdi Lélek munkája újra meg újra tetten érhető az egyház történelmében, amelyet a Szentlélek korszakának is szoktak nevezni. Kritikai vizsgálatot igényel az a szerzetesi hagyományból származó koncepció, amely szerint az Ószövetség az Atya korszaka, az Újszövetség a Fiúé, mi pedig a Lélek korszakában élünk...

Tisztázandó pünkösöd és a reformáció kapcsolata: lehet-e második pünkösdként értékelni a 16. századi egyházújulást? Ebben az összefüggésben hogyan viszonyulunk a mai neoprotestáns és karizmatikus mozgalmakhoz? Sokhelyütt (Ázsia, Latin-Amerika) robbanásszerűen növekednek ezek a közösségek. De hazánkban sem lehet megkezdni a Hit gyülekezete és egyéb karizmatikus csoportok aktív jelenlétét. Vajon mivel magyarázható, hogy ezek hatása kevésbé érződik egyházunkban? „Egészséges immunitás” vagy inkább veszélyes, „lélekmentes” bezártság rejlik a háttérben? Mennyiben várunk új pünkösdre, új reformációra?

Pünkösöd igazi feszültsége, hogy míg karácsonykor, nagypénteken és húsvétkor Isten egyértelműen értünk cselekszik, de rajtunk kívül, addig a pünkösdi Lélek belső, személyes, egzisztenciális fordulatot provokál: *Mit te-*

gyünk? – *Térjetelek meg...* (ApCsel 2,37–38) Az Atya és a Fiú felettünk és értünk cselekszik, az erő, a szeretet és a józanság Lelke viszont bennünk akar munkálkodni!

GYAKORLATI KÉRDÉSEK

Pünkösöd ünnepe és megünneplése újragondolást igényel az egyházi esztendő összefüggésében, liturgikus gyakorlatunkban is, hiszen nemcsak napjainkra vált mostohaünneppé. *Jánosy Lajos* már jó félszázada így diagnosztizál: „...az egyház népének többsége jóformán teljesen felkészületlenül és lelkileg értelmetlenül lépi át pünkösöd küszöbét...” Ennek a főünnepnek ugyanis nincs adventje, sem böjtje: hiányzik a felkészülés és az utógondozás, a fel- és leszállópálya. Pedig Rogate és Exaudi vasárnapja, mennybemenetel ünnepével együtt, remek lehetőséget kínálna, hogy már ne visszafelé, húsvét felé tekintsünk, hanem előrenézve a Lélekért könyörögjünk, pünkösdre készüljünk.

Ugyanígy fontos lenne az ünnep lecsengetésére, kihangozására időt és alkalmat találni. Sok gyülekezetben még mindig nem tudnak igazán mit kezdeni a visszakapott pünkösdhétfővel, ami pedig számos lehetőséget kínál a pünkösdi öröm és közösség megélésére, például ökumenikus találkozók, szabadtéri gyülekezeti rendezvények formájában.

Külön kérdés a konfirmációval való kombináció: vajon erősíti vagy gyengíti egymást az üdv- és egyháztörténelmi pünkösöd ünnepének összekapcsolása a személyes, egyéni pünkösöd reménységével?

Meg gondolandó az az amerikai lutheránus gyakorlat is, ami az úgynevezett „ünneptelen” félévben nem egy kreált dogmatikai ünnep, Szentháromság vasárnapja után számolja a heteket, hanem pünkösöd utáni időszakról beszél: *The Season after Pentecost.*

Nem mindegy, hogy „Szentháromság után” vagy pünkösöd után, a pünkösdi Lélekből élünk...

Apostoli szolgálatunk és az egyetemes papság

A témát az teszi különösen is időszerűvé, hogy lelkészi szolgálatunk páratlan jelentőségét ma már gyakran nemcsak az egyházon kívülről, hanem belülről is kétségbe vonják; egyháztagiaink, és ami még elgondolkoztatóbb, olykor maguk a lelkészek is megkérdőjelezzik azt. Az elmúlt években fontossá lett alternatív liturgiával kapcsolatos egyik vitában hangzott el a következő mondat: A lelkészi szolgálat a gyülekezeti munkamegosztás következtében jött létre. Ez a markánsan megfogalmazott helytelen álláspont világossá tette, hogy lelkészi szolgálatunkról, annak eredetéről és páratlan voltáról beszélnünk kell. Elsősorban nem azért, mert így akarjuk helyreállítani megroskadt – és tegyük hozzá: általunk sem mindig jól képviselt – tekintélyét. Azért kell erről a kérdéstről szólnunk, mert egészen bizonyosan ez az elvi tisztázatlanság, hivatásunk helytelen értelmezése és értékelése is hozzájárult ahhoz, hogy elerőtlenedett, bizonytalanra vált lelkészi szolgálatunk.

Tanácsos, hogy a dolgozat szólaltassa meg biblikus, reformátori teológiánk kritikáját a római katolikus tanítással kapcsolatban, és szóljon a hívők egyetemes papságáról vallott evangélikus tanításról is. Ami lelkészi, apostoli szolgálatunkat illeti, ezzel kapcsolatban érdemes lenne *Pröhle* professzornak *A lelkészavatás rendjéhez* írt bevezetőjéből kiindulni, ahol többek között ezt olvashatjuk: „Az evangélikus egyház a hivatalos és nyilvános igeszolgálatot a lelkészi hivatás keretei között gyakorolja, és a lelkészavatást Jézus

Krisztus missziói parancsa alapján és az ő nevében végzi azaz a meggyőződéssel, hogy ezáltal maga az élő Úr küld el és állít az apostoli szolgálat folytonosságába. A lelkészavatás tehát nem a hívők egyetemes papságának átruházása, hanem az apostoli küldetés továbbadása.”¹ Lelkészi szolgálatunk nem munkamegosztás eredménye, hanem mandátum. Küldetés, megbízás, hivatás, sőt elhívás, és nem másról, mint magától az egyház Urától, Jézus Krisztustól. Többek között a missziói parancs is erről tanúskodik (Mt 28,18–20).

Ennek fényében kellene végiggondolni a *rite vocatus*² és a lelkészszentelés (ordináció) kérdését is. Vajon helyesen értjük-e szolgálatunkat, ha elfeledkezünk arról, hogy a hit általi megigazulás – remélhetőleg együtt vallott és nem megkérdőjelezett – alapvető tétele után az Ágostai hitvallás így folytatja: „Isten azért rendelte az evangéliumhirdetésnek és a szentségkiosztásnak szolgálatát, hogy erre a hitre eljussunk”?³ Amikor majd leplezetlenül állunk meg a Gazda előtt, akkor nem az lesz a „vizsgakérdés”, milyen találékonyan módosítottuk a „szolgálati szabályzatot”, hanem arról kell számot adnunk, hogy hűséges sáfárok voltunk-e *abban a szolgálatban*, amelyet ő bízott ránk.

¹ *Agenda*. A Magyarországi Evangélikus Egyház Sajóosztálya, Budapest, 1996. 445. o.

² CA XIV. Az egyházi rend

³ CA V. Az egyházi szolgálat

PÁLYÁZAT

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem *pályázat*ot hirdet a *gyakorlati (hatodéves) képzéssel* kapcsolatos mentori szolgálatra, illetve gyakorló gyülekezeti státuszra a 2007–2008-as tanévre. Olyan lelkészek jelentkezését várjuk, akik sokoldalú gyülekezeti munkát végeznek, és készek egy hatodéves hallgató (lelkészjelölt) munkájának irányítására és lelkészi szolgálatba való bevezetésére. A megbízást kapott lelkészekkel és gyülekezetekkel az egyetem együttműködési megállapodást köt. A mentorok és a gyülekezetek ezáltal közvetlenül is bekapcsolódnak a gyakorlati lelkészképzés munkájába. A gyülekezetektől a szolgálatok biztosítása mellett elsősorban a lelkészjelölt megfelelő elhelyezését kérjük. Gyakorlata idején a lelkészjelölt a mentor vezetésével végezhet gyülekezeti szolgálatot.

A pályázatnak tartalmaznia kell a gyülekezeti munka rövid (legfeljebb 60 soros) bemutatását és a pályázó lelkész motivációját, valamint annak közlését, hogy milyen módon tudnak a hallgató részére 10 hónapon át szállást és ösztöndíj-kiegészítést biztosítani.

Együttal kérjük a pályázati szándék egyidejű jelzését a területileg illetékes püspöki hivatalban.

A pályázatoknak 2007. március 31-ig kell az EHE rektori hivatalába megérkezniük (1141 Budapest, Rózsavölgyi köz 3.).

Bővebb felvilágosítással a Gyakorlati Intézet vezetője, Szabóné Mátrai Marianna (mariann.matrai@lutheran.hu) tud szolgálni.

Dr. Csepregi Zoltán rektor • Dr. Szabó Lajos tanszékvezető • Szabóné Mátrai Marianna, a képzés koordinátora

„...az evangélikus egyház segítségével...”

Hogyan segíthet a gyülekezet a keresztény gyermeknevelésben?

AZ OTTHON

Ezt a szót legszívesebben csupa nagybetűvel írom le, mert a keresztény nevelés első és legfontosabb helye a szülői ház, a család otthona, ahol ideális esetben már a magzati kortól komoly Istenre figyelésben nevelkedhetnek gyermekeink. Az otthon lenne az az iskola, ahol megtanulhatják a gyermekek a gyülekezetben való élés, viselkedés főbb ismérveit, ahol szeretettel nevelgetve, terelgetve vezetik őket Isten nyájához. A családokra, szülőkre azonban nem lehet úgy tekinteni, mint akik tudják, hogyan tegyék ezt, sőt fontosnak tartják, hogy bármilyen erőfeszítést is tegyenek azért, hogy bevezessék gyermeküket a „hívők közösségébe, a keresztény egyházba”. Ugyanakkor nem jelenthető ki az sem, hogy a gyülekezet felől jövő segítség egyértelmű és határozott elutasításra találja körükben.

Néhány évvel ezelőtt volt egy kezdeményezésünk a gyülekezetben *szülők vasárnapi iskolája* címmel. A sorozat három előadásból állt, amely általános keresztény családi életvezetési tanácsokat adott a szülőknél. Az volt a tapasztalatom, hogy igenis volt igény rá. Általánosságban elmondható ugyanis, hogy a legtöbb szülő, akikkel találkozásunk van, már maga sem a szó hagyományos értelmében vett családból jön, ezért nincs minta és példa a szemük előtt. Nagy a kaosz a fejekben, ezért gyakran a legjobb szándékú cselekedet is rosszul sül el. A gyülekezet egyik legfőbb feladata és lehetősége ezért a segítségnyújtás a szülők felé a keresztény gyermeknevelés elméleti és gyakorlati kérdéseiben egyaránt. Fontos helyet kell hogy kapjon szolgálatunkban úgy a kereszteléshez, mint a konfirmációhoz kapcsolódó utógondozás. Komolyan kell vennünk, hogy minden kazuális szolgálathoz hozzátartozik a családlátogatás. Jó kezdeményezés volt néhány éve a kazuális traktátusok kiadása, amelynek átadása kapcsán el lehet beszélgetni a család hitéletéről, gyülekezethez való kapcsolódásához.

A GYÜLEKEZET

Soha el nem felejthető emlék az, amit néhány éve egy csaknem botrányba fulladt szentesti istentiszteleten éltem meg. A helyzetet mindannyian jól ismerjük. A kicsik épp hogy felfedezték a karácsonyfa alá rejtett ajándékokat, és már öltözünk is, és megyünk a templomba. Hiába a hatal-

mas templomi karácsonyfa, a gyermekmúsor, püsszegő szülők, rosszzalló tekintetű nénik, bácsik, a gyerekek a pad tetején, pad alatt és minden számukra elérhető helyen megtették a magukét. A tekintélyelvű nevelés már régen a múlté, ezért a gyülekezetet is tanítani kell, hogy elfogadó és befogadó legyen a ma másképpen nevelkedő gyermekek és gyermekeiket másképpen nevelő szülők iránt. Természetesen nem helyeselhető, ha gyermekeink az igehallgatás rovására hangoskodnak a templomban, de a gyülekezet a szülők segítségére lehet azzal, ha az istentisztelettel párhuzamosan gyermekek számára is szervez alkalmat.

PÉLDAMUTATÁS

Talán a legfontosabb, amiről itt még szólni kell, a személyes példamutatás. Minden lehetőséget meg kell ragadnunk arra, hogy Isten szeretetéről beszéljünk szülőkkel és gyermekekkel egyaránt. És ne csak beszéljünk róla, hanem mutassuk is meg. Fontos, hogy megérezzék, hogy jó abban a közösségben lenni, ahol szeretettel egymásra figyelve élnek emberek egymás mellett. Általában az odafigyelés fontos segítség lehet. Meglátni a másik gondját, nehézségeit, akár lelki, akár anyagi természetűek azok. Megfelelő tapintattal felkínálni a segítséget a gondok megoldásában, hiszen a gyermeknevelésben adódhatnak konkrét segítséget igénylő élethelyzetek is.

A gyermekek nevelésében általában, a keresztény nevelésben pedig különösen égető a szükség, ezért a gyülekezet nemcsak segítheti, de segítenie is kell a szülőket és a családokat.

SEGÍTSÉG A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

Gordon, Thomas: *P. E. T. A szülői eredményesség tanulása*. Gordon Könyvek, h. n., 1998.

Hitből hitbe. Katechetikai kézikönyv. 2. Úgy neveltetem... Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest, 1990.

Keresztény gyermeknevelés. Szemlények. Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, h. n., é. n.

Keresztény gyermeknevelés. Munkafüzet. Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, h. n., é. n.

Vekerdy Tamás: *Gyermekek, óvodák, iskolák*. Saxum Kiadó, Budapest, 2001.

Lelkészek és orvosok együttműködése

A „működést” alapul véve, elsősorban gyakorlati problémákból kiindulva szeretném segíteni a tematikus beszélgetést, rámutatva az „együtt” végzett tevékenység többlet-áldást ígérő lehetőségeire (Préd 4,9). A kórházi, gyülekezeti lelkigondozás elméleti alapjai ma már kiterjednek mondhatók, azok felől szakkiadványokban, konferenciákon is tájékozódhatunk.¹ Öröndetes, hogy mind több lelkész testvérünk folytat kiegészítő tanulmányokat ezen a területen. A lehetőségekről egy, a közelmúltban megjelent kiadvány ad részletes tájékoztatást.² Az LMK-ülésem érdemes lehet megkérdezni a már végzeteket, hogy a továbbképzés milyen segítséget jelentett gyülekezeti, intézményi szolgálatukban.

A két „fél” közös munkálkodását hármass viszonyban látom egésznek: „felfelé” Mt 18,20 értelmében, mindig Jézussal együtt; „lefelé” pedig:

- az orvosok a lelkészekért;
- a lelkészek az orvosokért;
- együtt betegeinkért, a ránk bízottakért.

Aggodalommal halljuk a híreket lelkészek korai „elhasználódásáról”, testi-lelki leromlásáról. Egyházunkban a válások aránya (20%) négyszeresen haladja meg református testvéreinkét.³ A beszélgetésben szükséges lehet ennek kegyességi-szociológiai okaira is kitérni. Ugyanakkor érdemes azt is végiggondolni, nem épp a Bethesda-kórház mellé integrált családsegítő szolgálat működésének hatása nyilvánul-e meg a kedvezőbb adatban. Célszerű lehet azok meghallgatása is, akik már részt vettek családgondozó közösségek alkalmain (házas hétvége mozgalom, az EKE és a Mevisz családos táborai stb.).

Az orvosok közül azonban nemcsak a pszichiáterek tehetnek sokat lelkészeink egészségéért. A civil szakmákban előírt „üzemorvosi szolgálat” bevezetésével számos végzetes kórállapot előzhetnének meg időben.

Az egészségügy fejleményeit követve valószínűsíthető, hogy mind több orvos, szakdolgozó szorul majd lelkésze támogatására, segítségére. Rövid távon a konkrét egzisztenciális fenyegetettség, hosszabb távon a humán, nonprofit szférák általános leértékelődésének hatásaival kell számolnunk. Egyes klinikai szakmákban és hazai régiókban a helyi intézmények bezárása, átalakulása jelentős presztízsvesztést (is) okoz az ott dolgozóknak. Az egyházaknak nagy szeretettel és leleményességgel kellene e helyzetben aktívvá válniuk. Közösségeik, intézményeik, nemzetközi kapcsolataik révén segíthetnék a struktúra fájdalmas, de részben szükséges átalakulását a demográfiai paraméterekhez jobban igazodó, krónikus-rehabilitációs irányba.

Mind erősebb ugyanakkor az az igény is, hogy az orvosok (és így közvetve pácienseik) teológiai-szakmai segítséget kapjanak a bioetikai kérdésekben való tisztánlátáshoz és döntéshez. A teremtés és pusztítás határait feszegető tudomány egyre többször állít gyakorlati kérdések elé bennünket (összejtek felhasználása, méhen kívüli, megtermékenyített zigóták sorsa, 2007-ben már a művi meddővé tétel is stb.). Célszerű lehet egy (ökumenikus?) szakmai-teológiai grémium és egy online adatbázis életre hívása az orientálódás megalapozására és az információk naprakész elérhetőségének biztosítására.

Az egészségügy változásai legérzékenyebben a lakosságot érintik majd. Egy átmeneti időszakban az ellátási biztonság technikailag is válságba kerülhet. Hosszabb távon pedig – a neoliberális szemléletnek megfelelően – a fizetőképesség válhat a hozzáférést meghatározó tényezővé. Emiatt várhatóan jóval többen fordulnak majd a karitatív, nem szelektív ellátást nyújtó – elsősorban egyházi – szolgáltatókhoz. Erre proaktív módon, keresztény felelősséggel is fel lehet készülni.

Már most felállíthatnánk egy szolgálatot, amely szakmánként és régióként felmérné, majd nyilvántartaná azokat a kollégákat, akikhez biztosan fordulhatnak elbizonytalanodó, beteg testvéreink.

Az egyházak adottságaikat tekintve („országos lefedettség”, az újrakezdés lelki-közösségi támogatása, az empátia és a tolerancia magasabb szintje), másrészt a szektor alacsonyabb tőkeigénye miatt intézményesen is aktívabban tudnának bekapcsolódni a valódi rehabilitáció hazai fejlődésébe.

Ha a fekvőbeteg-kapacitás csökkentését valóban az otthoni ellátás fejlesztésével kívánják kompenzálni, törekedni kell a partnernek mutatkozó önkormányzatokkal és szakemberekkel való együttműködésre. „Bizalmi tőkénk” és elkötelezett munkatársaink révén sok helyen képesek

¹ Hézszer Gábor: *Miért? Rendszerszemlélet és lelkigondozói gyakorlat*. Kálvin Kiadó, Budapest, 2001. Tomcsányi Teodóra: *Mentálhygiénés képzés a Semmelweis Egyetemen*. Animula, Budapest, 2002. Gyökössy Endre: *Mai példázatok*. Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest, 1990. *Embertárs. Ökumenikus lelkigondozói és mentálhygiénés folyóirat*. Kiadja a Párbeszéd Alapítvány. *Evangelikus Élet*, 2006. december 17. 6–7 o.: a Kórházi Lelkigondozói Szolgálat melléklete.

² Tésenyi Tímea, Asztalos Bernadett, Semsey Gábor (szerk.): *Cseppek a tengerben*. Semmelweis Egyetem Mentálhygiéné Intézet – Károli Gáspár Református Egyetem TFK Diakönliai Intézet – Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Egyháztörténeli és Patológiai Tanszék, Budapest, 2006.

³ Lásd Szarka Miklós: *Lelkészházasságok válsága és gondozása*. Diagnosztikus és terápiás megfontolások. *Credo*, 2006/3–4. 38–67. o. (Továbbá a szerző „Válságtünetek lelképásztoraink házaspárkapcsolataiban?” című tanulmánya megjelent a *Lelkípásztorban*, 2005/10. 330–333. o. – *A szerk.*)

lennék – például alapítványi formában, szolgáltatási szerződéssel – megszervezni vagy átvenni települési egészségügyi-szociális feladatokat (házi szakápolás,⁴ házi segítségnyújtás⁵). Az állami normatívából fizetett szak-

⁴ 1997. évi LXXXIII. tv. a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól, 14. §; 20/1996. (VII. 26.) NM rendelet az otthoni szakápolási tevékenységről.

⁵ 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról, 63. §.

személyzet egyúttal egyházunk újszerű diakonátusának magja lehet, tevékenységébe integrálva a gyülekezeti önkéntesek munkáját is.

A „farkasok között is okosan és szelíden viselkedő juhok” (Mt 10,16) győzelmében bízva remélem, hogy a fenti gondolatok jó beszélgetéseket „provokálhatnak”.

BENCE IMRE

Isten szeretete a mi értelmezésünkben

AKASZTJÁK A HÓHÉRT

Az OLMK legutóbbi ülésén két ok miatt javasoltam ezt a témát: egyrészt azért, mert a megjelölt témák között nem vagy alig volt biblikus téma. Másrészt pedig azért, mert azt tapasztalom, hogy a spiritualitás utáni vágyban újra és újra előkerülnek a szeretettel kapcsolatos kérdések. S nekünk újra kell fogalmaznunk, hogy a kinyilatkoztatás alapján, a Szentírás üzenetére figyelve mit jelent ez a szó: szeretet. Azt látjuk, hogy korunkban ambivalens módon leértékelődött és egyben felértékelődött a szeretet fogalma. Haszonorientált világunk számára olyan hátrányt jelent, amely akadályozza az egyént abban, hogy tovább tudjon lépni. Ugyanakkor a spirituális vákuum után egyre inkább hangsúlyossá lesz a szeretet fontossága.

A témajavaslatához természetesen hozzájárultnak pasztorációs szolgálatom tapasztalatai, kérdései is. Igyekszünk egyre komolyabban venni a lelkigondozást, és a jegyesoktatásban, a felnőttképzésben és a gyászolók vigasztalásában mindig megszólaltatjuk az Isten szeretetéről szóló gondolatot. Fontosnak éreztem tehát, hogy a téma előkerüljön. A javaslatételkor azonban nem gondoltam, hogy néhány nap múlva én kapom a *Lelkipásztor* szerkesztőjétől a felkérést az előkészítő megírására. Ahelyett, hogy mástól kapnék ebben a témában új szempontokat, most nekem kell megfogalmazni a gondolataimat.

A KÖZHELYEK ELLEN

Lelkipásztori gyakorlatunkban sokszor a vigasztalás eszköze, igehirdetéseinkben pedig egyfajta kegyes töltelékki-fejezéssé degradálódott szó az Isten szeretete. Talán azok számára, akik az egyház nyelvezetén nőttek fel, mindez érthető. Azonban egyre gyakrabban találkozunk olyanokkal, akik más terminológiát használnak, akik nem ismerik az egyház, a kegyesek „zárvány”-nyelvezetét.

Egy fiatal orvostanhallgató kérdezte egy igehirdetés után: A papok mindig arról beszélnek, hogy menjünk Jézushoz, de mit jelent ez a gyakorlatban? Vajon nem fogalmazódik meg hasonló kérdés például abban a depressziós, összetört emberben, aki kéthetente leül velem beszélgetni? Vajon nem fogalmazódik meg a kérdés, hogy miként érezhetem az Isten szeretetét, abban, aki hosszú, súlyos szenvedés után veszítette el fiatal hozzátartozóját? Vagy abban a fiatalban, akit csúnyán becsapott az, akit élete párjának gondolt, és most magára hagyottan küzd a gyermeke neveléséért? Akit kiraboltak, akit megerőszkoltak, aki elveszítette a munkahelyét, akit megaláztak, akit kilakoltattak, akinek semmije sincs, az valójában mit érez meg az Isten szeretetéből? És miként tudja az egyház elvinni Istenről szóló bizonyosságát azoknak, akik keserű élethelyzetük miatt nem érezhetik Isten szeretetét? Bizony, sokszor eszembe jut mostanában az a Jakab leveléből való gondolat, hogy ha azt mondjuk a hiányt szenvedő ember társunknak, menjen el békességgel, de nem adjuk meg neki azt, amire szüksége van, akkor a hitünk halott önmagában (Jak 2,15–17). Szépen zengő szavaink ne legyenek elfedői a tehetetlenségünknek, közönyünknek vagy kiégettségünknek.

KRISZTUS TESTEKÉNT A VILÁGBAN

Az egyház s benne a gyülekezet Krisztus teste – tehát Krisztus szeretetét kell sugározni a világban. De sajátos módon azt tapasztaljuk, hogy a szeretet megélése, Isten szeretetének az aktiválása nem történik meg a gyülekezetekben. Nem véletlenül hangsúlyozza *Klaus Douglass Új reformáció* című könyvében: ha azt akarjuk, hogy az emberek jobbak legyenek, hozzáférhetővé kell tennünk számukra az Isten szeretetét (58. tétel).² Az első keresztény közösségek ismertetőjele még a szeretet volt. Tehát amikor a szeretet témáját vesszük elő, akkor az a vágy is hajt,

hogy mi magunk jobban tudjunk szeretni. Mert a keresztény ember és a keresztény közösség csak akkor tölti be a hivatását, ha Krisztus szeretetét sugározza bele a világba.

A SZERETET FOGALMA

Egyetérthetünk *Tillich* azon megállapításával, hogy a véges megértés számára a szeretet titok.³ S éppen titok voltából fakadóan akarja az ember megfejteni. Ezáltal abba a hibába is belecsúszik, hogy azt is szeretetnek mondja, ami valójában nem szeretet. Azt hiszem, nyelvi ismereteink alapján nem okoz gondot, hogy a *szexus*, az *erősz*, a *filia* és az *agapé* között különbséget tegyünk. *Gyökössy Endre* meghatározásait kívülről tudjuk. Szexus: szeretlek, mert enyém vagy. Erősz: szeretlek, mert olyan vagy, amilyen vagy. Filia: Szeretlek, mert társam vagy. Agapé: Szeretlek, annak ellenére, hogy... Akkor is szeretlek, ha nem vagy szeretetreméltó.⁴ A vágyból fakadó, az egyezést felfedező és a lehajló szeretet közötti különbségtételt jól megtanultuk. Azt is egyetértéssel állapítjuk meg, hogy a szeretet nem érzelem. „A szeretet érzése sok emberben megvan, de ennek az érzelemnek a nevében mindenféle káros tetteket követnek el” – állapítja meg *M. Scott Peck*,⁵ a népszerű írásairól ismert pszichológus szerző. „A szeretet tett és cselekvés.” S még azt is hozzátehetjük, hogy akarat, elszánás, odaszánás. A Rahner–Vorgrimler-féle *Teológiai kishatóárban* a „szereket” címszó alatt többek között az alábbiakat olvashatjuk: „A kereszténység szereteten az embernek azt a mélyreható, szabad lényegmegvalósítását érti, ami Istenhez fordítja az egész embert, ami ily módon Isten kegyelmébe és üdvösségébe helyezi az embert, s ami nem

más, mint Isten szabad és hiánytalan önközlésének elfogadása. Mivel ez a lényegmegvalósítás... dialogikus és válaszoló jellege van, ezért magát az Istent is úgy fogjuk fel, hogy Ő a szeretet.”⁶ János levele Isten lényegét így nyilatkoztatja ki: *Isten szeretet*. Az örök Isten szeretet-valójáról már természetesen az Ószövetség is tud. Ha a szeretet tett, cselekvés, akkor Isten szeretetének megnyilvánulása már maga a teremtés is. Az ember teremtése pedig az az aktus, amelyben a szeretet kiteljesedik, mert az Isten képére és hasonlatosságára teremtett ember a vele való közösségben és partnerségben, a vele való kommunikáció lehetőségével többet kap Istenből. A választott nép is gyakran vallott Isten szeretetének megnyilvánulásairól, a direkt és képi megnyilvánulások sora említhető itt (például a pásztor képe a gondoskodás ezernyi jelét hordja magában). Isten szeretetének megnyilvánulása a kiválasztás, a hűség (5Móz 7,6–9), a szabadítás (5Móz 4,20), a törvény (Zsolt 119,72), a templom, Jeruzsálem, a szent város (Zsolt 122).

Isten az agapé-szeretettel szereti az embert. Az agapén kívül a filantropia szó, az emberszeretet szava jelenik meg az Újszövetségben. Isten lehajló szeretettel szereti a világot, s benne az embert. De Jézusban úgy jelent meg a lehajló szeretet, hogy velünk egyé lett. Tehát Jézus ember voltában az egyezést fedezhetjük fel, s az egyezésből fakadó szeretet az Isten emberszeretete.

M. Scott Peck *A járatlan út* című könyvében a szeretet fogalmát így próbálja meghatározni: A szeretet hajlandóság az én kiterjesztésére saját és mások lelki fejlődésének elősegítésére.⁷ Nagyon jónak tartom ezt a meghatározást, mert magában foglalja azt, hogy a szeretet nem érzelem, nem birtoklási vágy és nem szenvedély, hanem olyan hajlandóság, amely a fejlődésért, a másik javáért képes áldozatot hozni.

² Klaus Douglass: *Új reformáció. 96 tétel az egyház jövőjéről*. Kálvin Kiadó, Budapest, 2002. 239. o.

³ Paul Tillich: *Rendszeres teológia*. Osiris, Budapest, 2000. 227. o.

⁴ Gyökössy Endre: *Mégis*. Szt. Atanáz Főiskola, Nyíregyháza, 1997. 43. o.

⁵ M. Scott Peck: *A járatlan út. A szeretet, a hagyományos értékek és a szellemi fejlődés új pszichológiája*. Park Kiadó, Budapest, 1999. 94. o.

⁶ Rahner, Karl – Vorgrimler, Herbert: *Teológiai kishatóár*. Budapest, 1980. 678. o.

⁷ Peck 1999, 64. o.

Ökumenikus témák, 2007

Az OLMK három fontosabb témát jelölt meg.

1. *Egy testben a kereszt által. Princetoni javaslat a keresztények egységére.* Ford. Tóth Sára. Hermeneutikai Kutatóközpont, Budapest, 2005. /Hermeneutikai füzetek 28./

A tanulmány röviden áttekinti az ökumenikus mozgalom történetét, józanul számításba veszi a nehézségeket, és nem riad vissza tőlük. Különösen is figyelemre méltó, bár ez többé-kevésbé szubjektív vélemény, a 25–28., a 39–42., az 55. és a befejező, 70–71. pont. A látható egységnél mint célnál alább nem adhatjuk, egyszerűen azért, mert az Krisztus akarata. Ugyanakkor: „A siker tekintetében nincsenek illúzióink. A Szentlélek határozott beavatkozása nélkül az új-delhi javaslatban megfogalmazott teljes látható egység [...] még várat magára. Ám az egység szolgálatára való felhívás nem függhet a siker valószínűségétől. Ez ugyanis Isten kezében van.” El lehet gondolkodni azon, hogy mi fogja kikényszeríteni – ha nem is a szervezeti egységet, de legalább az egyházak „kompatibilitását”. A szekularizáció, úgy látszik, nem elég. Reménykedjünk, hogy az iszlám terjeszkedés „rásegít”? Erre még visszatérünk.

2. *A Lutheránus Világszövetség alakuló nagygyűlését* 1947. jún. 30. és júl. 6. között tartották Lundban. A 70. évforduló alkalmából márc. 21–27. között itt tartják az LVSZ tanácsulását és az evangélikus egyházi vezetők konferenciáját. Témája: „Közösségben (communio) élés a mai világban.” Ez jó alkalom a nemzetközi, de nekünk különösen is a magyar vonatkozások áttekintésére: egyházunkból vagy onnan indulva kik és hogyan szolgáltak az LVSZ-ben, bizottsági tagságtól kezdve titkárságon, igazgatóságon, ale-

nökségen át az elnökségig. Idetartozik a budapesti nagygyűlés (újra)értékelése is. *Mark Hanson* püspök, elnök külön felhívta a figyelmet az olyan vonatkozásokra, mint az apartheid elítélése vagy a nők teljes egyenjogúságának kimondása. A megigazulásról szóló nyilatkozatot is már egy bizonyos távlatból tudjuk megítélni. További információ a www.lutheranworld.org oldalon.

3. *A III. európai ökumenikus nagygyűlést* 2007. szeptember 4–9. között tartják Nagyszébenben, 2500-3000 résztvevővel. Témája: „Krisztus fénye mindenkit megvilágít. A megújulás és egység reménysége Európában.” Az Ökumenikus Charta elfogadása (magyar szöveg: www.katolikus.hu) 2001-ben fontos esemény volt, kérdés, hogy mennyi valósult meg belőle. További kérdések: A 4. pontban a „hitbeli okok vagy magasabb érdekek” mire vonatkoznak? A 7. pont harmadik elkötelezése hogyan viszonyul a „hagymakupolás honfoglaláshoz”? Az iszlámmal kapcsolatos 11. pont a pápa bocsánatkérésével és törökországi útjával új megvilágításba került. Hadd reméljük, hogy a *Dominus Iesus*-nyilatkozat után a magunkfajta „egyházi közösségek” felé is arányos lépést tesz. Az előkészületekről és majd a gyűlésről tájékozódva érdemes figyelni a két szervező, az EEK és az Európai Katolikus Püspöki Konferenciák Tanácsának, továbbá az EKD-nak a honlapját: www.cec-kek.org, www.ccee.ch, www.ekd.de, www.oekumene3.eu.

A második és harmadik pontról csak az események után érdemes írni. Az elsőről az év folyamán bármikor, hiszen már most megmondhatjuk, hogy azok után sem fog veszíteni aktualitásából.

ÖRDÖG ENDRE

„Isten vég nélkül szeret”

400 éve született Paul Gerhardt

Paul Gerhardt élete csupa küzdelem volt, rengeteg nehézség és baj közt kellett megállnia a helyét emberként és lelkeszként egyaránt. Gyülekezeteiben a háború, a katasztrófa, az éhezés éppúgy jelen volt, mint a misztika és a természettudomány konfliktusa. Berlinben szoros baráti és munkatársi kapcsolat alakult ki közte és kántora, *Johann Crüger* között: ez segített abban, hogy versei széles körben

ismertté váljanak. Így énekeivel mind a mai napig találkozunk az egyházi esztendő minden állomásán. Nincs olyan gyülekezeti alkalmakat rendszeresen látogató egyháztág, aki ne ismerné ezeket; természetesen nemcsak német nyelvterületen és nálunk csendülnek fel, hanem a világ evangélikusai mindenütt ismerik és éneklük költeményeit.

Paul Gerhardt 1607-ben született; életéről kevés adat

maradt fenn. Szülővárosa, Gräfenhainichen egy Halle környéki kisváros, amelyet a háborúk és tűzvészek szinte teljesen megsemmisítettek. Szüleit korán elvesztette, s Grimmba került iskolába, ahol szigorú lutheránus nevelésben részesült. „Versei elviselhetőek” – írták róla itt, ahol a középkori hagyományból átvett oktatási elveket ötvözték a *Melanchthon*-féle humanista elvekkel. A verselés és a zeneórák fontos szerepet játszottak abban, hogy a diákok ne csak a fejükkel, hanem a szívükkel is tanuljanak.

Paul Gerhardt 1628-ban kezdte meg teológiai tanulmányait Wittenbergben, lelkészvizsgát azonban csak 1651-ben tett. Az elhúzódó tanulmányok hátterében az európai kontinenst akkoriban minden szempontból meghatározó harmincéves háború állt. Tanulmányait követően először Mittenwaldében, egy kétszázötven lelkes településen állt lelkészi szolgálatba. Paul Gerhardt külső-belső gyülekezet-

építésbe kezdett. Itt születtek olyan fontos versei, mint az „Ím, jászlad mellett térdelek”; „Hagyd az örök Istenre” vagy az „Ó, Krisztus-fő, sok sebbel...”

Családot alapított, és 1657-ben Berlinbe költözött. Sze mélyes élete nagy tragédiáit itt élte át: három gyermekét és feleségét is el kellett temetnie. Kora sajátossága volt, hogy a hitkérdésekről eltérő nézetek léteztek. A teológiai kérdésekben adódó feszültségek konfliktusokat okoztak: távozni kényszerült a gyülekezetből, de az itt eltöltött évek alatt születtek verseihez az első dallamok Crüger és az őt követő *Georg Ebeling* kántor jóvoltából. Élete utolsó szakaszában megromlott egészségi állapota ellenére lelkészi állást vállalt Lübbenben.

Paul Gerhardt élete minden megpróbáltatásában megmaradt hitében. Verseiben egyszerre énekelt, prédikált és imádkozott.

KÉZDY PÉTER

„Vigasztaljátok, vigasztaljátok népemet!”

Andorka Eszter-émlékkönyv*

Andorka Eszter emlékére állítottuk össze a könyvet, amely legnagyobb részét az ő írásaiból, ezenkívül képekből, visszaemlékezésekből áll. Esztus nagyon sok ügyet képviselt rendkívüli energiával, műveltséggel, felkészültséggel, sokféle munkát végzett párhuzamosan. A kötetet tíz barát szerkesztette, és további barátok fordítottak, átolvastak, borítót szerkesztettek. Mind csak egy-két részletét ismerhettük Esztus munkájának. Vagy nem olvastuk német és angol nyelven írt tanulmányait, külföldön elmondott előadásait, nem hallottuk igehirdetéseit; vagy nem tudtuk, hogy mielőtt tanítani indul a teológiára, meglepő levést visz a villamosmegállóban lakó hajléktalanoknak; mielőtt előadást tart a tudomány napján, elviszi az ebédet mozgássérült barátjának. Tudományos munkája is több szálon futott: újszövetségi tudomány a teológián, feminista tudományok a Közép-Európai Egyetemen, előtte tanulmányok a leuveni egyetemen. Egyforma intenzitással szervezte a Deák téri családi istentiszteleteket, a gyermekbibliakörös táborokat, az erdélyi testvérgyülekezeti kapcsolatot. 14 éven keresztül a Mevisz mozgássérült munkájának és nevelőintézetis munkájának a lelke, fő mozgatója volt. Több állami gondozásból kikerült fiú hivatalos gyámja volt. Lelkész volt Aszódon és Dunaharasziban. Sok mindent még éppen csak elkezdett, na-

gyobb lélegzetű tanulmányokat, a feminista teológiai egyesületet, a Bárka-ház tervét. Befejezetlenül maradt doktori disszertációja.

Azt szeretnénk, ha ez a könyv egészségesebbé tenné a róla őrzött képünket, és főleg elősegítené, hogy Esztus elkezdett munkái, előkészített tervei ne vesszenek el, azokat tovább lehessen vinni, gondolatait továbbgondolni. Talán visszaad valamit a könyv Esztus személyiségének színeségéből is, amelyre elsősorban emlékszünk. Néha zavarba ejtő harsányságára, az emelettel lejjebből is hallható nevetésére, színes ruháira, konyhájában a fűszer- és bögre-gyűjteményére, játékokra, mesékre. Amikor egy kisgyermekkel nagyon komolyan beszélgetett.

A könyvet elsősorban Esztusnak a számítógépén megmaradt írásaiból állítottuk össze, amelyeket kiegészítettünk ott nem található, de általunk ismert munkáival, valamint barátai, ismerősei visszaemlékezéseivel. Kihagytuk a kimondottan szakmai jellegű tanulmányokat, amelyek laikusok számára nehezen követhetők, illetve a nagyon hosszúakat a könyv behatárolt terjedelme miatt.

A következő fejezetekből áll a könyv:

– Prédikációk, imádságok

– Gyermekeknek írt családi istentiszteleti prédikációk, jelenetek, karácsonyi színdarab, gyerekújságba írt cikkek

– Tanulmányok (szemináriumi dolgozatok, konferenciákon elmondott előadásai, a *Lelkipásztor* folyóiratban megjelent iget tanulmányok)

* Elhangzott az Evangélikus Hittudományi Egyetemen 2006. november 10-én, a tudomány napján tartott könyvbemutatón.

- Feminista teológia (a Közép-Európa Egyetemre, illetve előadásokra írt tanulmányai, egy vele készült interjú)
- A Mevisz munkájával kapcsolatos írások
- Pályázatok (a templomok akadálymentesítéséhez, a mozgássérültek passiókörútjához és a Bárka-házhoz)
- Egyéb cikkek, könyvrecenziók
- Személyes, lelkipásztori, közéleti levelek
- Esztus temetésén elhangzott beszédek
- Esztusról szóló visszaemlékezések

Esztus biblikus teológus volt. Egy dunaharaszti ifjúsági tagnak így írt többek között: „Óráim igazából alig vannak, összesen kettőre járok be. Az egyik a szövegkritikáról szól. Az Újszövetséget ugye kézzel másolták le az ókorban, és nekünk nincs meg az eredeti, hanem csak másolatok másolatainak másolatai. Minden kézirat picikét eltér. Itt egy betűvel, ott két szóval. És van egy külön teológiai tudományág, ami azzal foglalkozik, hogy kiderítse, melyik a legvalószínűbb variáció. Otthon én hallottam erről, de sosem tanultam meg igazán, hogyan működik. Úgyhogy most felvettem ezt az órát. Nagyon izgalmas. Olyan, mint a régészek munkája, amikor egy vázát kell összerakniuk kicsike cserepekből, csak éppen nem háromdimenziós a váza, hanem sokkal több.”

A bibliai szövegek vizsgálatának erre az alaposságára, a különböző kéziratok összehasonlítására példa Mk 15,35-ről írt hetvenoldalas exegézise, amely a *Studia Biblica Athanasiana* folyóiratban jelent meg. Ugyanez az *alaposság* mutatkozik meg a könyvben olvasható, *Lelkipásztorban* megjelent igetanulmányában, ó-és újszövetségi tanulmányokban egyaránt.

Az alaposság mellett Esztus bibliaértelmezését a merészség jellemzi. Kérdőre meri vonni a bibliai szöveget. Például így: „Az Újszövetségből egy felháborító szöveget választottam. Bősséggel vannak ilyenek. A szirofóniai asszony története, remélem, nem csak az én zsebemben nyit ki bicskákát. Szexizmus, rasszizmus, visszaélés egy kiszolgáltatott ember helyzetével. Ezt nem szentségtörés kimondani, hanem az egyetlen becsületes út, hogy védekezzünk e történet romboló ereje ellen, s Jézust ebből a ráosztott alávaló szerepből kiszabadítsuk. Ez a meghirdetés hermeneutikája: ezt az üzenetet így nem fogadjuk el Isten üzenetének.”

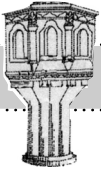
Ez a merészség azonban nem jelenti azt, hogy Esztus kedve szerint értelmezte a bibliai szövegeket. Azok az igék ragadták meg őt, tették elkötelezetté, határozták meg döntéseit, amelyek Istent az elnyomottakat, kirekesztetteket, kizsákmányoltakat felszabadító Istenként mutatják meg. Amely igék azt hirdetik, hogy nem lehetséges az üdvösség a megaláztatott üdvössége nélkül. Ilyen kedves igéje Ézs 40,1: *Vigasztaljátok, vigasztaljátok népemet!* Egy prédikációban leírja, hogy itt tartotta nyitva a Bibliát az oltáron.

Másik ilyen kedves igéje Ézs 58,6–12. Az igemagyarázatban így ír: „Világunknak azok a rendszerei, melyek a peremre szorítják a szegényt, a más bőrszínű embert, az értelmi fogyatékos vagy éppen a mozgássérültet – ezek a rendszerek a mi naponkénti közönyünk és önzésünk által maradnak fenn. Bátran megszólaltathatjuk hát magunk felé az ige felelősséget és szolidaritást ébresztgető üzenetét. Mindazonáltal el tudok képzelni olyan gyülekezeti szituációt, ahol érdemes valahol, a prédikáció vége felé egy kitérőt tenni, néhány szóban megszólaltatni azt is, ami Ézs 61-ben válik explicitté: Ha te, testvérem, úgy érzed, hogy semmid, igazán semmid nincsen, hangod nem hallatszik sehol, szenvedésed látatlan marad, akkor tudd meg: az Isten szemében minden üdvösség, jó kezdete a te felemeltetésed és megelégtetésed, a te jogaidnak helyreállítása. Isten előtt nincs rejtve, sem elfeledve a te ínséged.”

E megragadottsága, elkötelezettsége felől értelmezte Esztus a Bibliát. A kicsinyek pártján álló Istent találta meg benne, vagy merte egyik-másik szakasszal *szemben* keresni Isten akaratát a szövegben. A felszabadításban megtalált Isten nemcsak teológiáját határozta meg, hanem politikai és szociális elkötelezettségét. A nevelőotthonosokért áldozott egész életét – pénzét, idejét, energiáját –, a mozgássérültek ügyét, a természetvédelem, a harmadik világ, a béke ügyét – utolsó fényképe az iraki háború elleni tüntetésen készült. A homoszexuálisok emberi méltósága melletti kiállását. Feminista elkötelezettségét. Felszabadítási teológusnak és feminista teológusnak tartotta magát. Az elnyomottak ügyét vitte Isten elé. Az igaz teológia az, amelynek van válasza erre, képes változtatni az elnyomás struktúráin. „Ebben a teológiában lehet újat hallani, újat mondani. A feminista teológia előtt is sok szöveg áll kihívásként, de folyamatos, biztos kapcsolata van a jelennel. Aki ezzel foglalkozik, úgy érezheti, hogy munkájával változást indukálhat a világban.” Egy másik cikkben pedig erről a változásról ír: „Az álmunk egy evangélikus egyház, amely példát mutat a világnak abban, hogyan kell a legkisebb, legelesettebb résztvevőnek, a legbizonytalanabbnal érzékeny is otthonává lenni. És álmunk egy olyan Magyarország is, amely követi ezt a példát.”

Ez az elkötelezettség tette Esztus nagyon sokféle életét, szerteágazó munkáját koherenssé. Ez sugárzik a könyvben megjelent minden írásából: prédikációkból, tanulmányokból, gyermekszíndarabokból, Mevisz-pályázatokból, baráti és hivatalos levelekből, internetes hozzászólásokból. Még a fényképekből is.

A könyv bevétele teljes egészében Esztus egyik álma, a mozgássérültek és nem mozgássérültek egymást segítő együttélését lehetővé tevő Bárka-ház, új nevén Esztus-ház megvalósítását szolgálja.

HATVANAD VASÁRNAPJA

• Ézs 55,6–10

„Februári sanzon”

Február, bár „csak” ezüstérmes a hónapok sorában, nagyon izgalmas időszak. Átmenet a január évkezdő eufóriája és a március tavaszt váró katarzisa között. Ilyenkor az ember már túl van az „új év – új fogadalmak” jelszóval meghirdetett programpontra, és lelkesedését legtöbbször a realitással való komor találkozás okozta sokk váltja fel. Február, eme legrövidebb hónap sokszor a leghosszabbnak tűnik az összes közül. Ilyenkor úgy tűnik, hogy az embernek lassabban telnek a percei, komótosabban mennek a dolgai, vagy ahogyan *Márai Sándor* írja a februárról *Négy évszak* című könyvében: „Ez a hónap, mikor egészen kis mozdulatokkal élünk, óvatosan és gazdaságosan, mint a bölcs állatok...”

Ennek a hónapnak a tizenegyedik napján, hatvanad vasárnapján, az igehirdetés vasárnapján szól hozzánk ez az energiadús igeszakasz. Energiadús, mert fantasztikus lendület van benne. Olyan dinamika, amely képes felrázni lelassult napjainkat. Isten igéjének életet felrázó dinamikája ez. Rímelt az oltár előtt felolvasandó jézusi példázatra, ahol a magvető vet, és ennek a magvetésnek következménye, hatása van. Szinte halljuk, látjuk, érezzük, ahogyan működik, ahogyan mozdul, ahogyan megváltoztat, ahogyan ma is teremt. Keresés, megtalálás, visszatérés az Úrhoz, megbocsátás – mintha csak Jézus tékozló fiúról szóló példázatának kulcsszavai lennének. És minden mögött, minden előtt, minden emberi hiányosság ellenére Isten szava szól, épít, gyógyít, felemel, célja van, és célhoz is ér.

Ézsaiás evangéliuma

– avagy prédikációs mozaik

Keresem az utam

Az útkeresés a kollektív tudattalannak éppúgy része, mint a tudatos énné. Az ember születésétől fogva keres vala-

mit. Az újszülött az édesanyja melleit, hogy megszoftassa, az édesapja karjait, hogy felemelje és biztonságosan átölelje őt. A kisgyermek keresi a játékot. Anyjához sokszor görcsösen ragaszkodva, de keresi a játék örömét és az öröm játékát. Később, ahogy nő a gyermek, egyre inkább másokat keres. Barátokat, szerelmeket, társakat, útitársakat, házastársakat. Keresi az útját. A saját útját, amely csak az övé. Felőttként az ember legtöbbször saját magát keresi. Saját magát és a saját életének értelmét. Fiatal házasként, rutinos dolgozóként vagy a nyugdíjas éveit könnyebben vagy nehezebben megelőként, de mindenki *ezer meg ezer éve* keresi az útját, ahogyan erről *Kovács Ákos* *Keresem az utam* című dalában énekel. Igen, *mindenki másképp csinálja*, de mindenki keresi az utat, amely valamilyen módon metszi azt a bizonyos isteni utat, amelyről Ézsaiás könyvének szerzője is ír. Útkeresés és Úr-keresés kéz a kézben jár.

Tudod, hogy van bocsánat

Esterházy Péternek A szabadság nehéz mámora című esszé- és cikkgyűjteményében megjelent egy írás „A megbocsátásról” címmel. Ebben a kortárs világirodalom zsenije *Godfried Dannels* belga bíboros *A bocsánat* című könyvét meséli el, mutatja be. E mű alcíme ez: *A megbocsátás: emberi erőfeszítés + az Isten ajándéka*. A megbocsátás nem népszerű téma, írja a könyv, ugyanakkor nem megbocsátani szinte mindig lehetséges. Fantasztikus felismerésnek érzem azt, amit maga Esterházy is kiemel az írásból: „Aki megbocsát, az egyszersmind úgy dönt, hogy lemond valamiről.” És ha továbbgondoljuk ezt az ézsaiási igeszakasz fényében, akkor megérthetjük az isteni szeretet dinamikáját: Isten lemond valamiről az emberért, vagyis képes – a *Hans Jonas*-i értelemben – az önkorlátozásra. Márpedig Isten népének életében a megbocsátás létkérdés. Fennmaradása függ tőle, ahogyan erről *Josef Schreiner* ír *Az Ószövetség teológiája* című átfogó művében. Jahve megbocsátó szeretete – egyéni és közösségi szinten is – általános tapasztalat, olyan tapasztalat, amely az egész Ótestamentumon végighúzódik.

Megbocsátani ugyanakkor nem felejtést, nem mentege-

tést, nem letagadást, nem is pusztán akarati erőfeszítést jelent, és még csak nem is azt, hogy minden úgy folytatódik, mint azelőtt. A megbocsátás igényes emberi tett, az emberi erőfeszítés és az isteni kegyelem csodálatos együttese. Dannelsnél hangsúlyos, hogy mivel a rossz megbezett minket, egész lényünknek szenvedést okozott, ezért a bocsánatba egész lényünket bele kell fektetnünk. Megbocsátani időigényes folyamat, sőt karbantartásra szorul. Van rá isteni parancs, de spontán és önkéntes ajándék mivolta megmarad örökké. A megbocsátás nehézsége abban áll – írja Esterházy –, hogy az ember saját maga nélkül akarja elintézni a bocsánatkérést. Saját magunk nélkül nem érthető meg az életünk. Pedig titkon mindenki arra vágyik, hogy megérthesse az életét, hogy annak valóságos tartalma legyen, ahogy ezt *Rüdiger Safranski* megfogalmazza *A gonosz, avagy a szabadság drámája* című könyvében: „Az ember azt kívánja, hogy úgy olvashassa magát, mint egy szöveget, amely jelent valamit.”

Az Istennel sakkolás kockázata

Az istenkeresésnek tétje van. Ha úgy tetszik: nem mindegy, hogy az ember merre lép, hogyan lép, miért lép, vagy hogy egyáltalán lép-e vagy sem. A *Popper Pétertől* kölcsönkért (illetve kölcsönvett) alcím nagyon jól kifejezi, hogy az ember hajlamos úgy hozzáállni az Isten-kérdéshez, mintha annak nem lenne valós tétje. Mintha legalábbis valami marginális kérdésről lenne szó, mintha az istenkeresés valami hobbi lenne, amelyet az ember lecserél, ha elégedetlen vele, ha nem funkcionál úgy, ahogyan szeretné. Pedig emberi létünk alapja kell hogy legyen, hogy megfogalmazzuk, mit jelent az életünk számára az, amiről *Wolfhart Pannenberg* így beszél *Rendszeres teológiájában*: „Az ember kezdettől fogva egy nálánál nagyobb »titokhoz« van rendelve, éspedig olyan módon, hogy »titok gyanánt állandóan odaajándékozza (neki) magát a néma, végtelen valóság, amellyel nem rendelkezhet«.”

Az Isten keresése nem kockázatmentes, de ez nem azt jelenti, hogy nem lehetséges, és még csak azt sem jelenti, hogy felesleges. Csak annyit jelent, hogy aki keres, az kockáztat, és hogy Isten sohasem passzív hitre biztatja az embert. Isten, aki Jézusban tökéletesen megmutatta, mit jelent keresni és kockáztatni, nem azt várja el népétől, hogy minden küzdelem és vívódás nélkül bólogasson, hanem azt, hogy úgy találja meg Isten akaratát, hogy közben végiggondolja annak következményeit is. Jézus egész életében kooperáló hitre hívta el tanítványait, és ma sincs ez másképpen. Nem farizeusi lelkületű, a keresztény nevet viselő bábukra, hanem irgalmas samaritánus lelkületű tanítványokra volt szüksége Jézusnak akkor, és van szüksége ma is. Utóbbi kockázattal jár, előbbi nem. Előbbi paródia, utóbbi a Krisztus-követés normája.

Kenyérért úszó hattyú

A céltalanság kísértése talán az egyik legpopulárisabb kísértés ma. A céltalanság már fel sem tűnik senkinek. Sőt,

ha valakinek, valaminek célja van, az rögtön gyanússá válik. „Cél nélkül csak a felhő gyors, mint a kenyérért úszó hattyú” – énekl *Lovasi András Gomolygó* című dalában. A cél nélküliség szimbólumai mellé most tegyük oda az eső jelképét, amellyel textusunkban a könyv szerzője Isten igéjét szimbolizálja. Azt mutatja be, ahogyan célhoz ér, azt szemlélteti, ahogyan *megöntözi a földet, termővé és gyümölcsözővé teszi*. Mert ez az eső élő, életet adó, életet változtat. Sőt, ez az eső maga az élet.

(Leg)közelebb

Hívjátok segítségül, amíg közel van! – szól alapigénk elsőre fenyegetésnek tűnő felszólítása. Pedig nem az. Nem az, mert közel van. Közel jött. Közelebb lépett. Emberré lett. Testet öltött, és így értek össze azok a bizonyos utak. *Az ige testté lett*. Nemcsak keresni lehet őt, de benne meg is lehet találni. Őérte, őmiatta már nem fenyegetés ez a mondat, hanem a lehető legnagyobb és legtisztább evangélium. Így lehet hatvanad vasárnapja, az igehirdetés vasárnapja, mint minden vasárnap, a testté lett ige ünnepe, a szószéken felcsendülő élő ige ünnepe, Isten teremtő szavának ünnepe.

Gáncs Tamás

Tallózó

„Többen a sz. atyák és írásértelmezők közül az Ige alatt az Istenség második személyét értik, ki nem tért vissza addig az égbe, míg Atyja megbízását nem teljesítette.” (*Káldi-Biblia jegyzetei. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„A kegyelem nem előfeltételezi a megtérést, hanem eredményezi. A hívó szó a bűnösnek is szól. A megbocsátásban rejlik Isten gondolatainak, terveinek a »más« volta. (...) Isten mindent úgy cselekszik, hogy először megmondja. De nemcsak a történelemben válik valóra Isten szava, hanem az emberszívben is, mely hittel és engedelmességgel felel a megszólító szóra.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„A bűnös (7. v.) azt a parancsot kapja, hogy keresse és hívja (...) az Urat (6. v.), méghozzá addig, amíg megtalálható, mert amikor ítélni jön, akkor már túl késő lesz. Ez a keresés és segítségül hívás azt jelenti, hogy az emberek elhagyják korábbi útjaikat és gondolataikat.” (*A Biblia ismerete kommentársorozat. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány*)

„(...) keressétek az Urat: Ez a mondat, amely általában a népet a szentélybe hívja, itt arra buzdítja őket, hogy máshol keressék az Urat. (...) Deutero-Ézsaiás az ige mindenütt jelenvalóságával magyarázza a világtörténelmet, különösen Izrael vonatkozásában (...). Deutero-Ézsaiás könyvének más részeire is jellemző módon Isten szava nem annyira üzenet, mint inkább (...) egy olyan esemény, amely Isten üdvösségtörténetének titkában válik megta-

paszthalhatóvá (...).” (*Jeromos Bibliakommentár. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat*)

„Gondolatainak, utainak, tetteinek a mi mértékünket meghaladó magasságát óhajtja az Úr megvilágítani e hasonlattal. Azon, hogy ég és föld, nem csak mennyiségi különbséget értünk. Ebben az esetben is pontosan így van. Isten gondolatai és eljárása minőségében más, mint népének útja és gondolata.

És mégis, már a személyes megszólításban van valami biztató. Egyetlen mód van a két pólus áthidalására, s az csak Istentől indulhat ki. Szájából ige szól, mely teremtő erővel száll alá és természetben, történelemben, népe sorában, s az ember lelkében véghezviszi, amit akar (...).” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a Te igéd.* Kálvin Kiadó)

.....

Illusztráció

GONDOLATOK

(*amennyivel magasabb az ég a földnél...*)

„Az Istennek bölcsessége mélységes, meglábalhatatlan, utai megtudhatatlanok, ítéletei végére mehetetlenek; az emberi elme azokat fel nem éri, az Isten cselekedeteit csak csudálja, de azt nem kérheti: miért cselekedezed ezt vagy amazt? Mindazonáltal meg kell azt vallani nagy alázatossággal, hogy minden cselekedetei szentek, igazak; méltatlan senkit ítéletei nem találnak: sőt igaz ítéletének idején is. Kegyelmisségét abban mutatja meg, hogy az idő szerént való büntetésekkel és nehéz kereszttekkel bölcsen magához vezérli a tőle elhajlott és utairól eltévelyedett bűnös embert.”

Árva Bethlen Kata (1700–1759) magyar író

(*Térjen az Úrhoz, mert irgalmaz neki, Istenünkhöz, mert kész megbocsátani*)

„A káromló apák bűnét nem kéri számon
Vak haraggal az ég a megtért unokákon.”

Jean Racine (1639–1699) francia drámaíró: *Atália*

(*Hagyja el útját a bűnös...*)

„Ne féljete az emberek bűnétől, testvéreim, bűnében is szeresétek az embert...”

Fjodor Dosztojevszkij (1821–1881) orosz regényíró:
A Karamazov testvérek

(*...eléri célját, amiért küldtem*)

„Az Evangélium titkos erővel rendelkezik, amely az értelmet felvilágosítja, a szívet felüdíti. Nem holt betű, hanem élő erő.”

Bonaparte Napóleon (1769–1821)
francia hadvezér, majd császár

VERS

Rónay György: *Bizodalom* (részlet)

Boldog, aki bízik, Uram Isten,
a te hatalmadban,
mert szándékaidnak mélységes útja
kikutathatatlan.

...

Im én is kezedre adom, Uram,
magamat végképp,
te teremtettél, te vezesd éltem
mindenik léptét.

Mert szándékaidnak mélységes útja
kikutathatatlan,
nagy bizodalom vagyom, Uram Isten,
a te hatalmadban.

Ö

TVENED VASÁRNAPJA (ESTO MIHI)

• *Ám 5,21–24*

A háttér: Ámósz és kora

Az első írópróféta, a pásztori életből szolgálatra hívott Ámósz Júdából érkezett az északi királyságba. A próféciák kora Kr. e. 760 körülre tehető, amikor a politikailag és katonailag is megerősödő Izráel királya II. Jeroboám volt, míg Júda élén Uzijjá állt. Kettősség jellemezte az országot ebben az időben. Egyfelől II. Jeroboám uralkodása idején Izráel virágkorát élte. Asszíria megismétlődő hadjárataival felmorzsolta Arám erejét, így Izráel felszabadult annak közvetlen fenyegetése alól. Ezt kihasználva „II. Jeroboám országa északi határait a salamoni határokig terjesztette ki. Virágzott a kereskedelem. A vámok, az áruk szabad forgalma s az adók révén ömlött a gazdagság mindkét országba, és salamoni jólét köszöntött be” (a *Keresztvény bibliai lexikon* II. Jeroboámról).

Másrészt viszont romlás jellemezte az országot. „A vezető réteg nem akart tudomást venni a néhol elviselhetlenségig fokozódott szegénységről, a növekvő ellentétekről. Pedig a szociális bűnök csálhatatlanul jelezték, hogy a sikerek s a kevesek jóléte mögött már megindult a romlás” – jellemzi a *Jubileumi kommentár* ezt a korszakot. Ezeket a bajokat kellett feltárnia Ámósznak és fiatalabb kortársának, Hóseásnak is. Úgy tűnik, hogy ekkorra az Illés–Elizeus-féle prófétai „megújulás” korszakának vége lett, a küldetésüket komolyan gondoló prófétai csoportokat és a tiszta életet élni kívánó názírközösségeket olykor talán még erőszakkal is a háttérbe akarták szorítani (Ám 2,12; 7,10kk). A papság pedig rablóbandává lett (Hós 6). A jólétet nem az Úrnak, hanem a Baálnak tulajdonították. Az ország vallásos életét egyre inkább átjárta a kánaánita termékenységi kultusz. Az egyik legtöbbet ostromozott bűn az

volt, hogy Bételben és Dánban meghagyták az első északi király, I. Jeroboám által felállított aranyborjúkat. Talán legjobban a Hóseás-féle szóhasználat jellemzi a kor hitéletét: Bétel, „az Úr háza” Bét-Ávenné, „a bűn házává” lett.

Exegetikai megjegyzések

A szakasz két különösen fontos kifejezése a törvény és az igazság. A héber *mispá* szó a törvény egyik kifejezése, amely a praktikumhoz kötődik: a törvény helyes, igaz alkalmazása, vagyis jogos, helyes döntés; ítélet. (Károli például így is fordította: „Hanem folyjon az ítélet, mint a víz...”.) A *cödáká* (igazság) szó jelentése is inkább az életgyakorlathoz kapcsolódik: helyes viszonyulás, igazságosság. A prófétai gondolkodásmódban azonban talán egyik kifejezést sem lehet elválasztani a mögötte álló isteni „elemlettől”: kinyilatkoztatott törvényétől és igazságától. Mert helyesen éppen az Isten változatlan törvénye alapján lehet dönteni, csak úgy lehet igazságosan élni, ha Isten valóságában, útmutatásában jár az ember.

E néhány versnyi részletből – úgy tűnik – csupán egyetlen mondat körül vannak értelmezési nehézségek: a 24. vers olvasata felől vannak eltérő vélemények az exegeták között. Kálvin például a könyvről írt kommentárjában (ha nem is a legújabb, de klasszikus segédanyag) sorba veszi az általa ismert lehetőségeket. Az egyik variáció szerint a mondat a fenyegetések sorába tartozna. Ez esetben jelentése így lenne összefoglalható: áradni fog az igazság, mint sebes, sodró erejű folyó: a képmutatókat és a hamis valósággyakorlókat el is sodorja majd. Ezzel a fajta értelmezéssel azonban nehezen összeegyeztethető az egész könyvben érzékelhető és a végkicsengésből is kihallható isteni mentő szándék.

A másik lehetőség szerint a 24. vers egyszerűen Isten akaratát nyilvánítja ki: az Úr igényét, elvárását mutatja meg egy szemléletes képben, érthetővé téve, hogy kemény, határozott elutasító magatartása nem az emberi közeledést, hanem annak megromlott, hamissá lett voltát utasítja el, egyúttal a megoldást, a kiutat is megláttatja. A legtöbb exegeta így érti ma is az igeszakaszt (Kálvin is ezzel azonosul).

Egy harmadik értelmezési lehetőséget is említ a reformátor: eszerint ezen kijelentés a távoli jövőre néz. Ez az értelmezés az „áradás” szót inkább előbukkanásnak, kinyilatkoztatásnak fordítja, és így a majd Krisztusban megjelenő evangélium tisztító, életető áradásának ígérletét olvassa ki a mondatból. Kálvin ez utóbbit nem tartja valószínűnek: ilyenformán „túl kifinomult” prófétai utalás lenne. De talán nem tévedünk, ha a lutheri elv szerint azt mondjuk: a konkrét prófétai kifejezésben nem, de a próféta reményén és szándékán túl talán ez az üzenet is „Krisztushoz űz, hajt”. Mint ahogy az ézsaiási próféciában is az ő személyére tekintve hangzik el az ígérlet: *Uralma növekedésének és a békének nem lesz vége... mert megerősíti és*

megszilárdítja törvénnyel és igazsággal mostantól fogva mindörökké. A Seregek Urának féltő szeretete viszi véghez ezt! (Ézs 9,6)

Az üzenetet keresve

Az előzőekben leírtak átgondolása közben bennem a következőképpen formálódott meg igénk üzenete: Isten nyilvánvalóvá tette, hogy mi az igaz és mi a hamis. De nemcsak tényeket közöl helyes és bűnös utakról, hanem ebben a különleges prófétai igében felfedi „érzéseit” is, nyilvánvalóvá teszi, hogy milyen mélyen érinti őt az ember élete, hogy elszakad-e tőle vagy követi akaratát. Nagyon meglepő, magát nyilván szándékosan is emberi kifejezésmódban kinyilatkoztatva szól arról Istenünk, hogy ő nem leli kedvét a vétkes életútban, sőt utálja a bűnt. Ha ez így van, nyilván a fordítottja is igaz: az akaratát kereső, igaz útban viszont gyönyörködik. Ezt a kétféle lehetőséget látom fontosnak kibontani: mi az, amitől iszonyodik, s mi az, amiiben gyönyörködik a mi Istenünk. Bőven van példa az adott igeszakaszban és környezetében az előbbire nézve, s van egyértelmű utalás az utóbbira is. Az adott igehelytől továbblépve, de a textus mutatta gondolati irányban haladva keresem tovább, milyen élet kedves az Úr számára, hogyan tudjuk őt gyönyörködtetni. Ámósz könyvének utolsó szakasza számomra azt a biztatást hordozza, hogy erre a neki tetsző életre ő maga fog elsegíteni, mint ahogy az egész Ószövetségen végighúzódik ez a csodálatos isteni üdvterv: Megváltót ad nekünk...

Ha hozzávesszük, hogy mindez a böjt küszöbén hangzik el, ahol fontos útmutatásra van szükségük a ránk bízottaknak (és nekünk is): hogyan is készülhetnénk Istennek tetsző módon húsvétra, talán így lehetne egy mondatban összefoglalni az üzenetet: „Megújult életre hívtunk, amelyben gyönyörködhet Isten.”

A formálódó igehirdetés

Amitől iszonyodik az Úr

Ámósz próféta könyvének ezen a helyén szinte egyedülállóan kemény és meghökkentő szavakkal találkozunk. Istenünk bűnt elutasító indulatának újabb oldala jelenik meg benne. Hiszen ezek szerint nemcsak arról van szó, hogy az Úr haragszik a bűn miatt, de az is nyilvánvaló, hogy iszonyodik tőle. A Seregek Urának haragja ott izzik az előző fejezetekben is az ítéletről szóló sokféle képben, de most még ennél is ijesztőbb az, amit itt jelent ki Isten magáról ezekkel a nagyon is emberi kifejezésekkel: utálja, ki nem állhatja a bűnt. Mintha minden „érzéke” tiltakozna ellene: nem akarja szagolni, látni, hallani a megüresedett vallásgyakorlatot. Mint amikor valaki az orrát befogva, undorral fordul el a megromlott ételtől, mint amikor valaki a fülét dugja be az iszonyúan hamis ének hallatán,

mint amikor valaki a tekintetét fordítja el sietve egy szörnyű kép láttán. Így fordul el az Úr a hamissá lett istentisztelettől, megüresedett vallásosságtól.

Isten népének azt kell megértenie, hogy Uruk nem közömbös bíróként szemléli az ember életét, aki a szabályos helyzetekben helyesli a tetteket, a szabálytalanságokat pedig helyteleníti. A Seregek Ura szenvedélyesen, féltőn szerető Isten, aki nemcsak haragszik népe vétkei miatt, hanem iszonyodik is azoktól: ilyen mélyen bántja meg Istent minden igazságtalanság, hamisság, engedetlenség, akaratának semmibevétele. A romlás korszakában bizony van mit sorolnia Ámósznak. Igeszakaszunk központjában a hamissá vált hitgyakorlat áll. Az üzenetben is megjelenő egyik képhez kapcsolható hasonlattal élve: Isten élő, tiszta vizet keresne, de csak egy kiszáradt vádit, patakmedret talál. Hiába minden vallásos gyakorlat, ha hiányzik mögötte Isten akaratának hétköznapi cselekedeteinkben is gyakorolt keresése: csupán kiszáradt meder az. Ezért kiált szinte az üzenet: *Áradjon a törvény, mint a víz, és az igazság, mint a bővizű patak!*

De van valami biztató is mindebben. Ha Istenünket ilyen mélyen érinti népe bűne, akkor megfordítva is igaz: az igaz, élő hit és az abból fakadó cselekedetek is nagy hatással vannak rá. Ha a bűntől iszonyodik, akkor az igazságban örömet leli, kedvét leli a hitből fakadó életben, gyönyörködik a hívő emberben. Élhetünk olyan életet, amellyel kapcsolatban Dáviddal együtt elmondhatjuk: *Tágas térre vitt ki engem, megmentett, mert gyönyörködik bennem.* (Zsolt 18,20) Azt hiszem, nincs is ennél nemesebb életcél, buzdítóbb bátorítás... De hogyan lehetséges ez?

Amiben kedvét leli az Úr

Áradjon a törvény, mint a víz, azaz Isten akarata érvényesüljön akadálytalanul. Az ilyen életút – ellentétben az előzővel – tetszik neki, szívesen látja azt. Az olyan hitélet, ahol az ő akaratát keresik, és nem a saját elképzeléseik szerint akarják szolgálni őt: élő patak, és nem száraz meder. Ahol az igazságosság olyan, mint az áradó patak, azaz nem alkalmi, hanem mindig jelenlévő, mindenütt áttörni akaró, ünnep- és hétköznapi napokban is mindenütt kereszttől érvényre jutni akaró: ott van Isten gyönyörűsége... Sokféle bibliai kép és életkép ötlük fel bennem azzal kapcsolatban, hogy mi mindenben gyönyörködik Istenünk.

A 147. zsoltárban olvassuk: *Nem a lovak erejében leli kedvét, nem a férfi izmaiban gyönyörködik. Az istenfélőkben gyönyörködik az Úr, azokban, akik az ő szeretetében bíznak.* Biztosak lehetünk benne, hogy az Úr éppúgy gyönyörködött a belé vetett bizalommal Góliátnak rontó ifjú Dávidban, mint az összetört szívvel előtte térdelő bűnbánó férfiban, aki bűnei bocsánatát kérte az 51. zsoltár szavaival.

Konfirmáló lelkészem elbeszélése is eszembe jut. Teológus korukban voltak néhányan jó barátok, akik között volt egy különösen rossz zenei hallású fiatalember. Sokszor kínos volt egy-egy áhítaton a körülötte ülők számára az iszonyúan hamis hang, amelyet kipréselt magából. A

barátok megbeszélték, hogy a legjobb az lesz mindenkinek és nyilván az Úrnak is, ha tapintatosan ugyan, de leállítják az illető hamis énekest. Sorsvetés után (merthogy elég kínos beszélgetésnek ígérkezett) az én lelkészemre jutott a feladat: szóljon majd az illetőnek. Elérkezett az „akció” ideje: éppen áhítat folyt, s egy gyönyörű ének hangzott fel, amelyet szokás szerint borzasztó hamisan, de hangosan énekelt főhősünk. S ekkor, hogy közbeavatkozzon, a felkért „végrehajtó” hátrafordult, hogy elhallgattassa barátját. De amikor hátranézett, minden terve és addigi elképzelése felborult. Hátrapillantva ugyanis láthatta mindenki arcát, s megrökönyödve fedezte fel, hogy mennyire közömbös arccal, csak félszívvvel énekel mindenki. Csupán egyvalaki volt, akinek a szeme, arca ragyogott: botfűlű barátjuké. Ekkor biztosan érezte: Isten gyönyörködik az énekekben – de csak az ő „hamis” barátja hálaénekeiben.

Akivel Isten gyönyörűségére való életet élhetünk

Vajon mennyire sikerülhet az elkerülendőt ismerve és az Úrnak kedveset megtanulva Istennek tetsző életet élni? Csak ideig-óráig. Az ószövetségi nép útja, a most Ámósznál elmondott intelmek s a majd következő prófétai üzenetek állandó témája lesz mindez. Ezek ékes bizonyítékát adják, hogy az ember hiába tudja meg az igazságot, hiába ismeri Isten akaratát – valami baj van legbelsőbb indulatával, szíve mélyének szándékaival: saját erőből nem tud Istennek tetsző utakon járni. Szüksége van valakire, aki új életre segíti.

Szükség van valakire, aki ismeri az emberi életet, de tud járni az isteni úton, úgy, hogy *hirdeti a törvényt és az igazságot igazán.* Szükség van valakire, aki ismeri a kísértést, de akit nem érint a bűn, akiről ezert mondhatja Isten: *Ez az én szeretett fiam, akiben gyönyörködöm...* Szükség lenne valakire, aki átvállalná a mi életünket terhelő, Isten számára taszító szennyet, és elhordozná a haragot, amely emiatt sújt minket. Szükség van valakire, akinek gyönyörűsége élete olyan fényt hoz, hogy abba a fénysugárba hittel odaállva miránk is Isten jókedve derülne, s miatta bennünk is mindenkor gyönyörködhetne. Szükség van valakire, aki az emberi szív mélyére tud hatni, ott valami teljesen újat teremteni, megújítva az indulatokat, a gondolkodásmódot.

De ennek a személynek súlyos terhet kell cipelnie, ha átveszi a mi gyalázatunkat. *Vétkeink miatt kap sebeket, bűneink miatt török össze,* büntetést kell hordoznia, ha tudjuk: mennyire iszonyodik Isten a bűntől. És ennek a személynek igen kitartóan kellene szeretnie az embert: a sok hűtlenség ellenére is türelmesen, jóságosan, nem irigykedve és nem kérkedve, nem felróva a rosszat, mindent eltűrve, mindent remélve: elmúlhatatlan szeretettel... Jeroboámnak, Ámósznak, az északi és a déli országrésznek egyaránt üdvöztetőre van szüksége. Jézus Krisztusra van szüksége. Ahogyan mindnyájunknak. S íme, ő nekünk adta magát, hogy most a börtönben is órá figyeljünk: hogy megújult életet adjon, amelyben Isten gyönyörködhet.

Sefcsik Zoltán

Tallózó

„A próféta zajnak nevezi a leviták énekét, mert a bűnös szájában a legszebb ének is rosszul hangzik.” (*Káldi-Biblia jegyzetei. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„(...) »gyűlölöm, megvetem ünnepeiteket (...)«, ami a prófétai irodalomban is példátlan. Meghökkenítő a folytatás is. (...) A jogosság és igazság hiánya teszi érvénytelené a kultuszt. A kultusz feletti kritika ettől kezdve végigvonul a prófétai irodalmon (...).” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„(...) a »távozzatok« és az »áradjon« (...) egyes számban állnak (...) az izráeliekre vonatkozó igék többes számúak. (...) a nemzeti vád (...) helyét az egyéneknek szóló felhívás (...) foglalta el. (...) A szegények jogaival való szenvedélyes törődésre vágyott, mely úgy árad (...), mint az örökké folyó víz (...), mint a bővizű patak, amely nem szárad ki. (...) Csak a belső igazságnak ez a külső bizonyítéka adja meg az izráelieknek azt a lehetőséget, hogy túléljék az Úr napját (...).” (*A Biblia ismerete kommentársorozat. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány*)

„(...) a lehető legkeményebb szavakkal illeti kora vallásos ünneplését. (...) a vallásos sürgés-forgás szolgált volna az embertárs elleni vétkek elkendőzésére.” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a Te igéd. Kálvin Kiadó*)

„Ennek a próféciónak, amely egyben a legélesebb hangú prófécijája Ámósnak, nyelvi érdekessége, hogy a mindennapi életből vett, de időközben ünnepivé, liturgikussá vált kifejezéseken újra érződik eredeti profán hangjuk. (...) Félreérti, aki azt gondolja, hogy a próféta a liturgikus rend hibáit, az előírások megszegését teszi szóvá (...) a teljesen szabályos, az előírásoknak pontosan megfelelő istentiszteleten okoz botrányt profán hangú prédikációjával. (...) az Úr nem liturgiát, istentiszteletet akar, hanem valami mást. Ez a más pedig a »törvény« és az »igazság«. (...) a törvénytelenység és az igazságtalanság uralkodik. Ezt pedig nem lehet azzal hallhatatlanná tenni, hogy az istentiszteletek rendben folynak.” (Muntag Andor: *Ámós próféta könyve. Evangélikus Sajtóosztály*)

„Emberi szándékunk és akaratumk (...), hogy Isten felé hálaadással, dicséretekkel és emberi áldozatokkal forduljunk (...), most döbönt csendben zsuorodik össze a leplező próféciaától.” (Solymár Péter Tamás, in: *Hullámhossz. Luther Kiadó*)

. . . . .

Illusztráció

GONDOLATOK

(*Távozzatok előlem hangos éneklésetekkel...*)

„Aki önmagának hazudik, az tud megsértődni a legkönnyebben. Mert hisz megsértődni néha nagyon kellems, nem igaz?”

Fjodor Dosztojevszkij (1821–1881) orosz regényíró:
A Karamazov testvérek

(*áradjon a törvény...*)

„A boldogság növelése erényes dolog, a baj szaporítása bűn. Minden más csak képmutatás vagy kispolgári majomkodás.”

Stendhal (1783–1842) francia regényíró: *Napló*
(Hamvas Béla: *Anthologia Humana*)

(*az igazság, mint a bővizű patak*)

„Nem szép muzsika kell nekünk, nem csengő szavak, nem véső és paletta, nem! Ördög vigye a sok hazudozót és képmutatót! Élő gondolatokat adjatok, élő beszéddel szóljatok az emberekhez, bármiről beszéltek!”

Mogyeszt Muszorgszkij (1839–1881) orosz zeneszerző

„Mindig is úgy hittem, hogy a Szentléleknek nem annyira a hit számít, mint inkább a szeretet.”

Gabriel García Márquez (1928–) kolumbiai regényíró

TÖRTÉNET

Anthony de Mello: *Történet a sivatagi atyáktól*

Egyszer egy fráter azt kérdezte az egyik idős atyától:

– Van két testvér. Az egyik a cellájában marad, és állandóan imádkozik, a hét hat napján böjtöl, és még sok más önmegtagadást is művel. A másik pedig minden idejét a betegek ápolásával tölti. Istennek melyikük munkája a kedvesebb?

Az idős atya így válaszolt:

– Ha az imádkozó és böjtölő testvér az orránál fogva akasztaná fel magát, még azzal sem tenne annyi jót, mint amennyit a betegápoló egyetlen cselekedetével tesz.

BÖJT 1. VASÁRNAPJA (INVOCAVIT)

• *Mt 4,1–11*

A vasárnap jellege

Agendánk megfogalmazása szerint böjt első vasárnapján Isten igéje a „sátán legyőzőjére” irányítja figyelmünket. Arról az Úrról vallanak kijelölt textusaink, aki kísértést szenved a pusztában és győz, aki megszállottat gyógyít (Lk 9,38–45), tisztátalan lelket űz ki (Lk 4,31–37), visszautasítja a tanítvány aggódó szavaiban alattomosan támadó ősellenséget (Mt 16,21–27). Arról a Jézusról hallunk, akinek bűnnélküliségéről tesznek bizonyosságot az apostoli levelek (1Jn 3,5–8; Zsid 4,14–16). Ő az, akit lehetséges és érdemes segítségül hívni (invocavit), kinek zúzódásos sebbeire, szenvedésére és halálára emlékeztet az oltárterítő lila színe. Nem véletlenül. A böjtölő vasárnapjait követően ez a nap már egészen egyértelműen Jézus szenvedésének szemszögéből mutatja meg még a gonosz fölött aratott győzelmet is. Az a győzelem ugyanis, amelyet ő képvisel, emberi szemmel éppen veszteségnek tűnik. Hiszen ő azál-

tal arat győzelmet, hogy a siker, az érvényesülés, a helyzetéből fakadó előnyök kihasználása helyett Atyja akaratának engedelmessé válva inkább a szenvedés és elvetettség útját választja.

A böjti vasárnapok sorában tehát meghatározó szerepet tölt be ez az első, legalábbis abban az értelemben, hogy megadja az ezt követő hat hét alaphangját, ezáltal az igehirdetőt és az igehallgatókat egyaránt a keresztt alá állítja.

Nem szabad ugyanakkor elfelejtenünk, hogy az első húsvét óta még a böjti időszakban is (sőt nagypénteken is) a feltámadott és élő Jézus jelenlétében vagyunk együtt az istentiszteleten, és az ő küldő szava alapján végezzük az igehirdetés szolgálatát. Ennek tudatosítása segíthet felfedezni a már említett győzelem örök életre szóló perspektíváját.

Végül fontos megemlíteni, hogy egyre több gyülekezetben ünneplik a böjti vasárnapok mindegyikét úrvacsorai közösségben. A kísértő felett győzelmet aratott Úr ugyanis önmagát ajándékozta nekünk. Részesít győzelmében, annak következményeit érvényesíti rajtunk: bűnbocsánatot, életet és üdvösséget ad.

A szöveg jellemzői

A textus jó megértéséhez érdemes elolvasni *Karner Károly* Máté evangéliumához írt kommentárjának idevonatkozó részét, illetve *Próhla Károlynak* a *Lelkipásztor* 1964/12. számának 762. oldalán található exegézisét. Karner első sorban Jézusnak saját kora messiási várakozásaival folytatott vitájára helyezi a hangsúlyt, míg *Próhla* inkább Jézus Istenhez való viszonyának bemutatásában látja a történet fő üzenetét.

Érdemes megfigyelni, hogy Máté hol helyezi el evangéliumán belül a kísértéstörténetet: közvetlenül Jézus megkeresztelésének története után, illetve nyilvános fellépésének bemutatása előtt. Az előbbivel a Lélek munkájára való hivatkozás teremti meg a kapcsolópontot, míg utóbbival a kísértő felett aratott győzelem motívuma, amely nyilvánvaló jele Istentől kapott mandátumának is.

Szabályos a szerkesztés: az 1–2. és a 11. vers keretezi magát az „ütközetet”, amely pedig ritmikuságával (három felosztás, ezen belül először mindig a kísértő szól, majd Jézus válaszol) teszi lendületessé a szöveget.

Érdekes megnézni a másik két szinoptikus evangélium párhuzamos történeteit is. Márk nagyon röviden, alig három mondatban ír az eseményekről. Lukács viszont – a kísértések sorrendjének különbségétől eltekintve – nagyon hasonló beszámolót ad, mint Máté. Ebből következően hagyománytörténeti szempontból többféle alkotóelemből felépített történetről beszélhetünk.

Az igehirdetés felé – az ige hármasságának mintájára – három kérdéssel és a rájuk adott kilenc válasszal indulunk el.

Mit tett Jézus?

A pusztában böjtölt

A pusztában nemcsak az elhagyatottság és kiszolgáltatottság helye, hanem a kinyilatkoztatásé is. Nemcsak a magány és a félelem helye, hanem az Istennel való találkozásé is. Izrael népe számára egyrészt büntetés a negyven évi pusztai vándorlás, másrészt viszont az őket megszólító és megtartó Istennel való szüntelen együttléti színtere. Nyilvános működésének megkezdése előtt Jézust is ide vezeteti hát a Lélek. Nem csendes visszavonulás a cél a nagy feladat előtt, nem lelki feltöltekedés vagy kikapcsolódás; az első nagy ütközet alkalma ez. Az alaphang tisztázása. Deklaráció, amelynek során Jézus kinyilvánítja, mely irányelvek alapján kívánja elkezdni és végigvinni földi küldetését.

Az igével harcolt

A küzdelmet Jézus sajátos „fegyverrel”, Isten igéjével harcolja végig. Nemcsak itt, hanem majd ezután is. Ahogyan arról az apostol is ír: *Mert Isten igéje élő és ható, élesebb minden kétélű kardnál* (Zsid 4,12), vagy más helyen: *Vegyétek fel... a Lélek kardját, amely az Isten beszéde*. (Ef 6,17) Nem kérdés hát, hogy kitől tanulta meg Pál a küzdelemnek ezt a módját. Számunkra talán megtévesztő lehet, hogy az ördög is úgy tünteti fel magát, mint aki Isten igéjével küzd, Jézus azonban leleplezi a hazugságot, az Isten szavának elferdítését, önkényes használatát.

A kísértő felett győzött

Erről is üzen ez a történet. Olyan Krisztusunk van, aki megkísértetett, de győzött. Megtapasztalta, hogy mit jelent a bűn fenyegetésében élni, de nem bukott el. A mi életünket élte tehát, és mégis felfoghatatlan mértékben meghalad mindnyájunkat. Valóságos ember és valóságos Isten. Az egyedüli, aki elvégezheti megváltásunk munkáját, és az egyedüli, aki részesíthet is minket annak ajándékában. Ő a híd ég és föld között.

Mit mutat meg a történet Jézus Istenhez fűződő viszonyáról?

Hogy hogyan bízott Istenben (kenyérkérdés)

Nemcsak itt a pusztában, hanem később is újra és újra megfogalmazódó igény Jézussal szemben. János evangélista számol be arról, hogy az ötezer ember megvendégelése után *érte akarnak jönni, és el akarják ragadni, hogy királlyá tegyék* (Jn 6,15). Ott, akkor visszavonul a hegyre egymagában. Itt most szóval is kinyilvánítja: *Nemcsak kenyérrel él az ember, hanem minden igével, amely Isten szájából származik*. Ugyanez a Jézus a Hegyi beszédben hirdeti: *Keressétek először Isten országát és igazságát, és ezek is mind ráadásul megadatnak nektek*. (Mt 6,33) Vagyis a helyes értékrendet mutatja fel, az aggodalmaskodás és

az isteni hatalommal való visszaélés helyett az Istenbe vetett bizalom hangját szólaltatja meg.

Hogy hogyan engedelmeskedett Istennek (halálkérdés)

A második kísértés nagyon hasonlít az elsőhöz annyiban, hogy arra akarja rávenni Jézust: tegye próbára Isten hatalmát, vagyis éljen vissza önkényesen és fölöslegesen Isten oltalmazó, fenntartó szeretetével. Használja kénye-kedve szerint a messiási státusszal járó előnyöket. Jézus elutasító válasza az engedelmes Fiú hangja. Azé a Fiúé, aki *nem tekintette zsákmánynak, hogy egyenlő Istennel, hanem megüresítette önmagát..., megalázta magát, és engedelmeskedett mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig.* (Fil 2,5–11)

Hogy hogyan szerette Istent (hatalomkérdés)

A hatalom kérdésében Jézus szintén nem ismer kompromisszumot. *Az Urat, a te Istenedet imádd, és csak neki szolgálj!* Egyértelmű és határozott kiállítás ez a teremtő és fenntartó Isten hatalmának elismerése és a hozzá fűződő személyes szeretetkapcsolat mellett. Két üzenetet is hordoz a jézusi válasz: egyrészt Jézus hűséges szeretetét mennyei Atyja iránt, amely elválaszthatatlanul és megkérdőjelezhetetlenül összeköti Istennel, másrészt annak nyilvánítását, hogy az ő személyes földi útja nem a hatalom, hanem a kereszt útja.

Jézuson kívül kiknek az aktivitását fedezhetjük fel a történetben?

A Lélek vezeti Jézust

Nem a véletlen, nem az ördög, nem emberek. Isten Lelke viszi Jézust a pusztába. Ugyanaz a Lélek, aki galamb formájában reászállt megkereszteléskor. Vagyis Isten vele van még kísértései közepette is. Sőt Isten keze van a megpróbáltatás mögött, amely tükrözi a Teremtő és a kísértő közötti erőviszonyt is. Nyilvánvaló üzenet ez a mai igehallgatók felé is: Isten velünk van életünk pusztáiban is. Pontosabban: hihetjük, hogy ő maga áll – méghozzá áldó akarattal – a szenvedés mögött. Ott sem vagyunk egyedül, mi több, neki határozott célja, jó szándéka van mindezzel.

Az ördög kísérti Jézust

Vagyis mégse gondolja senki, hogy maga Isten volna a kísértő. „Isten senkit sem kísért” – írja Luther a *Kis káté*-ban, a Miatyánk hatodik kérésének magyarázatában. Jézust is Isten Lelke vezeti a kísértés helyére, de az ördög az, aki le akarja téríteni az engedelmesség útjáról, megghiúsítva ezzel egész további küldetését, megváltó munkáját.

Az angyalok szolgálnak Jézusnak

Szép és visszafogott kép annak megfogalmazására, hogy Jézus győztesen kerül ki az ütközetből. A szolgálat itt asztali felszolgálást jelent, tehát egyben a böjt végét is érthet-

jük alatta. Előrevetíti ez a mozzanat a döntő ütközet kimenetelét is, amelyet szintén a böjt idő végén, nagypéntek és húsvét eseményeiben visz véghez értünk a sátán legyőzője.

Smidéliusz András

. . . . .

Tallózó

„Jézus viszont egészen ember a kísértésekkel szemközt. (...) éppen olyan súlyos próba neki az ördög minden kísértő szava, mint akárciknek közülünk. (...) míg a sátán szavai Izráel fülével hallva nagyon messiásiak, addig Jézus válaszai nagyon emberiek. (...) A sátán a Bibliát idézi, azaz a hamis értelmezéssel, ahogyan a hamis messiásváradalmak hordozói értették (...)” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„A kísértés tehát nem egyszerűen abban áll, hogy a kenyérrkérdés, a látványos sikerek és a hatalom általában a legsúlyosabb gondjaink közé tartoznak, hanem abban, hogy mindezekben a területeken meg lehetne és meg kellene mutatni az istenfiúságot, más szóval az Istentől való küldetés páratlanságát. (...) Kifejezett »reprika« csak a kenyérrkérdéssel kapcsolatban hangzik el. A másik két kísértés esetében csak visszautasítás hangzik el. Az evangélista ezzel a fogalmazással érzékelteti, hogy a csábítással szemben nincs szükség ellenérvekre.” (id. Magassy Sándor: *Perikópák. Magánkiadás*)

„A kísértés »azonnal« (Márk) megtörténik, mihelyt Jézus Messiás-király, Örökös Fiúvá proklamáltatik (...), és a Szentlélek kitöltetik rá. Az a Lélek »ragadja« a pusztába; a kísértést Isten rendezi.” (Ravasz László: *Az Ó/Újszövetség magyarázata. Kálvin Kiadó*)

„A Szent Szellem (...) megpróbálta Krisztust. Az ördög arra törekedett, hogy bűnre csábítsa.” (William MacDonald: *Újszövetségi kommentár. Evangéliumi Kiadó*)

„(...) ez a három kísértés háromféle minőségében érte az Urat: mint Embert, mint Messiást és mint az Emberfiát.” (J. N. Darby: *A Biblia könyveinek áttekintése. Evangéliumi Kiadó*)

„A pusztában a kísértés nem abban állott, hogy Jézus önmaga előtt tisztázta messiási feladatát és útját (...). Jézus szembetalálta magát a Sátánnal, és neki éppen úgy védekeznie kellett ellene, mint nekünk.” (Karner Károly: *Máté evangéliuma. Keresztyén Igazság*)

„A sorrend: első a kenyér! Ha van idő, jöhet talán majd később Isten ismerete is. Második? Amit a nép kíván. Korszerű, helyzetszerű, alkalmasszerű, kiszolgálni őket. S a harmadik: előre a pozícióért! Hatalomért! És itt nincs megállás. Ez az út leplezetlenül az önpusztulás útja.” (Balog Zoltán: *Isten iskolájában. Luther Rózsa Alapítvány*)

Illusztráció

GONDOLATOK

(Ha Isten Fia vagy, mondd, hogy ezek a kövek változzanak kenyérré!)

Az okos és realista Nagy Inkvizítor Jézusnak:

„Dönts el hát magad, kinek volt igaza: neked-e, vagy annak, aki akkor e kérdéseket feltette neked. Jusson eszedbe az az első kérdés; ha nem is betű szerint így mondta, az értelme ez volt:

»Ki akarsz menni a világba, de üres kézzel mégy, a szabadságnak valamiféle ígéretével, amelyet azok együgyűségükben és velük született garázdaságukban fel sem tudnak fogni, amelytől félnek és irtóznak – mert az ember és az emberi társadalom számára soha semmi se volt elviselhetetlenebb, mint a szabadság! De látod ezeket a köveket ebben a csupasz, forró pusztában? Változtasd kenyérré őket, és az emberiség hálás, engedelmes nyájként iramlik utánad, bár örökké rettegni fog, hogy leveszed róla a kezdet, és nem kap többé tőled kenyeret.«

De te nem akartad megfosztani az embert a szabadságtól, és elvetted ezt a javaslatot, mert hát miféle szabadság az, vélted te, ha kenyérral vásárolják meg az engedelmisséget? Azt vetted ellene, hogy nem csak kenyérral él az ember, de tudod-e, hogy éppen a földi kenyér nevében támad ellened a föld szelleme, összecsap veled, és legyőz, és mindenki őt fogja követni...?

...És ha az égi kenyér nevében fognak is követni ezrek és tízezrek, mi lesz azokkal a milliókkal, akik nem tudják elhanyagolni a mennyei kenyér kedvéért a földi kenyeret?...

Esküszöm, hogy az ember gyöngébb és alávalóbb teremtmény, mint te gondoltad... Azzal, hogy ennyire megtisztelted, úgy cselekedtél, mintha már nem éreznél iránta részvétet...”

Fjodor Dosztojevszkij: *Karamazov testvérek*
(Iván monológja a Nagy Inkvizítorról)

(elvitte Jézust a Lélek a pusztába, hogy megkísértse az ördög)

„Körül néz az ember szemével a pusztán, és azt mondja az ember gondolatával az emberben: én vagyok a világ közepe.

Az ember észre sem veszi, hogy ezt az ördög mondja benne...

Az ember kezdi elhinni, hogy ő a Lélek választottja. A Lélek már rég elköltözött a pusztából szomorúan és kisémmizetten; már csak az ember ül a puszta közepén, zsigereiben az ördöggel, és hajtogatja magában berekedésig: én vagyok a Lélek választottja... Én vagyok az, aki által a Lélek szól...”

Rónay György: *A pusztabeli kísértés*

BÖJT 2. VASÁRNAPJA

• Mt 15,21–28

„Bovaryné én vagyok.” (Flaubert)

Nők az élet határhelyzeteiben

Hálás vagyok azoknak a nőknek, akik az élet határhelyzeteiben, a világnak való kiszolgáltatottságot és a világba való belevetettséget megtapasztalva találkoztak Jézussal. Ezek a kétségbeesett nők sokat kapnak, nagy ígéreteket csalnak ki és erőszakolnak ki Jézusból.

Azonosulni velük nem nehéz, főleg a kánaáni asszonnyal nem, hiszen szülőként az ember megtapasztalja, hogy milyen akadályokat kell néha leküzdenie a gyermekéért. Ez tehát számomra az egzisztenciális kapcsolópont. De gondolom, nem csak nekem. Átéltém már, hogy szülőként küzdenem kellett gyermekem gyógyulásáért (na, hagyjuk a nagy szavakat!), szóval a *megfelelő* gyógykezelésért. Ez olyan tapasztalat, amelyet csak kevesen úsznak meg. Ők a szerencsések. Legalább annyira azok, mint mondjuk egy kő egy amputált, vonagló végtaghoz képest. Sosem tudta, mi az a fájdalom, ez a szerencséje, de egyben a szegénysége is.

Néha élni nem más, mint fájni. Minek jobb lenni: kőnek vagy fájó végtagnak? Nincs választási lehetőségünk. Az élet néha fáj, és előfordul, hogy ez a fájdalom hosszú és kitartó, mint a kánaáni asszonyé. De hogy mégis jobb – μακαριωτερος – fájni, mint nem érezni, azt éppen ennek az asszonynak a története tanúsítja.

Szövegkritikai, exegetikai hangsúlyok

Feltételezhető, hogy a perikopa az észak-galileai közösségekben keletkezett. A pogány népek felé fordulás és a misszió kérdésére fogalmaz meg igenlő állásfoglalást, de oly módon, hogy hangsúlyozza Izráel előjogait. Formai szempontból a szöveg nem csodaelbeszélés, hanem vitabeszéd, tanító jellegű párbeszéd.

Az elbeszélés csúcspontja a múlt idejű ígéket megtörő jelen idő használata a 27. versben: ἡ δὲ εἶπεν (de ő mondja). Bár Máté más ígéket használ, mint Márk, ő is ide helyezi a csúcspontot, az asszony okos válaszára: „A kiskutyák is esznek...” stb.

A kiskutyá, a κυνάριον szó használata értelmezhető a pogányságra alkalmazott sértő kifejezésként, de a törvényt nem ismerő köznépet is nevezik így a Midrásban. A párbeszéd a βαλεῖν (odadobni, odavetni) és a λαβεῖν (elvenni) ígék ellentétére épül.

Kortörténeti megjegyzés

Jézus Tírusz és Szidón környékére vonult vissza. Mint más evangéliumi elbeszélések alapján feltételezhető, csak kritikus helyzetben hagyta el Galilea területét. Máté evangéliumának 15. fejezete éppen azzal kezdődik, hogy Jeruzsálemről írástudók jönnek, hogy kivizsgálják Jézus és tanítványai tisztasági szabályokat sértő vallásgyakorlatát. Jézusnak az az állásfoglalása, miszerint a mosdatlan kézzel evés nem tesz tisztátalanná (Mt 15,20), már alkalmas lehetett volna egy eretnekper indítására az akkori viszonyok között. Jézus ezeket a kritikus konfliktusokat időlegesen az ország elhagyásával orvosolta. De a határon túl sem lehetett teljes biztonságban. Itt is tartani lehetett attól, hogy felfedik kilétét és leleplezik. Ezért kerülniük kellett a feltűnést. Ez a kortörténeti háttér teszi értelmezhetővé, miért kínos és kellemetlen a kánaáni asszony kiáltozása a tanítványok számára, és miért akarják, hogy Jézus mielőbb bocsássa el, szabaduljon meg tőle.

Narratív és meditatív ötletek az igehirdetéshez

Jézust a távoli Tírusz és Szidón környékén felismeri egy pogány asszony. Dávid Fiának nevezi, és hangoskodása révén félő, hogy felhívja Jézusra a figyelmet. A tanítványok átlátják a helyzetben rejlő kockázatot, és – mint más kritikus helyzetben – most is gyakorlatias javaslatot tesznek: Bocsásd el, mert utánunk kiáltozik. Ha magunk elé képzeljük a jelenetet, úgy tűnik, Jézus nem fordul a kiáltozó asszony felé. Látszólag nem vesz tudomást róla. Már ez elég lehetne ahhoz, hogy meghátrálásra készítse az asszonyt. Hiszen nem akarják észrevenni, nem akarják meghallani kiáltozását. Szinte látjuk magunk előtt a tanítványokat, amint előresietve, Jézus elé vágva figyelmeztetik: az asszony kiáltozása veszélyes. Jobban tenné, ha néhány kedves szóval elküldené. De Jézus a nyomatékos figyelmeztetés ellenére sem hajlandó az asszonnal foglalkozni. Szavai egyértelművé teszik: nem kíván egy idegen nép idegen asszonyával érintkezni.

A történetnek ezen a pontján érdemes elidőzni, hiszen a helyzet nagyon hasonlít arra, amikor a bajban lévő ember, aki a „falakon kívül van”, a „kereső”, a „nem vallásos” kíséreltet tesz arra, hogy Jézushoz közeledjen. Nem láthat mást, csak egy távoli alakot, aki könyörtelenül egyre messzebb megy tőle. Még csak meg sem áll. A bajban lévő ember pedig utána kiált, megalázkodik, kifejezi segítségre szorultságát, de hiába. Csak az egyre távolodó Jézus hátát láthatja.

De azt is érzékeli, hogy a tanítványok viszont zavartan forgolódnak. Előresietnek, igyekeznek a Mester figyelmét, törődését felkelteni. Hiába tekingetnek hátra bizonytalanul és riadtan a kiáltozó, bajban lévő emberre... Önmagunkra ismerhetünk ebben a képben, mint forgolódo, segítséget kieszközölni próbáló közvetítőkre, akiknek azon-

ban nincs hatalmuk az események menetének befolyásolására.

A kánaáni asszonynak mindez elég is lehetne ahhoz, hogy szembenézzen a ténnyel, az elutasítással, és felszámolja illúzióit, aztán visszazuhanjon a „csendes kétségbeesésbe”. Hiszen ahogy *Ortega y Gasset* mondja: az emberek csendes kétségbeesésben élik életüket.

De a kánaáni asszony ekkor előreszalad, és szemből elállja Jézus útját. Odaáll hatalmas kérdőjelként: Mi lesz velem és leányommal? Leborul Jézus elé. Egész testével fedi be az ösvényt. Udvariasan elküldeni többé nem lehet.

Ha sarokba szorítanak valakit, akkor nem marad más választása, mint a támadás. Jézus szava udvariatlan, sőt egyenesen sértő. „Nem jó a gyermekek kenyerét elvenni, és odadobni a kutyakölyköknek.” Az asszony segítséget kér beteg leánya számára, de Jézus szerint a segítség csak Izráel fiainak szól.

Magunk is szembesülünk azzal, hogy aki bajban van, elutasításba ütközik. Az elutasítás lehet udvarias, de durva, vagy egyenesen sértő is. Persze bármilyen udvariasan és tapintatosan van felvezetve az elutasítás, akkor is nehezen felejthető lelki sebeket okoz. Az udvarias vagy tapintatos elővezetésre utólag többnyire nem szoktunk emlékezni. Aki bajban van, mindenképpen szembesül azzal, hogy nem tartozik a számontartottak körébe, a kezes bárányok nyájába, a protekciók közé. Lehet ő elveszett juh, az is marad. Mint tör járja át szívét a felismerés: nem számít, mi lesz a gyermekével.

Nem lenne okunk a meglepetésre, ha a történet így folytatódna: és akkor a kánaáni asszony leporolta ruháját, és kővé merevedő arccal, szó nélkül elment. Érthető lenne, hiszen Jézus csak egy falat enged látni neki.

Nem véletlenül hangsúlyozza tehát az evangélium szövege, hogy itt van az igazi fordulópontra. Az asszony szólni készül, de vajon mit mondhat ilyen helyzetben az ember, amikor kemény falba ütközik?

Honoré de Balzac sétatobóján ez a felirat állt: „Minden akadályt összetörök.” *Franz Kafka*én ez: „Minden akadályt összetör.” Meg kell magyaráznom, miért az utóbbi a szimpatikusabb. A kánaáni asszony szerintem nem Balzac lelki rokona. Inkább olyan valaki, aki már olyan sok akadályba ütközött, és annyi megaláztatás, összetöretés érte, hogy szinte minden reményét elvesztette.

Arthur Rimbaud írja a *Részeg hajó* című versében:

„Kit megfürdetett már minden vizeknek bújá,
Nem szállhat révbe többé kalmárhajók után.”

Az olcsó megoldások csak a kevés fájdalmat és az alig valószínű szomorúságot megélt embernek kellene.

A *Sztrugackij* testvérek kisregénye alapján készült *Tarkovszkij*-filmben, a *Sztalker*ben hangzik el az a figyelemre méltó mondat, hogy a Zóna azokat engedi tovább, akiknek már semmi reményük nem maradt.

„De hiszen a kutyák is esznek a maradékokból, melyek

uruk asztaláról hullanak!” Az asszony felvállalja a képet: a kutya és a kenyérdarabok képét. Ha kell, akkor ezen a hasonlaton keresztül is tud érvelni. Felülemelkedik sértettségén, fájdalomán, és használja az eszét. φρόνιμος, azaz okos – ezt a jelzőt találjuk a tíz szűz példázatában, de a „legyetek kígyóhoz hasonlóak” ismert imperatívuszában is.

Mert az értelem is csak akkor ragyog fel tiszta fényében, amikor a szeretetet szolgálja, amely *con-passio*, együtt szenvedni, együttérezni tudás, és az együttérésbe való integrálás képessége is. „A szeretet produktív végtelenség” – írja a *Fantasie und Gehorsamban Dorothee Sölle*. A „de hiszen a kutyák is...” válaszban ott csillog és tündöklök a fronémia és a produktív végtelenség: a hit, remény, szeretet hármassága, ez dönti le a falakat és mozdítja el a hegyeket. A márki verzióban ezért így szól Jézus válasza: *Ezért a szóért mondom, menj el, leányodból kiment az ördög.*

Réz-Nagy Zoltán

.....

Tallózó

„(...) a döbbenetes cselekvéssorozattal (...), Jézus elutasító magatartásával »Isten helyet készít a hitnek«, hogy tudniillik abba kapaszkodjék, amit nem lát, aminek ellenkezőjével szembesül, s amit az evangélium tartalmaz (...).” (id. Magassy Sándor: *Perikópák*. Magánkiadás)

„Jézus hallgat. Óh, hányszor kiáltunk, s hányszor hallgat Isten. (...) nem mindenható dada az Isten, aki nyűgös gyermekei parancsait lesi, hanem Úr, aki hallgat. (...) »Bocsásd el, mert utánunk kiált.« Íme a jótett kényelemből! (...) Mikor már semmit sem akarunk, csak amit Isten akar: akkor készült el a szívünk arra, hogy befogadja Isten legnagyobb ajándékát: önmagát.” (Ravasz László: *Az Ó/Újszövetség magyarázata*. Kálvin Kiadó)

„Nem akarta eltulajdonítani Izraeltől Istene áldását. (...) azt kérte, hogy az áldásokból jusson egy csepp az ő bajának orvoslására is.” (*A Biblia ismerete kommentársorozat*. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány)

„Elmegy Tírusz és Szidón partvidékére, pedig ezeket a városokat maga említette példaként a megtéréstől legtávolabb álló területekre (...). Az a hit (...) az Úron kívül nem ismer segítséget, elfogadja helyzetének megalázó voltát (...).” (J. N. Darby: *A Biblia könyveinek áttekintése*. Evangéliumi Kiadó)

„(...) a valódi hívő ősmintájává vált (...) akinek magatartásával mindenkinek szembesülnie kell. (...) óvakodnia kell a fideizmus és a fanatizmus mindenféle formájától. Ha az asszony a végén meghallgatásra talált, ez nem jelenti azt, hogy mindaz, aki az övéhez hasonló hittel rendelkezik, ugyanolyan eredményeket ér el.” (Ortensio da Spinetoli: *Máté. Az egyház evangéliuma*. Agapé)

„Ez aztán nagyszerű! Ez az asszony szaván fogja Jé-

zust. Az Úr kutyához hasonlítja, és ő nem tiltakozik. Nem is kér többet, mint hogy az lehessen, aminek az Úr ítélte. S lám, Krisztus meg van fogva. A kutyának igenis dobnak morzsát az asztal alá: ez az övé. Ezért meg is enyhül Krisztus szíve, és engedi, hogy az asszony most immár ne kutya legyen, hanem Izrael gyermeke. (...) Isten sokszor mélyen elrejtí kegyelmét előlünk. Ezért hát ne a saját érzéseink és elgondolásaink szerint vélekedjünk róla, hanem csakis az ő igéje szerint.” (Luther: *Jer, örvendjünk keresztyének!* Evangélikus Sajtóosztály)

.....

Illusztráció

(Az egyik legszebb történet az Evangéliumból. Simone Weil írja valahol, hogy éppen az Evangélium emberi vonásai: a Gecsemáné-kerti vergődés, a keresz kiáltása mutatják annak isteni eredetét. Ezt a történetet is idesorolhatjuk: ahogyan Jézus felteszi a kezét és megadja magát az anya válaszára hallva. Pedig az imént még „nem válaszolt neki egy szót sem”. Adva van földi küldetésének kerete, amelyhez tartja is magát. Csak éppen ott van ez az asszony is, aki hitének erejével kapaszkodik belé és perel vele. S ekkor Jézus átlépi az Atya által adott kereteket, hogy betarthassa az Atya által adott üzenetet. – K. I.)

GONDOLATOK

„Van a keresztyén vallásban valami megdöbbenő.”

Blaise Pascal (1623–1662) francia matematikus, fizikus és gondolkodó

(„Uram, segíts rajtam!” ... És meggyógyult a leánya még abban az órában.)

„Az út mentén nem a választott nép jelképe (a terméketlen fügefafa) áll. Én állok, te állsz, ő áll. És ha semmivel nem tudjuk csillapítani ezt a szüntelen éhséget és szomjúságot: nem egy »ártatlan fa« fog kiszáradni a jelkép kedvéért, tövestül. Hanem én, te, ő, személyesen.

Akkor is, ha még »nincs fügeérés ideje«. Aki éhes, nem azt nézi, mikor van ennek az érési ideje, és mikor annak. Attól kér enni, akivel éppen találkozik. S akkor kell adni Neki, amikor éppen kér. Olyat és annyit, amilyen és amennyi éppen telik tőlünk. És nem lehet arra hivatkozni, hogy most nincs, majd jöjjön érési idején.”

Rónay György (1913–1978) költő, író:

Az elszáradt fügefafa

VERS

Ady Endre: *Imádság háború után* (részlet)

Uram, láss meg Te is engemet,
Mindennek vége, vége.
Békíts ki Magaddal és magammal,
Hiszen Te vagy a Béke.

Újévi igehirdetés

Mert én újat cselekszem, most kezd kibontakozni, majd megtudjátok! (Ézs 43,19a)*

Keresztény gyülekezet, új évet ünneplő testvéreim itt Budapesten, a Bécsi kapu téri evangélikus templomban, valamint a rádió mellett!

Ezekben a napokban minden bizonnyal az „új” jelzõt használjuk a leggyakrabban. Boldog új évet kívánunk egymásnak, az elöttünk álló új feladatokról beszélünk. Sokakban feszülnek új elhatározások, új tervek. A biblia-olvasó Útmutató – amelynek alapján szerte a világban milliók olvassák folyamatosan a Szentírást – 2007-es évi igéjében maga az Úristen szól így a próféta által: *Én újat cselekszem*. A két és félezer éves mondat eredetileg egy deportált nép vigaszául hangzott el. Nabukadneccar babilóniai király idején a zsidó nép színe-java száműzetésbe került. Évtizedeken át sýnlődtek idegen földön, a pogány birodalom egy Isten háta mögötti részén, elszakítva Jeruzsálemtől és annak lerombolt templomától, távol az ősök által birtokba vett ígéret földjétől. Amikor már szinte mindenki lemondott a hazatérésről, akkor szólal meg a vigasztaló ige: *Én újat cselekszem, most kezd kibontakozni, majd megtudjátok*. Ennek az újnak a jegyében épülhet út a pusztában, hogy haza tudjanak térni a száműzöttek.

Kaphatunk-e mi, Isten mai vándorló népe, ennél vigasztalóbb és bátorítóbb ígét, amikor földi zarándokutunkon beléptünk a még oly bizonytalannak tűnő 2007-es esztendőbe? Ézsaiással mondhatjuk: keljünk bár át vizeken, azok nem sodornak el, járjunk bár tűzben, nem perzselődünk meg. Mindez pedig nem a saját ügyességünknek vagy rátermettségünknek köszönhető, hanem Istennek, aki így oltalmaz minket. Ő nem hagy magunkra régi helyzetünkben, hanem szüntelenül új megoldást talál. *Mert én újat cselekszem, most kezd kibontakozni, majd megtudjátok!* – biztat minket az év igéjében a teremtő Úr.

Mert ő szüntelenül cselekszik. Nem egyszerűen beszélő Isten, *Deus loquens*, hanem cselekvő Isten, *Deus agens*. Az egész Szentírás arról tanúskodik, hogy ő történetekben nyilatkoztatja ki magát. A teremtettség, a természet és a történelem uraként ő tartja kezében a szálakat, ő irányít. *Madách* szerint ugyan „a gép forog, az alkotó pihen”, valójában a Biblia Istenére nem ez jellemző. Ő szüntelenül cselekszik, anélkül, hogy pihennie kellene. Ahogy a magyar népdalban énekeljük: „A mi Urunk, a mi Urunk / nem aluszik, nem aluszik, / csak mirólunk, csak mirólunk / gondolkodik, gondolkodik.” Sőt nem is csak gondolkodik, hanem meg is találja annak módját, ahogyan közbe kell

avatkozni, hogy egyéni vagy közösségi életünk mennyi hibáját kijavítsa. Kisiklott életünket új vágányra tudja helyezni. Csódtömegnek tartott sorsunkat ő veszi kezébe. Ahol mi kifogyunk az ötletekből, hogy miként rendezzünk egy elfuserált párkapcsolatot, ő váratlanul segítségünkre van. Amikor szorongva gondolunk arra, hogyan fizetjük ki a hó végi számlákat, csodálatos segítséget kapunk. Munkahelyünkről talán elbocsátottak, ám valaki megkeres egy még kedvezőbb ajánlattal. Fáj a társadalmunkban tapasztalható gyűlölség, de egyszer csak mind többen igazítják lábukat a békesség útjára. Búsulunk nemzetünk romlásán, aztán váratlanul életre kelnek a Himnusz szavai, és Isten megáldja, mert megszánja a magyart. Emberileg reménytelennek hitt helyzetekben ő, a nívumok Istene hozhat meglepően új megoldást.

Az Újszövetség különösen is arról tanúskodik, hogy Isten újat, radikálisan újat cselekszik. A bibliai görögben két szó használatos az újra, a *neosz* és a *kainosz*. Az előbbi egy régi helyzetnek vagy állapotnak a megújítását jelenti. Ez a *neosz* tovább él egyebek mellett olyan szavainkban, mint „neobarokk”, „neoreneszánsz”. A másik, a *kainosz* azonban olyan újat jelent, ami korábban még egyáltalán nem volt. Mondanom sem kell, hogy az „új szövetség” szavára ez a szó használatos. A 2007-es év igéjének görög fordításában – a Septuagintában is – ez a radikálisabb, a semmiből való teremtésre utaló *kainosz* szerepel: *Én újat cselekszem, most kezd kibontakozni, majd megtudjátok*

Isten Jézus Krisztusban egy még soha nem volt megoldással lepte meg a világot. Olyat lépett, amire senki sem számított. Fiát küldte el hozzánk, hogy életet és üdvösséget adjon. *Én újat cselekszem, most kezd kibontakozni, majd megtudjátok!* – ez a mondat Jézus születése óta radikálisan új értelmet nyert. Január elseje nem egyszerűen a polgári új esztendő első napja, hanem igazi Jézus-ünnep is lehet. Erre utal a ma is elhangzott ősi evangéliumi mondat: *Amikor a nyolc nap elmúlt, és körül kellett őt metélni, a Jézus nevet adták neki, ahogyan az angyal nevezte őt, mielőtt még anyja méhében megfogant.* (Lk 2,21) Igen, éppen nyolc nappal vagyunk karácsony ünnepe után. Zsidó törvények szerint a nyolcadik napon kerül sor a választott néphez való tartozást is jelképező körülmételésre. E karácsony utáni nyolcadik nap arról is tanúskodik, hogy Jézus, mint minden zsidó férfi, külsőleg is vállalta az ábrahámi örökséget.

Az már napjaink közállapotaira és általános kulturálatlanságára utal, hogy e körülmételés ténye némely publicistát és bloggert milyen megnyilvánulásokra indít. Az In-

* Elhangzott 2007. január 1-jén Budavárban az újévi rádiós istentiszteleten.

dex internetes hírportál sajátos karácsonyi ajándékként ízléstelen kommentárokkal és provokatív illusztrációkkal csámcsogott ezen a zsidók és keresztények számára egyaránt tiszteletben tartott tényen, összekeverve a történelmi adatokat a kétségtelenül pogány jegyeket is mutató népi vallásossággal. A hírportál állandó szerzője publicisztikájában még tovább ment. Nehéz, főleg szószéken, szavakat találni arra, miként sértette meg sokak vallási érzékenységét, durvábbnál durvább fallikus utalásokkal illetve Jézust és Szűz Máriát. A bloghoz hozzászólók aztán alpariságban és provokációban még mesterükön is túl akartak szárnyalni. A szerzőik által szellemesnek tartott hozzászólásokat persze nem lehet úgy minősíteni, hogy azok „nyomdafestéket nem tűrnek”. Egyrészt azért, mert elektronikus módon láttak napvilágot, másrészt azért, mert 2006 ősze – és Őszöde – óta sokan morális példának tartják a megbotránkozató és alpári beszédet. Nem feladatunk azonban az újra és újra megmutatkozó egyházellenességgel vitatkozni. Az imént bemutatott jelenség csupán saftosabb változata a 2. századi gúnyrajznak, amely a keresztben szenvedő Jézust számárfejjel ábrázolta. Nem hiszem, hogy az őskeresztények jogorvoslatért fordultak volna a sajátos graffiti alkotója ellen, sokkal inkább saját küldetésük hitelességét igyekeztek növelni. Mi is – bár a jóérzés nevében szóvá tesszük ezt a jelenséget – inkább saját szolgálatunkat helyezzük mérlegre. Tudunk-e úgy hinni, úgy élni, úgy bizonyosságot tenni, és főképpen úgy szeretni, hogy azzal Jézus Krisztus tanítását hozzuk közel a ma emberéhez, köztük ultraliberális publicistákhoz és egyházellenességben felnőtt bloggerekhez?

Bizony, ebben is új kezdetre van szükségünk. Mivel Isten újat cselekszik, ezért mi is vallhatjuk, az evangélikus énekeskönyv egy szép énekével együtt: „Elmúlt a régi, / Kezdhetem az újat, / Adj erőt vígan, / Hogy bátran induljak.” 2007 bibliai igéjének metaforája az élővilágra utal: *Én újat cselekszem, most kezd kibontakozni...* Az itt szereplő héber kifejezést talán pontosabban visszaadja ez a fordítás: „most kezd sarjadozni”. Ilyenkor, télen vajmi keveset látunk a föld felszíne alatt végbemenő titkos folyamatokból. Pedig élet rejlik a fagyott föld vagy éppen a hótakaró alatt. Emberi szem még nem látja, de a hagyma már bizonyosan hajtani kezd, hogy hamarosan felüssék fejüket az első hóvirágok és krókuszok. Amikor ezeket a kibontakozó természetere vonatkozó gondolataimat fogalmaztam, a másik szobából átszűrődött 12 éves kislányunk karácsonyi népdalt éneklő hangja: „Mostan kinyílt egy szép rózsavirág, / Akit régen várt az egész világ. / Betlehemben kibimbózott zöld ág, / Királynemből nagy méltóság.” Engem így szólított meg egészen személyesen ez az ige: *Én újat cselekszem, most kezd kibontakozni* (sarjadozni), *majd megtudjátok!*

Egyházkerületünk jelmondata így hangzik: *conservando et renovando*. Vagyis egyszerre van szükség az értékek megőrzésére és a szüntelen megújulásra. A Lélek útmutatása alapján ismerhetjük fel, hogy mit kell konzervál-

ni, megőrizni, és mely területeken kell renoválódunk, megújulunk. Ezékiel próféta megragadó képpel szemlélteti Istennek ezt a megújító szeretetét: *Új szívet adok nektek, és új lelket adok belétek, eltávolítom testetekből a kőszívet, és hússzívet adok nektek.* (Ez 36,26) Az „új szív” metaforáját használja „Isten hárfása”, Paul Gerhardt is, akinek énekét mai istentiszteletünkön is meg fogjuk szólaltatni: „Ő adjon vidám új szívet / A régi helyébe, / És vessen gondot, félelmet / Tenger mélységébe” (ÉÉ 54,5).

Paul Gerhardtól ebben az évben világszerte, így egyházunkban is meg fogunk emlékezni, hiszen éppen 400 éve, 1607-ben született. Több száz éneket szerzett, amelyek közül 21-et evangélikus énekeskönyvünkben is megtalálhatunk. Évtizedekkel ezelőtt *Kapi Béla* dunántúli püspök írt róla regényt *Isten hárfása* címmel. Hadd idézzem e könyv záró bekezdését: „Megy, megy Isten hárfás embere. Énekétől templomablakok gyulladnak fénybe s boldogan felbúgnak az orgonák. Emberseregek indulnak nyomába zúgó kísérettel és vele énekelnek. Feketésen hullámzó, vége láthatatlan embertömeg kíséri és minden ember énekel. Gyermekeket szoptató anyák, botra támaszkodó, hajlott hátú öregek. Kereszt alatt roskadozó fonnyadt arcúak s hajnal bíborában induló daliák. Csillogó szemű, feszült izmú életgyőzők és embertől, világtól búcsúzkodó haláljegyesek. Mennek mind... mind... és égbetekintő szemmel énekelnek. Arcuk, ruhájuk, beszédjük különböző, de énekül ugyanaz... Mennek mind nyomában... Áthalad országok kapuján... Népek szívéen... Idők mulandóságán... Megy-megy pihenéstelen és örök énekeket énekel az Isten hárfása.” Igen, az egykori berlini lelkész, lübecki fődiakónus különlegesen rezonált Isten szavára: *Én újat cselekszem*, hiszen azt összekapcsolta ezzel a másik igével: *Énekeljétek az Úrnak új éneket!* (Zsolt 98,1) Hadd biztassak erről a helyről mindenkit: az előttünk álló évben fordítsunk gyülekezeteinkben, iskoláinkban és intézményeinkben különös figyelmet Isten 400 évvel ezelőtt született hárfására, Gerhardt Pálra!

Én újat cselekszem, most kezd kibontakozni, majd megtudjátok! Lehet-e ennél bátorítóbb programunk 2007-re? Isten újat cselekszik, ezért énekelhetünk új éneket, ezért lehet új szívünk, ezért adja nekünk Jézus a szeretet új parancsolatát. És, igen, ezért bizhatunk abban, hogy megvalósul egy új, beszélgető egyházmodell, de még ennél is több: ha Urunk akarja, akkor ébredés, új ébredés lehet egyházunkban. Talán az sem véletlen, hogy *Klaus Douglas* német evangélikus lelkész eszméltető műve *Az új reformáció* címet viseli. A 96 tétel az egyház jövőjéről alcímű könyv utolsó fejezete merész álmokról szól. Douglass diagnózisa szerint az egyház azért beteg, mert nincsenek álmai. Ennek az álomhiánynak végzetes következményei vannak, hiszen mindent elborítanak a kiüresedett hagyományok, a megcsontosodott szokások, a nyomasztó gazdasági és személyi problémák. A szerző ezért arra biztat, hogy álmodjunk egy olyan egyházzól, amelyet szenvedé-

lyes spiritualitás, szeretetteljes külső és belső kapcsolatok, inspirált istentiszteletek, lelkes keresztény életforma és helyüket megtalált gyülekezeti tagok jellemeznek. Egy ilyen sokszínű, nyitott és életvidám egyház az eddigieknél sokkal hitelesebben, igazán releváns módon lehetne jelen az emberek között. A Magyarországi Evangélikus Egyházra is érvényes mindez. Douglass frappáns megfogalmazását teljes mértékben magunkra is vehetjük: „Miért kellene továbbra is szükségmegoldásokkal kínlódnunk, amelyek senkit sem elégítenek ki, ahelyett, hogy mernénk »dobni egy nagyot«, és elkezdenénk egy álmat valóra váltani?” (367–368. o.) Azért lehetnek álmaink, mert Istennek is álma van az egyházzal. Ő bizony nem rest meg is valósítani

ezt az álmát. Éppen erről szól évi igénk: *Én újat cselekszem, most kezd kibontakozni, majd megtudjátok!*

2007. január elseje van ma. Tegnap eltemettük a 2006-os évet, szilveszterkor halotti tort ült az ország. Ma reggelre azonban elnémultak a trombiták, megszűnt a petárdák fülsiketítő zaja. Ebben a csendben, termékeny csendben megszólíthat minket Isten igéje: *Én újat cselekszem, most kezd kibontakozni, majd megtudjátok.* Ma, ha az ő igéjét halljátok, ne keményítsétek meg szíveteket. Ma, ha az ő csodáit látjátok, ne hunyjátok be szemeteket. Ma, ha az apró hajtás kezd kibontakozni, ne tépjétek ki a sarjat. Ma, ha az ő titeket átölelő szeretetét érzitek, ne szakítsátok ki magatokat szerető karjai közül.

KÁNTOR ALAPSZAK – ÚJ KÉPZÉS AZ EVANGÉLIKUS HITTUDOMÁNYI EGYETEMEN

Többévi tervezés után, a Magyar Akkreditációs Bizottság decemberi döntése értelmében egyetemünkön 2007. szeptemberében megindul a felsőfokú kántorképzés.

A bolognai rendszer szerint hároméves felsőfokú alapképzésben (bachelor) részesülnek majdani hallgatóink. Képzésünkben a hangszeres és vokális egyházzene két súlypontja köré épülnek fel a tantárgyak. Célunk, hogy a kántor szakon végzetek hatékony munkatársai legyenek gyülekezetüknek, segítsék a gyülekezeti éneklés ébrentartását és megelevenedését, kórust szervezzenek és színvonalas orgonás szolgálatot végezzenek, zenei és pedagógiai eszközökkel támogassák egyházunk liturgikus életének megújulását. Tantervünkkel segíteni szeretnénk az ifjúsági zene színvonalas ápolását is. A fakultatív órakeret lehetőséget biztosít a hittantanári szak tárgyainak felvételére, további tanulmányok után hittantanári diploma megszerzésére.

Képzési formánkkal a főtí kántorképzőben végzetek számára felsőfokú továbbtanulási lehetőséget szeretnénk kínálni. A tanterv azonban olyanok számára is biztosítaná az egyházzenei ismeretek elsajátítását, akik hivatalos keretek között még nem tanultak egyházzenei, de rendelkeznek kellő zenei előképzettséggel.

A felvételi eljárással kapcsolatban a hittudományi egyetem felvételi tájékoztatója az irányadó, amely megtalálható az egyetem weboldalán (<http://teol.lutheran.hu>) a Tanulmányi információk – Felvételizőknek menüpont alatt, továbbá az *Evangélikus Élet* 2007. január 7-ei számában, illetve a *Felsőoktatási felvételi tájékoztató 2007* című kiadványban.

A felvételi (szerzett) pontszámot a magyar nyelv és irodalom, valamint a hittan tantárgyból tett középszintű érettségi eredménye határozza meg. A kántor alapszakon a hittan érettségi ének-zene érettségivel kiváltható.

A jelentkezők alkalmassági vizsgán vesznek részt, amelynek szempontjai a kántor alapszak esetében a következőkkel egészülnek ki:

A gyülekezeti ének- és zeneelméleti alapismeretek köréből:

- Az *Evangélikus énekeskönyv* 1–13. szám alatt található énekversei
- Autentikus és plagális zárlat zongorázása minden hangnemben
- Lapról olvasás a protestáns kórusirodalom egy könnyebb tételéből
- Korálemzés, hangköz- és hármashangzat-felismerés, ritmuskészség

Hangszeres játék:

- Manualiter korálkíséret az Evangélikus korálkönyvből a jelentkező által összeállított lista alapján, amely minimum 10 tételből áll

Továbbá:

- Orgonás/harmóniumos előképzettségük számára: egy imitációs szerkesztésű és egy korálhoz kapcsolódó darab
- Zongorás előképzettségük számára: egy Bach kétszólamú invenció és egy másik előadási darab
- Általános zenei műveltség

Az érdeklődők számára az egyetem a tavaszi szemeszterben előzetes egyeztetés alapján konzultációs lehetőséget biztosít. Érdeklődni a teologia@lutheran.hu e-mail címen vagy a 06-20/824-4900 telefonszámon lehet.

*Dr. Csepregi Zoltán rektor
Dr. Finta Gergely tanszékvezető*

A Lelkészakadémia 2007. évi kurzusai

2007. március 12–17.

JÉZUS PASSIÓJA

Előadók: Réz-Nagy Zoltán, Bartha István

A kurzuson az alábbi témák kerülnek elének: A passió – nem *kín*szenvedés, hanem *elsz*envedés (passzivitás); A Nagytánács és a bűnvádi eljárás (kortörténeti kérdések); A Jóm Kippúrtól a váltságshaláláig; Júdás alakja; A tövis-szimbolika; Nietzsche és Dionüszosz; Kierkegaard: *Félelem és reszketés* (Ábrahám áldozata); Mária: társ a szenvedésben – a passió női oldala; „Narnia” és az áldozat kérdése.

A kurzus keretében böjti lelkigyakorlatot tartunk széderesti liturgiával.

Jelentkezés 2007. március 1-ig.

2007. május 28–június 4.

KOMOLY KÉRDÉSEKRŐL KOMOLYAN!

Az Evangélikus Missziói Központ által kiadott missziói lapok apropóján, felkért előadók témafelvezetései után, szemnáriumi munka keretében járjuk körül az alábbi kérdéseket: Mi az élet célja?; A válás; Az alkoholizmus; Az öngyilkosság problémája; A korszellem veszélyei és kihívásai; Ökoteológia.

Jelentkezés 2007. május 15-ig.

2007. október 7–10.

„ESPERES-AKADÉMIA”

2007. november 2–8.

HALÁL, GYÁSZ, TEMETÉS

Előadók: Ribár János, drs. Krámer György

A kurzus három csomópontja: betegség mellett; haldokló mellett; gyászoló mellett. Ízelítő a témákból: Halál, Biblia, teológia; Az emberhez méltó halál (eutanázia, eutélia); A homiletika és a pojmenika kapcsolópontjai; Kázusok és igehirdetések. Miként tudom „jól” eltemetni a gyülekezetemet? Az elfogyó gyülekezetek és lelkeszi szolgálatunk. Szó lesz még a magyar tanatológiai helyzetről, a hospice-munkáról, valamint a reanimációs kutatásokról is.

Jelentkezés 2007. október 20-ig.

2007. december 3–7.

GYÜLEKEZETÉPÍTŐ MŰHELY

Előadók: dr. Szabó Lajos, dr. Szabóné Mátrai Mariann

A műhely témája: A nagyünnepi (karácsonyi) gyülekezet és az ünnepben rejlő gyülekezetépítési lehetőségek. A kurzus keretén belül a karácsonyi igehirdetési alapigékkel is foglalkozunk majd.

Jelentkezés 2007. november 20-ig.

A jelentkezéseket az alábbi címre kérjük levélben vagy e-mailben:

Dr. Varga Gyöngyi

Evangélikus Hittudományi Egyetem, 1141 Budapest, Rózsavölgyi köz 3.

gyongyi.varga@lutheran.hu vagy gyvar@freemail.hu

A lelkészakadémia kurzusait Balatonszárszón, az Evangélikus Konferencia- és Missziói Központban tartjuk.

Szeretettel hívjuk minden lelkész testvérünket 2007. évi kurzusainkra!

Németh Zoltán és dr. Varga Gyöngyi